

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๒๑ ตอนที่ ๒๐๐ – ๒๑๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๒๐๑

ส. ธรรมมีทุกชั้น แม้ในพระไตรปิฎก ธรรมที่พึงแสดงกับคฤหัสถ์ อุบาสก อุบาสิกา หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อกัน นั้นเป็นธรรมซึ่งผู้ใดรับประพฤติปฏิบัติแล้วเป็นประโยชน์ เพราะฉะนั้น ธรรมมีตั้งแต่ขั้นต้นจนกระทั่งถึงขั้นสูงที่สุด ถ้าสิ่งนั้นเป็นเหตุผลถูกต้องตามความเป็นจริง ก็เป็นประโยชน์ เป็นการให้ธรรมทานตามระดับขั้นของธรรมนั้น ๆ แล้วแต่ว่าจะเป็นธรรมทานระดับขั้นต้น หรือขั้นสูงสุด แต่เมื่อเข้าใจการเจริญสติปัฏฐานแล้ว สติเกิดขึ้นระลึกรู้นามธรรมและรูปธรรมที่เกิดปรากฏเป็นปกติตามเหตุปัจจัยตามความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เป็นการรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงไม่คลาดเคลื่อนไปจากชีวิตปกติ

ข้อความต่อไปในพระสูตรนี้มีว่า

ในลำดับนั้นแหละ เทวดาอื่นอีก ได้เปล่งอุทานนี้ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้แล แม้เมื่อของมีอยู่น้อย การให้ทานได้เป็นการดี ทานที่ให้แม้ด้วยศรัทธาก็ให้ประโยชน์สำเร็จได้ ทานที่ให้แก่นุคคลผู้มีธรรมอันได้แล้วยิ่งเป็นการดี

อนึ่ง ทานที่บุคคลเลือกให้ยิ่งเป็นการดี อนึ่ง ความสํารวมแม้ในสัตว์ทั้งหลาย ยิ่งเป็นการดี บุคคลใดประพฤतिเป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายอยู่ ไม่ทำบาปเพราะกลัวความติเตียนแห่งผู้อื่น บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลซึ่งเป็นผู้กลัวบาป แต่ไม่สรรเสริญบุคคลผู้กล้าในการทำบาปนั้น สัตบุรุษทั้งหลายย่อมไม่ทำบาปเพราะความกลัวบาปอย่างแท้จริง

กุศลเพิ่มขึ้นเป็นชั้น ๆ ซึ่งต้องเห็นโทษของอกุศลแม้เพียงเล็กน้อย จึงจะเป็นผู้ที่รังเกียจ กลัวบาปอย่างแท้จริง

ข้อความต่อไปมีว่า

ในลำดับนั้นแหละ เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวคำนี้กับพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาค คำของใครหนอแลเป็นสุภาสิต
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
คำของพวกท่านทั้งหมดเป็นสุภาสิตโดยปริยาย แต่ว่าพวกท่านจงฟังซึ่งคำของ
เราบ้าง

ก็ท่านอันบัณฑิตสรรเสริญแล้วโดยส่วนมากโดยแท้ ก็แต่ธรรมบท(คือ นิพพาน)
แลประเสริฐกว่าท่าน เพราะว่าสัตบุรุษทั้งหลายผู้มีปัญญาในกาลก่อนก็ดี ในกาลก่อน
กว่าก็ดี บรรลุซึ่งนิพพานแล้วแท้จริง

จะเห็นได้ว่า พระธรรมสมบุรณ์ตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสุดท้าย เพราะว่าพระผู้มี-
พระภาคทรงจบพระสูตรนี้ลงด้วยพระนิพพาน ซึ่งเป็นธรรมบทที่ประเสริฐกว่าท่าน ไม่
พ้นไปจากการกล่าวถึงพระนิพพาน

ถ. ชีวิตประจำวันของฆราวาสเป็นเรื่องลำบากจริง ๆ จะตัดสินใจอย่างไรถูก
คือ เรื่องปลวกขึ้นบ้านมากมาย เราจะทำอย่างไรกับปลวกพวกนี้ ถ้าปล่อยให้ชีวิตของ
ปลวกนี้คงอยู่ ก็เป็นการให้ท่านชีวิตเหมือนกัน แต่บ้านเราจะพัง จะทำอย่างไรดี

สุ. วิธีที่ดีที่สุด คือ ไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น เป็นของที่แน่นอนที่สุด วิธีที่ดี
ที่สุดก็ยังคงต้องเป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่ว่าจะปฏิบัติตามได้หรือไม่ได้ นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง
แต่พระธรรมที่ทรงแสดงจะเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นไม่ได้ จะปรับตามใจชอบ อนุโลมตาม
สถานการณ์ สภาพการณ์ ก็ไม่สามารถจะทำได้ แก่ไขพระธรรมวินัยใหม่ ก็แก้ไขไม่ได้

ที่ถูก คือ การไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น แต่ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะประพฤติ
ปฏิบัติตามได้มากน้อยเท่าไร

ถ. (ไม่ได้ยิน)

สุ. แทนกันไม่ได้ แต่ละคนมีมโนการ แล้วแต่ปัจจัยที่ได้สะสมมา เป็นเรื่อง
ของแต่ละบุคคลจริง ๆ ถ้ายังไม่เป็นพระอริยเจ้า ดุมีข้อแก้ตัวมากมายหลายประการ
เหลือเกินที่จำเป็นจะต้องทำ ซึ่งก็เป็นไปตามวิสัยระดับของจิตใจ

ถ. ผู้ที่อาศัยในบ้านนั้น เป็นผู้ที่ประกอบด้วยกุศลจิตมาก มีการทำบุญกันเป็นปกติ ให้อภัยซึ่งกันและกันเป็นปกติ อย่างนี้จะเป็นปัจจัยให้บรรดาปลวกไม่มาขึ้นบ้าน จะเป็นไปได้ไหม

ส. จะอาศัยผลบุญทางอ้อมที่จะช่วยไม่ให้ต้องทำอกุศลกรรม เต็มไปด้วยความหวังที่จะให้เกื้อกูลกับกุศลวิบาก เลือกไม่ได้เลย แต่ข้อสำคัญอยู่ที่จิตซึ่งเป็นเหตุ ไม่ใช่ที่เป็นผลของกรรม ที่จะเลือกตามใจชอบว่า ขออย่าให้ปลวกขึ้น นั่นเป็นเรื่องของวิบาก ซึ่งแล้วแต่ว่าจะมีกรรมอะไรในอดีตทำให้ได้รับผลที่พอใจหรือไม่พอใจ

เจริญกุศลต่อไป ไม่ว่าสิ่งใดจะเกิดขึ้นปรากฏเป็นไปก็แล้วแต่เหตุ กระทำดีที่สุดที่จะทำได้ ท่านจะได้อะไรมาในชีวิต ถ้าไม่มีเหตุปัจจัยที่จะให้ได้สิ่งนั้นมา จะได้ไหม หรือการที่ท่านจะเสียอะไรไปก็เหมือนกัน แต่โดยมากทุกคนมีแต่ความคิดเรื่องจะได้ คิดเรื่องจะเสียบ้างหรือเปล่า ไม่ต้องการจะเสียเลย แต่ก็ยังต้องเสีย ซึ่งก็ต้องมีทั้งได้และมีทั้งเสีย เพราะว่าในชีวิตของแต่ละคนนั้น ไม่ใช่มีแต่เฉพาะกุศลกรรมเท่านั้น อกุศลกรรมก็มี

เพราะฉะนั้น การที่บุคคลใดเกิดกุศลศรัทธาที่จะสละวัตถุเพื่อประโยชน์สุขแก่บุคคลอื่น ไม่ใช่เป็นเหตุที่จะให้หมดไป แต่ว่าเป็นจิตที่ดี ที่จะทำให้อกุศลวิบากจิตเกิดขึ้นได้รับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะตามควรแก่เหตุ ซึ่งแต่ละคนก็บังคับจิตของตนเอง ไม่ได้ว่าจะให้มาก หรือว่าจะให้น้อย

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่จะทำให้เกิดนามรูปในชีวิตทั้งหมดเป็นเรื่องที่ละเอียด และซับซ้อนมาก ยากที่จะรู้ถึงเหตุในอดีตได้ว่า ที่ได้รับมาแล้วและที่เสียไปนั้นเป็นเพราะผลของกรรมอะไร แต่พอที่จะทราบว่า ขณะใดที่ได้รับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่ดี ก็เป็นผลของกุศลในอดีต และขณะใดที่ต้องสูญเสียรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะทรมานไป ก็เป็นผลของอกุศลกรรมที่ได้ทำไว้ในอดีต การได้รับทรมานมากหรือน้อยในชีวิตของแต่ละคนนั้น ย่อมขึ้นกับเหตุที่ได้กระทำไว้

อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต วณิชชสูตร มีข้อความว่า

ครั้งนั้นแล ท่านพระสารีบุตรเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคม แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายขาดทุน

อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้บุคคลในโลกนี้ทำการค้าขายไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์

อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายได้กำไรตามประสงค์

อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์

ถ้าถามนักเศรษฐกิจ นักเศรษฐศาสตร์ก็ต้องว่า เพราะเหตุนั้น เพราะประการนี้ ต่าง ๆ นานา แต่นั่นเป็นการสันนิษฐานเหตุการณ์ที่ปรากฏ ที่พอจะคิด หรือเทียบเคียงได้ตามวิสัยของผู้ที่ไม่สามารถจะหยั่งรู้ถึงเหตุในอดีตซึ่งเป็นปัจจัยทำให้แม้ว่าบุคคลมีความสามารถเท่ากัน มีทุน มีทรัพย์ในการค้าขายเท่ากัน มีทุกอย่างเสมอกัน แต่แม้กระนั้นผลที่ปรากฏก็ต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุที่ไกลกว่านั้น คือ เป็นความวิจิตรของจิตที่ได้สะสมมาในอดีต

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สารีบุตร บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์ เขากลับไม่ถวายปัจจัยที่เขาปวารณา ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธพานั้น มาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมขาดทุน

สภาพของจิต ตั้งใจไว้ ปวารณาไว้ว่า จะถวายแต่กลับไม่ถวายตามที่ปวารณา เพราะฉะนั้น ทำการค้าขายอย่างใด ๆ ย่อมขาดทุน คงจะมีหลายท่านซึ่งเห็นว่า อาชีพพ่อค้าก็ดูเหมือนว่าจะมีแต่ทางได้กำไร ลงทุนไปเท่าไร ก็ขายให้มากขึ้น ก็คงจะได้กำไร แต่ทำไมจริง ๆ ไม่เป็นอย่างนั้น

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

อนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์ แต่เขาถวายเป็นปัจจัยที่ปวารณาไว้ไม่เป็นไปตามประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอรรถาพจน์ มาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์

ปวารณาว่า จงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์ แต่เวลาถวาย ๆ ปัจจัยที่ปวารณาไว้ไม่เป็นไปตามประสงค์ เพราะฉะนั้น เมื่อทำการค้าขายอย่างใด ๆ ย่อมไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

อนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ต้องประสงค์ เขาถวายเป็นปัจจัยที่ปวารณาไว้ตามที่ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอรรถาพจน์ มาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมได้กำไรตามที่ประสงค์

เมื่อปวารณาอย่างใดก็ถวายเป็นอย่างนั้นก็ย่อมได้ตามที่ประสงค์

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

อนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้วปวารณาว่า ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ต้องประสงค์ เขาถวายเป็นปัจจัยที่ปวารณาไว้ยิ่งกว่าที่ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอรรถาพจน์ มาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์

ถ้าศึกษาประวัติของพระสาวกก็จะทราบว่า มีหลายท่านที่มีอาชีพเป็นพ่อค้า และในอดีตท่านก็เคยถวายเป็นปัจจัยยิ่งกว่าที่ได้ปวารณาไว้ หรือยิ่งกว่าที่พระภิกษุสงฆ์ท่านประสงค์ เช่น วิสาขามิคคารมารดา เป็นต้น

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สารีบุตร นี่แลเป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายขาดทุน นี่เป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์ นี่เป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายได้กำไรตามที่ประสงค์ นี่เป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์

ท่านผู้ฟังคงจะไม่คิดเฉพาะอาชีพพ่อค้า อาชีพอื่นก็เหมือนกัน แม้จะไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร ก็มีการได้การเสีย ซึ่งก็ย่อมจะเป็นไปตามเหตุ ตามปัจจัยด้วย เพราะฉะนั้น ที่แต่ละคนจะนั่งคิด โศกเศร้า เป็นทุกข์ว่า ตัวเองทำดีเหลือเกิน ขยันมาก แต่ว่าไม่ก้าวหน้าในงานอาชีพ หรือสิ่งที่ได้รับไม่เหมาะสมกับความขยันความบากบั่น

ควรไหมที่จะนั่งเป็นทุกข์ เศร้าโศก คิดว่าเป็นเพราะคนอื่นไม่ยุติธรรม โลกไม่ยุติธรรม ซึ่งความจริงแล้ว เรื่องของกรรมยุติธรรมจริง ๆ แต่ละคนที่เกิดมา ไม่ว่าจะเป็นอาชีพใด ไม่ว่าจะเป็นได้อะไร จะเสียอะไร เป็นเพราะผลของการกระทำของท่านเองทั้งหมด เพราะเหตุว่ากรรมนั้นยุติธรรม ไม่ได้รับสินบนจากใคร เรื่องของกรรมเป็นเรื่องของเหตุของผล ใครจะไปไหว้วอนกราบไหว้เปลี่ยนกรรมชนิดหนึ่งว่า อย่าให้ผลอย่างนั้น หรือให้ผลเร็วกว่านั้น หรือให้ผลช้ากว่านั้น ก็ไม่มีใครสามารถที่จะทำอย่างนั้นได้ เพราะว่าเป็นเรื่องของความยุติธรรมอย่างยิ่งของธรรม

มัจฺจริยสูตร ที่ ๒ มีข้อความว่า

ในลำดับนั้นแล เทวดาอื่นอีก ได้กล่าวกะพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

การบูชาอันไพศาลใหญ่โตนี้ ย่อมไม่เท่าถึงส่วนแห่งทานที่บุคคลให้ด้วยความ
ประพฤตินิธรรม เพราะเหตุไร

เมื่อบุรุษแสนหนึ่งบูชาภิกษุพັນหนึ่ง หรือบริจาคทรัพย์พันหาปนะ การบูชา
ของบุรุษเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงส่วนร้อยละของบุคคลอย่างนั้น (คือ ไม่ถึงส่วนร้อยละของบุคคล
ผู้ประพฤตินิธรรม)

ในลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะเทวดานั้นด้วยพระคาถาว่า

บุคคลเหล่านั้นตั้งอยู่ในกรรม ปราศจากความสงบ (คือ ปราศจากกรรม) โบาย
เขา ข่าเขา ทำให้เขาเศร้าโศก แล้วให้ทาน ทานนั้นจัดว่า ทานมีหน้าองด้วยน้ำตา
จัดว่าทานเป็นไปกับด้วยอาชญา จึงย่อมไม่ถึงส่วนแห่งทานที่ให้ด้วยความสงบ (คือ
ด้วยการประพฤตินิธรรม)

เมื่อบุรุษแสนหนึ่งบูชาภิกษุพັນหนึ่ง หรือบริจาคทรัพย์พันหาปนะ การบูชา
ของภิกษุเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงส่วนร้อยละของบุคคลอย่างนั้น โดยนัยอย่างนี้

บุคคลอย่างนั้น คือ บุคคลผู้ให้ทานและเป็นผู้ประพฤตินิธรรม เพราะฉะนั้น ทุก
ท่านที่เข้าใจเรื่องของทานก็อย่ากระทำทุจริตกรรม ไม่ใช่ว่าท่านก็ให้ แต่ใน
ขณะเดียวกันก็กระทำทุจริตกรรม โบายเขา ข่าเขา ทำให้เขาเศร้าโศก หรือว่า
เบียดเบียนเขา การกระทำทุจริตนั้นย่อมเป็นการเบียดเบียนบุคคลอื่น สัตว์อื่นให้
เดือดร้อน

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ยัญญสูตร ที่ ๙ มีข้อความว่า

ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้ สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระ
วิหารเชตวัน อารามแห่งท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ก็โดยสมัยนั้น
แล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ตระเตรียมการบูชามหาญญ โคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคผู้ ๕๐๐
ตัว ลูกโคตัวเมีย ๕๐๐ ตัว แพะ ๕๐๐ ตัว และแกะ ๕๐๐ ตัว ถู้นำไปผูกไว้ที่หลัก
เพื่อบูชายัญ แม้ชนบางคนของพระเจ้าปเสนทิโกศลนั้น เป็นทาส คนใช้ หรือกรรมกร
ที่มีอยู่ แม้ชนเหล่านั้นถูกอาชญา ถูกภัยคุกคาม มีหน้าองด้วยน้ำตา ร้องให้พลาง
กระทำบริกรรมไปพลาง

เบียดเบียนหรือเปล่าที่ทำให้บุคคลอื่นเศร้าโศก และจะมีการบูชามหาญาณด้วยชีวิตของสัตว์

ข้อความต่อไปมีว่า

ครั้งนั้นแล พวกภิกษุหลายรูปครองผ้าเรียบร้อยแล้ว ในเวลาเช้าถือบาตร และจีวร เข้าไปสู่กรุงสวตถิเพื่อบิณฑบาต กลับจากบิณฑบาตในเวลาหลังภัตแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วได้นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วก็ได้กราบทูลให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบเรื่องที่พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงตระเตรียมการบูชามหาญาณ

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว จึงได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

มหาญาณที่มีการตระเตรียมมาก มีการฆ่าแพะ แกะ โค และสัตว์ชนิดต่าง ๆ คือ อัศวมธ บัณฺฑมธ สัมมาปาสะ วาชเปยยะ นิรัคคพะ มหาญาณเหล่านั้นเป็นญาณไม่มีผลมาก เพราะพระพุทธเจ้า เป็นต้น ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ผู้ดำเนินปฏิบัติชอบ ย่อมไม่เข้าใกล้ยัณฺฐนั้น ส่วนว่ายัณฺฐใดมีการตระเตรียมน้อย ไม่มีการฆ่าแพะ แกะ โค และสัตว์ชนิดต่าง ๆ ซึ่งบุคคลบูชาสืบทอดทุกเมื่อ พระพุทธเจ้า เป็นต้น ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ผู้ดำเนินปฏิบัติชอบ ย่อมเข้าใกล้ยัณฺฐนั้น ผู้มีปัญญาควรบูชายัณฺฐนั้น ยัณฺฐนั้นเป็นยัณฺฐมีผลมาก เมื่อบุคคลบูชายัณฺฐนั้นนั้นแหละ ย่อมมีแต่ความดี ไม่มีความชั่วช้าเลวทราม ยัณฺฐก็เป็นยัณฺฐอย่างไพบุลย์ และเทวดาย่อมเลื่อมใส

นี่เป็นความเห็นผิด ความเชื่อของบุคคลในครั้งนั้นที่คิดว่า การฆ่าสัตว์แล้วบูชาจะทำให้ได้รับผลดี จะได้รับผลที่ไพบุลย์

อีกสูตรหนึ่งก็เป็นการแสดงความเห็นผิดของบุคคลในครั้งนั้นเช่นเดียวกัน

อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต อุทายสูตร มีข้อความว่า

ครั้งนั้นแล อุทายพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วน

ข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า แม้พระโคตมผู้เจริญก็กล่าวสรรเสริญ
ยัญของพวกข้าพเจ้าหรือ

๒๐๒

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ เราได้สรรเสริญยัญญไปทุกอย่าง แล้วก็ได้ติเตียนยัญญไปทุกอย่าง

ดูกร พราหมณ์ ในยัญญชนิดใดมีการฆ่าโค ฆ่าแพะ แกะ ฆ่าไก่ สุกกร สัตว์ต่างชนิดถูกฆ่า เราไม่สรรเสริญยัญญเห็นปานนี้ อันประกอบด้วยความริเริ่ม ช้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะพระอรหันต์หรือผู้บรรลุนิพพานย่อมไม่เกี่ยวข้องยัญญเห็นปานนี้ อันประกอบด้วยการริเริ่ม แต่ในยัญญชนิดใดไม่มีการฆ่าโค ไม่มีการฆ่าแพะ แกะ ไม่มีการฆ่าไก่ สุกกร สัตว์ต่างชนิดไม่ถูกฆ่า เราย่อมสรรเสริญยัญญเห็นปานนี้ อันปราศจากความริเริ่ม อันได้แก่ นิจทาน อนุกุลยัญญ ช้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะพระอรหันต์หรือผู้บรรลุนิพพานย่อมเกี่ยวข้องยัญญเห็นปานนี้ อันปราศจากความริเริ่ม

ท่านผู้ประพาศพรหมจรรย์ทั้งหลาย ผู้สำรวมแล้ว ย่อมสรรเสริญยัญญชนิดที่กระทำเป็นหมวด ไม่มีความริเริ่ม ควรโดยกาลเช่นนั้น ท่านผู้รู้ทั้งหลาย ผู้ฉลาดตอบุญ ผู้มีกิเลสเพียงดังว่าหลังคาอันเปิดแล้วในโลก ผู้ล่วงเลยตระกูลและคติไปแล้ว ย่อมสรรเสริญยัญญชนิดนี้

ถ้าบุคคลกระทำการบูชาในยัญญ หรือในมตกทานตามสมควร มีจิตเลื่อมใสบูชา ในเนื้อนาอันดี คือพรหมจรรย์บุคคลทั้งหลาย ยัญญที่บุคคลบูชาดีแล้ว เช่นสรวงดีแล้ว สมบูรณ์แล้ว อันบุคคลกระทำแล้วในทักษิณียบุคคลทั้งหลาย ย่อมเป็นยัญญไพบุลย์ และเทวดาย่อมเลื่อมใส บัณฑิตผู้มีเมธาเป็นผู้มีศรัทธา มีใจอันสละแล้ว บูชายัญญอย่างนี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกอันปราศจากความเปียดเบียน เป็นสุข

ชี้ให้เห็นว่า ควรเป็นผู้ประพาศธรรม แม้ในการให้ทาน ไม่ใช่เป็นผู้ที่กระทำทุจริต ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ฆ่าสัตว์บูชายัญจริง ๆ แต่ตราบไถ่ที่กระทำทุจริตกรรม ก็

เหมือนกับการฆ่าสัตว์บูชายัญ เพราะว่าการทุจริตทั้งหมดย่อมทำให้บุคคลอื่นสัตว์อื่นเดือดร้อน

พระผู้มีพระภาคตรัสรู้ธรรมทั้งปวงจึงได้ทรงใช้พยัญชนะนี้ คือ คำว่า **ยัญ** และได้ทรงติเตียนยัญทุกอย่าง มิได้ทรงสรรเสริญยัญเสียทุกอย่างด้วย เพราะฉะนั้น ท่านผู้ฟังกระทำยัญอะไรบ้างหรือเปล่า ไม่ใช่เฉพาะการฆ่าสัตว์เท่านั้นที่เป็นเรื่องยัญ

ขุททกนิกาย จุฬนิกาย ปุณณกมณวกปัญหานิทเทส มีข้อความว่า

ท่านปุณณกะทูลถามดังนี้ว่า

ข้าพระองค์มีความประสงค์ด้วยปัญหา จึงมาเฝ้าพระองค์ผู้ไม่มีต้นหาเครื่องหวนไหว ผู้เห็นมูล ฤาษี มนุษย์ กษัตริย์ พราหมณ์ เป็นอันมากในโลกนี้ อาศัยอะไรจึงพากันแสวงหายัญให้แก่เทวดาทั้งหลาย

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้าพระองค์ขอทูลปัญหานี้ ขอบพระองค์จงตรัสบอกปัญหานี้แก่ข้าพระองค์เถิด

ข้อความในพระไตรปิฎกอธิบายว่า

ความว่า อาศัย คือ หวัง เยื่อใย เข้าไปใกล้ พัวพัน น้อมใจถึง ซึ่งอะไร จึงพากันแสวงหายัญให้แก่เทวดาทั้งหลาย

เทวดา คือ ผู้ซึ่งเป็นที่เคารพ เยื่อใย น้อมใจถึงของบุคคลแต่ละประเภท

ท่านที่มีการให้ ไม่ได้พ้นไปจากการแสวงหายัญเลย เพราะเหตุว่าท่านหวัง เยื่อใย เข้าไปใกล้ พัวพัน น้อมใจถึง แล้วก็พากันแสวงหายัญให้แก่เทวดาทั้งหลาย

ส่วนเทวดานั้น คืออย่างไร คือผู้ใด

เทวดา คือ ผู้ซึ่งเป็นที่เคารพ เยื่อใย น้อมใจถึงของบุคคลแต่ละประเภท เช่น อาชีวกเป็นเทวดาของพวกอาชีวกสาวก นิครนถ์เป็นเทวดาของพวกนิครนถ์สาวก ชฎิลเป็นเทวดาของพวกชฎิลสาวก ปริพาชกเป็นเทวดาของพวกปริพาชกสาวก ดาบสเป็นเทวดาของพวกดาบสสาวก ช้างเป็นเทวดาของพวกประพตีสัตถ์พรต ม้าเป็นเทวดา

ของพวกประพตีสวรรต โคเป็นเทวดาของพวกประพตีสวรรต ท่านเลื่อมใส
พัวพัน น้อมใจเข้าไปใกล้ในบุคคลใด บุคคลนั้นก็เทวดาของท่าน

ข้อความต่อไปเป็นเรื่องของเทพประเภทอื่น ซึ่งเทพแต่ละจำพวกก็เป็นเทวดา
ของพวกที่หวัง เยื่อใย พัวพันอยู่ในเทพนั้น และในความประพตีสวรรตอย่างเทพแต่ละพวก
นั้น

ส่วนคำว่า แสงหายัญ ยัญคืออะไร ในพระไตรปิฎกมีคำอธิบายว่า

ไทยธรรม คือ จีวร ปิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัย เกสัชบริหาร ข้าว
น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก เครื่องประทีป ท่าน
เรียกว่า ยัญ ในอุทเทสว่า ยญญมกปิสุ ปุญญ โลก

คำอธิบายต่อไปมีว่า

แม้ชนเหล่าใดย่อมแสง เสาหา สืบหายัญ คือ จีวร ปิณฑบาต เสนาสนะ
เป็นต้นไปจนกระทั่งถึงเครื่องประทีป แม้ชนเหล่านั้นก็ชื่อว่า แสงหายัญ

แม้ชนเหล่าใดย่อมจัดแจงยัญ แม้ชนเหล่านั้นก็ชื่อว่า แสงหายัญ

แม้ชนเหล่าใดยอมให้ ย่อมบูชา ย่อมบริจาคมัยยัญ คือ จีวร ปิณฑบาต
เสนาสนะ คิลานปัจจัย เกสัชบริหาร ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่อง
ลูบไล้ ที่นอน ที่พัก เครื่องประทีป แม้ชนเหล่านั้นก็ชื่อว่าแสงหายัญ

ไม่ใช่เฉพาะคำสอนอื่นเท่านั้นที่มีเรื่องของการบูชายัญ แต่สัตว์โลกไม่ว่าจะเป็น
ลัทธิศาสนาใด พระผู้มีพระภาคทรงรู้แจ้งสภาพธรรมตามความเป็นจริงของสัตว์โลกทั้ง
ปวงที่ประพตีสวรรตเป็นไป เพราะฉะนั้น คำว่ายัญ ได้แก่ ไทยธรรมของที่จะให้ซึ่งแสงหา
ไม่ว่าจะเป็นการเสาะหา สืบหา หรือว่าการจัดแจง หรือว่าการให้ ก็ยอมชื่อว่า บุคคล
ต่าง ๆ เหล่านั้นย่อมแสงหายัญ

เพราะอะไร เพราะให้แล้วจะได้ คือ ถึงแม้ว่าจะบริจาคมัยไปแล้วก็จะได้รับ
ได้เสียง ได้กลิ่น ได้รส ได้โณภูมิจิตที่ตนเอง เพราะฉะนั้น จึงยังคงเป็นผู้ที่แสงหายัญ
อยู่ ถึงแม้มีการบริจาคมัย ก็ไม่สามารถที่จะพ้นไปจากวิภวะ เพราะว่าเป็นผู้ที่ยังบูชายัญ
ยังมีความต้องการ ยังมีความนิยม ยังมีความพัวพัน ยังมีความเข้าไปใกล้รูป เสียง

กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และไม่ใช้ว่าจะบูชาตัณหาแต่เฉพาะลัทธิอื่น เพราะคำว่าตัณหา
คือ สิ่งที่ยึด สิ่งทีบูชา เมื่อนิยามในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ การบูชาก็
เพื่อที่จะได้รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ถึงแม้ว่าจะบูชาไฟ ต้องการอะไร ก็
ต้องการรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ

ข้อความต่อไปอธิบายว่า

คำว่า เป็นอันมาก คือ ยัญเหล่านั้นก็มาก ผู้บูชายัญนั้นก็มาก หรือพระทัก-
ขิณียบุคคลนั้นก็มาก

คำว่า ทักขิณียบุคคล ไม่ได้หมายความว่าผู้ที่เป็นพระอรหันต์
แต่หมายความว่าบุคคลผู้รับซึ่งเป็นผู้ที่มีความเลื่อมใส บุคคลนั้นจึงเป็น
ทักขิณียบุคคลของผู้ให้

ข้อความต่อไปอธิบายว่า

ยัญเหล่านั้นมากอย่างไร ยัญเหล่านั้นมาก (คือ ไม่จำกัด) ตั้งแต่จีวร
บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัย เกสัชบริหาร ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของ
หอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก เครื่องประทีป

เป็นที่ต้องการทั้งนั้น ทั้งสำหรับให้ด้วย และสำหรับตนเองที่ต้องการด้วย

ข้อความต่อไปอธิบายว่า

ผู้บูชายัญนั้นมากอย่างไร (ผู้บูชายัญ คือ ผู้ที่นิยมนิบัติในยัญ ในไทยธรรม ใน
จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ ดอกไม้ เครื่องลูบไล้ ของหอมต่าง ๆ)

ผู้บูชายัญนั้นมาก คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร คฤหบดี บรรพชิต
เทวดา และมนุษย์ ผู้บูชายัญนั้นมากอย่างนี้

ไม่ว่าใครเลย เป็นผู้บูชายัญทั้งนั้น

ข้อความต่อไป

หรือพระทักษิณียบุคคลนั้นมากอย่างไร (ผู้ซึ่งเป็นที่เลื่อมใสของแต่ละบุคคลที่จะให้กระทำบุญชำนันั้น)

พระทักษิณียบุคคลนั้นมาก คือ สมณะ พราหมณ์ ยาจก วณิก สวาก หรือพระทักษิณียบุคคลนั้นมากอย่างนี้

คำว่า ในโลกนี้ คือ ในมนุษย์โลก เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่ามากในโลกนี้ แสงหาแล้วซึ่งัญญ

ข้อความต่อไปมีว่า

ความว่า หวัง คือ หวังได้รูป หวังได้เสียง หวังได้กลิ่น หวังได้รส หวังได้ ใญฐัพพะ หวังได้บุตร หวังได้ภรรยา หวังได้ทรัพย์ หวังได้ยศ หวังได้ความเป็นใหญ่ หวังได้อัตภาพในสกุลกษัตริย์มหาศาล หวังได้อัตภาพในสกุลพราหมณ์มหาศาล หวังได้อัตภาพในสกุลคฤหบดีมหาศาล หวังได้อัตภาพในเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา หวังได้อัตภาพในเทวดาชั้นดาวดึงส์ หวังได้อัตภาพในเทวดาชั้นยามา หวังได้อัตภาพในเทวดาชั้นดุสิต หวังได้อัตภาพในเทวดาชั้นนิมมานรดี หวังได้อัตภาพในเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี

หวัง คือ ปรารถนา ยินดี ประสงค์ รักใคร่ ชอบใจ ซึ่งการได้อัตภาพในเทวดาที่นับเนื่องในหมู่พรหม เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่าหวังโดยประการต่าง ๆ คือ หวังความเป็นอย่างนี้

ข้อความต่อไปมีว่า

อาศัยขรา อาศัยพยาธิ อาศัยมรณะ อาศัยโคกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัสสะ อุปายาสะ บุคคลพวกนั้นจึงแสวงหาญในเทวดา

เกิดมาแล้วต้องแก่ ลำบาก พยาธิป่วยไข้ได้เจ็บ ลำบาก มรณะก็ต้องตาย โคกะ โศกเศร้า ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัสสะ อุปายาสะ มีแต่เรื่องที่จะถูกเบียดเบียนให้เกิดความทุกข์ต่าง ๆ นานา เพราะฉะนั้น บุคคลพวกนั้นจึงแสวงหาญในเทวดา

ข้อความต่อไปมีว่า

เพราะอาศัยคติ อาศัยอุปatti อาศัยปฏิสนธิ อาศัยภพ อาศัยสังสหาระ อาศัยวิภวภูติ จึงแสวงหาโยนิในเทวดา พรารถนา พัวพัน เข้าถึง ติดใจ น้อมใจไปแล้ว เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า อาศัยชรา เป็นต้น จึงแสวงหาโยนิ

ปุณณกพรหมณกราทูลว่า

มนุษย์ กษัตริย์ พรหมณ์ พวกใดพวกหนึ่งมีเป็นอันมากในโลกนี้ แสวงหาแล้วซึ่งโยนิแก่เทวดาทั้งหลาย

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้นิรทุกข์ ผู้บูชาโยนิเหล่านั้นไม่ประมาทแล้วในโยนิ ได้ข้ามพ้นแล้วซึ่งชาติและชราบ้างหรือ

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้าพระองค์ของทูลถามปัญหานี้ ขอพระองค์จงตรัสบอกปัญหานี้แก่ข้าพระองค์

ปุณณกพรหมณ์มีความสงสัยว่า ผู้ที่บูชาโยนิเหล่านั้นไม่ประมาทในทางโยนิที่จะได้ข้ามพ้นแล้วซึ่งชาติและชรานั้นจะมีไหม ด้วยอาศัยการบูชาโยนิ ซึ่งท่านผู้ฟังก็เคยถามว่า เพียงการให้ทานอย่างเดียวเท่านั้นจะสามารถบรรลุถึงพระนิพพาน รู้แจ้งอริยสัจธรรมได้หรือไม่

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ดูกร ปุณณกะ ชนทั้งหลายย่อมหวัง ย่อมชม (คือ ย่อมชอบ) ย่อมบูชา (คือ ย่อมให้) ย่อมสละ ย่อมบริจาค อาศัยลามแล้ว ย่อมชอบกามทั้งหลาย เราย่อมกล่าวว่า ชนเหล่านั้นประกอบการบูชาโยนิ กำหนดแล้วด้วยความกำหนดในภพ ไม่ข้ามพ้นชาติและชราไปได้ ถ้าตราบใดที่ยังพอใจในโยนิอยู่

นี่เป็นเรื่องความละเอียดของจิต ซึ่งถ้าไม่เจริญสติจะไม่ทราบเลยว่า ยังเป็นผู้ที่ประกอบอยู่ในการบูชาโยนิ ในความนิยมในโยนิ ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ ในภพ ไม่ข้ามพ้นชาติและชราไปได้ เพราะฉะนั้น การเจริญสติปัญญาจะทำให้เข้าใจสภาพธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง และเข้าใจพยัญชนะที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงได้ชัดเจนถูกต้องด้วย

ข้อความต่อไป

ชนทั้งหลายย่อมหวัง ย่อมชม ย่อมบูชา นั้น มีความหมายว่า คำว่า ย่อมชม ความว่า ย่อมชมยัญญบ้าง ย่อมชมผลบ้าง ย่อมชมทักษิณียบุคคลบ้าง

นี่เป็นอกุศลที่ละเอียดขึ้น ถึงแม้ว่าท่านให้ทานแล้ว แต่แม้กระนั้นความกระหึ่มล้าพองทำให้ท่านชมยัญญนั้นบ้าง ชมผลของยัญญบ้าง และก็ชมทักษิณียบุคคลผู้รับยัญญบ้าง ซึ่งถ้าไม่เจริญสติจะไม่ทราบว่า ในขณะนั้นเป็นอกุศลหรือว่าเป็นกุศล แต่พระธรรมจะขัดเกลายิ่งขึ้นแม้ในขณะที่ได้กระทำกุศลไปแล้ว แต่มีอกุศลเกิดขึ้น ก็ทรงชี้ให้เห็นว่า เป็นสิ่งที่จะต้องขัดเกลา

ข้อความต่อไปอธิบายว่า

ย่อมชมยัญญอย่างไร

ย่อมชม คือ ยกย่อง พรรณนา สรรเสริญว่า เราให้ของรัก เราให้ของเจริญใจ เราให้ของประณีต เราให้ของที่ควร เราเลือกให้ เราให้ของไม่มีโทษ เราให้เนื่อง ๆ เมื่อกำลังให้ จิตก็เลื่อมใส ย่อมชมยัญญอย่างนี้

เป็นอกุศลหรือเปล่า ขณะที่กำลังเกิดปีติ ขณะที่ให้สิ่งที่ประณีต สิ่งที่ดีควร หรือว่าเลือกให้ ให้ของที่รัก ให้ของที่เจริญใจ ให้ของที่ไม่มีโทษ หรือว่าเป็นผู้ที่ให้เนื่อง ๆ เป็นอกุศลจิตได้ไหม ได้ เราให้ของรัก ย่อมชม คือ ยกย่องพรรณนา สรรเสริญว่า เราให้ของรัก ให้แล้ว ปีติแล้ว ก็ยังบอกคนอื่นอีกว่า เราให้ของรัก เราให้ของประณีต เคยเป็นอย่างนี้ไหม สังเกตจิตหรือเปล่า เจริญสติหรือเปล่า ถ้าไม่เจริญสติ คิดว่าเป็นกุศลแล้วใช่ไหม

ท่านให้ของที่ประณีต ท่านให้ของที่เจริญใจ ท่านให้ของที่ควร ทำให้เกิดปีติ ผ่องใสไสมนัสก็อย่างหนึ่ง แต่เวลาที่ท่านชม ยกย่อง พรรณนานั้น เป็นจิตอีกประเภทหนึ่ง เล่าให้คนอื่นฟัง ชมยัญญนั้นเสียมากมายด้วยความภาคภูมิใจ เป็นจิตประเภทไหน ผู้ที่เจริญสติยังถึงจิตซึ่งเป็นปัจจัยให้กล่าววาทาอย่างนั้น และก็รู้ว่า ขณะที่กล่าววาทาอย่างนั้น คำนั้นเกิดเพราะจิตชนิดใด สำหรับผู้ที่เจริญสติก็ทราบได้ และก็เข้าใจ แม้ตนเองและบุคคลอื่นละเอียดขึ้น ซึ่งผู้ที่ไม่เจริญสติก็อาจจะชื่นชมไสมนัส ต่างคนก็ต่างพลอยชื่นชมดีใจ กุศลกับไสมนัสที่เป็นโลกะก็ผสมกันไป สลับกันไป แต่ว่าผู้ที่

เจริญสติรู้สภาพของจิตที่ต่างกัน มีความละเอียดยิ่งขึ้น ก็ย่อมจะละอกุศลธรรมได้ละเอียดยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น ก็ไม่ชมยัญญด้วยความภาคภูมิใจ เพียงแต่กล่าวถ้อยคำที่จะทำให้คนอื่นเกิดปีติอนุโมทนา ก็เป็นเรื่องที่ว่า ที่ถูกที่ควรนั้นควรจะเป็นอย่างไร เพราะสติระลึกได้และรู้ว่า อะไรเป็นสิ่งที่ควรเว้น ควรขัดเกลาให้ละเอียดยิ่งขึ้น

ข้อความต่อไปอธิบายว่า

ย่อมชมผลอย่างไร

ย่อมชม ยกย่อง พรรณนา สรรเสริญว่า เพราะยัญญนี้เป็นเหตุจักได้รูป จักได้เสียง จักได้กลิ่น จักได้รส จักได้โณภูมิจักได้อัตภาพในสกุลกษัตริย์มหาศาล และอื่น ๆ เป็นต้น จนกระทั่งถึงจักได้อัตภาพในเทวดาที่นับเนื่องในหมู่พรหม ย่อมชมผลอย่างนี้

ไม่ได้พ้นไปจากความหวังในรูป เสียง กลิ่น รส โณภูมิจักได้ประณีตยิ่งขึ้นเลย ย้ายจากการชมยัญญมาชมผลของยัญญกันอีก อกุศลสลับกันกับกุศลไปเรื่อย ๆ ซึ่งถ้าไม่เจริญสติก็ไม่ทราบว่าจะอกุศลแอบมาเมื่อไร ในลักษณะใด แม้ในเรื่องของการทำกุศล ถ้าไม่พิจารณาจิต ไม่รู้สภาพของจิตอย่างละเอียดจริง ๆ ก็ไม่ทราบเลยว่า ในขณะที่นั้น ได้มีอกุศลจิตประเภทละเอียดเกิดแทรกขึ้นแล้ว ถ้าไม่รู้อย่างนี้จะขัดเกลาใหม่ ก็ไม่ขัดเกลาเพราะไม่รู้ ก็ชื่นชมโสมนัส เป็นโลกะสลับกันไปอีกเรื่อย ๆ

ข้อความต่อไปอธิบายว่า

ย่อมชมทักษิณียบุคคลอย่างไร

ย่อมชม ยกย่อง พรรณนา สรรเสริญว่า พระทักษิณียบุคคลเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยชาติ ถึงพร้อมด้วยโคตร เป็นผู้ชำนาญมนต์ ทรงมนต์ เรียบจบไตรภพ เป็นผู้เข้าใจด้วยบท เข้าใจไวยากรณ์ ชำนาญในคัมภีร์โลกายตนะ และตำราทำนายมหาบุรุษลักษณะ เป็นผู้ปราศจากราคะบ้าง ปฏิบัติเพื่อกำจัดราคะบ้าง เป็นผู้ปราศจากโทสะบ้าง ปฏิบัติเพื่อกำจัดโทสะบ้าง เป็นผู้ปราศจากโมหะบ้าง ปฏิบัติเพื่อกำจัดโมหะบ้าง ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ย่อมชมทักษิณียบุคคลอย่างนี้ เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า ย่อมหวัง ย่อมชม

บางท่านไม่เข้าใจเรื่องข้อประพฤติปฏิบัติ เพียงเห็นก็กล่าวว่า ท่านผู้นี้หมด
โลภะ ราคะ โทสะ โมหะแล้ว แต่ไม่ได้พูดถึงเหตุผลของพระธรรมหรือข้อปฏิบัติ เป็น
การชมบุคคลที่ตนเห็นแต่อาการ กิริยาลักษณะ และก็นึกหรือเข้าใจว่า เป็นผู้ที่ไม่มี
ราคะ โทสะ โมหะบ้าง หรือว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติเพื่อละราคะ โทสะ โมหะบ้าง

๒๐๓

การชื่นชมในบุญกุศลเป็นสิ่งที่ถูก เป็นกุศลจิต แต่ถ้าเป็นการชมบุคคล ก็จะต้องพิจารณาว่าเป็นกุศลหรือว่าเป็นอกุศล เพื่อการขัดเกลายิ่งขึ้น แม้แต่คำธรรมดาที่ใช้กัน คือ คำว่า **ยัญ** บางท่านอาจปฏิเสธว่าท่านไม่ได้บูชายัญ แต่ตราบใดที่ท่านยังนิยม ยัญ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ไม่ว่าท่านจะกระทำสิ่งใด ๆ ก็ตาม ก็ยังไม่หมดการบูชายัญ ยังนิยมในยัญ

ข้อความต่อไป

ปุณณกพรหมณกราทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญทุกข ถ้าชนเหล่านั้นประกอบในการบูชาด้วยยัญทั้งหลาย ไม่ข้ามพ้นชาติและชราไปได้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญทุกข เมื่อเป็นดังนี้ ใครเล่าในเทวโลก และมนุษย์โลกได้ข้ามพ้นชาติและชรา

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้าพระองค์ขอลุลถามปัญหานี้ ขอพระองค์จงตรัสบอกปัญหานี้แก่ข้าพระองค์

ปุณณกพรหมณมีความสงสัยว่า เมื่อทุกคนบูชาด้วยยัญอยู่ จะมีผู้ใดที่ข้ามพ้นชาติชราได้

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ดูกร ปุณณะ เราย่อมกล่าวว่า ความหวั่นไหวในโลกไหน ๆ มิได้มีแก่พระอรหันตชินาสพใด เพราะทราบฝั่งนี้และฝั่งนั้นในโลก พระอรหันตชินาสพนั้นเป็นผู้สงบ ขจัดทุจริตเพียงดั่งควัน ไม่มีทุกข์ ไม่มี ความหวัง ได้ข้ามแล้วซึ่งชาติและชรา ญาณ ปัญญา ความรู้ทั่ว ความไม่หลง ความเลือกพ้นกรรม สัมมาทิฐิ

ตรัสว่า "สังขา" ในอุทเทสว่า สงฺขาย โลกสุมี ปโรปราณี

ซึ่งคำอธิบาย สงฺขาย โลกสุมี ปโรปราณี มีว่า

คำว่า ปริปราณี ความว่า มนุษย์โลก ตรัสว่า ผังนี้ เทวโลก ตรัสว่า ผังโน้น
กามธาตุ ตรัสว่า ผังนี้ รูปธาตุและอรูปธาตุ ตรัสว่า ผังโน้น กามธาตุ รูปธาตุ ตรัสว่า
ผังนี้ อรูปธาตุ ตรัสว่า ผังโน้น

คำว่า สงฺขาย โลกสุมี ปริปราณี ความว่า เพราะทราบ คือ รู้ เทียบเคียง
พิจารณาให้แจ่มแจ้ง ทำให้ปรากฏซึ่งผังนี้และผังโน้น โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็น
ทุกข์ เป็นโรค เป็นดังหัวฝี เป็นดังลูกศร และอื่น ๆ โดยไม่มีอุปายเครื่องสลัดออกได้
เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า เพราะทราบผังโน้นและผังนี้ในโลก

นี่เป็นปัญญา เป็นญาณที่จะต้องรู้ ที่จะต้องเทียบเคียง ที่จะต้องพิจารณาให้
แจ่มแจ้ง ที่จะต้องให้ปรากฏโดยความไม่เที่ยง โดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นโรค
เป็นต้น

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ ท่านมีมานะเปรียบดังเครื่องหาบ มีความโกรธเปรียบเหมือน
คว้น มีการพูดเท็จเปรียบเหมือนงู มีลิ้นเปรียบเหมือนทพพี หฤทัยของสัตว์ทั้งหลาย
เปรียบเหมือนสถานที่บูชายัญของท่าน ตนที่ฝึกดีแล้ว เป็นกำเนิดของนุรุษ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอนจบของพระสูตรนี้ว่า

เราย่อมกล่าวว่า ความหวั่นไหวในโลกไหน ๆ มิได้มีแก่พระอรหันตชีณาสพใด
เพราะทราบผังนี้และผังโน้นในโลก พระอรหันตชีณาสพนั้นเป็นผู้สงบ กำจัดกิเลส
เพียงดังคว้น ไม่มีทุกข์ ไม่มี ความหวัง ได้ข้ามพ้นแล้วซึ่งชาติและชรา

พร้อมด้วยเวลาจบคาถา ท่านพระปุลณกะบรรลุลหรรณวจักขุ เป็นภิกษุใน
พระพุทธศาสนา นั่งประนมอัญชลี นมัสการพระผู้มีพระภาค ประกาศว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคเป็นศาสดาของข้าพระองค์ ข้าพระองค์
เป็นสาวก ฉะนี้แล

ข้อความเรื่องยัญ แต่ที่ผู้ฟังบรรลุลหรรณวจักขุเป็นพระอริยสาวกในขณะที่จบพระ
ธรรมเทศนา เพราะฉะนั้น การฟังธรรม ไม่ว่าเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้นเป็นประโยชน์เกื้อกูลที่จะ
ทำให้ท่านผู้ฟังได้เข้าใจความละเอียดของสภาพธรรม เพื่อสติจะได้ระลึกรวมลักษณะที่

ปรากฏถูกต้องตามความเป็นจริง อกุศลธรรมก็เป็นอกุศลธรรม กุศลธรรมก็เป็นกุศลธรรม สภาพธรรมแต่ละอย่างนั้นไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ถ้าสติระลึกรู้ลักษณะ รู้ชัดในสภาพธรรมนั้น สภาพธรรมนั้นก็ปรากฏความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ก็จะละคลายการยึดถือสภาพธรรมนั้นว่าเป็นตัวตน

ถ. เรื่องกุศล อกุศลที่ในการให้ทาน ตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย รู้สึกว่าละเอียดมากเหลือเกิน สมมติว่า มีท่านผู้ใดผู้หนึ่งมีเงินมาก มีจิตศรัทธามาก ไปสร้างพระเจดีย์สวยงาม และตนเองชื่นชมในพระเจดีย์นั้นเป็นอันมาก เกิดความปิติโสมนัส และในขณะนั้นจิตของท่านผู้นั้นก็น้อมไปว่า พระเจดีย์นี้จะเป็นที่เคารพบูชาของสาธุชนอื่น ๆ ด้วย และท่านก็คิดว่า พวกเขาจะรู้ว่า เรานี้ได้ทำกุศลอย่างยิ่งชนิดนี้ขึ้นได้

สำหรับผู้ที่ยกมือสาธุการว่า ขออนุโมทนาในกุศลของท่านผู้นั้นด้วย และกล่าวชื่อท่านผู้สร้างพระเจดีย์นี้ขึ้นมา ก็แยกไม่ถูกว่าตรงไหนเป็นอกุศล ตรงไหนเป็นกุศลกันแน่

สุ. ผู้อื่นแยกให้ไม่ได้ ต้องผู้ที่เจริญสติเองจึงจะทราบว่า ในขณะนั้นจิตเป็นอกุศลหรือว่าจิตเป็นกุศล เพราะฉะนั้น แต่ละท่านซึ่งหนาแน่นไปด้วยกิเลส ย่อมรู้จักบุคคลอื่นด้วยเช่นเดียวกัน เพียงแต่อาจจะบางเบา หรือจะหนัก จะมากกว่าบุคคลอื่นในทางหนึ่งทางใดเท่านั้นเอง

เมื่อได้ฟังเรื่องของอภัยแล้ว ท่านจะเห็นความยากของการเจริญสติปัฏฐาน ที่ว่ายาก เพราะว่ากิเลสนั้นเป็นเรื่องที่นานกว่าจะละได้

ขุททกนิกาย อปทาน สารีปุตตเถรปาทาน ที่ ๓

ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่า

เราทั้งหลายทนต์ปัจจัยไม่ปรุงแต่ง ดับสนิท ไม่หวั่นไหว คั่นหาลัทธิทั้งปวงอยู่ ท่องเที่ยวไปแล้วในภพ คนเป็นไข้พึงแสวงหาโอสถ ต้องสั่งสมทรัพย์ไว้ทุกอย่าง เพื่อพ้นจากความป่วยไข้ ฉันทใด เราก็คันทนั้น

คนเป็นไข้ คือ คนที่มีกิเลส ที่จะดับกิเลสได้จะต้องสะสมเจริญกุศลทุกประการ ข้อความต่อไปที่แสดงให้เห็นว่า เรื่องของการเจริญสติปัฏฐาน เรื่องของกุศลนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องประพฤติปฏิบัติมาก นาน เพื่อที่จะดับกิเลสได้เป็นสมุจเฉทจริง ๆ

ขุททกนิกาย อปทาน อุปาสีเถราปทาน

ท่านพระอุบาลีได้กล่าวคาถา พรรณนาการบรรลุธรรมของท่าน มีข้อความบางตอนดังนี้

ประโยชน์ คือ ความสิ้นสังโยชน์ทั้งปวงนั้น ข้าพระองค์บรรลุแล้ว เปรียบเหมือนคนอันพระราชอาญาคุกคาม ถูกเสียบด้วยหลาว ไม่ได้ความสุข ที่หลาวปรารภนาจะพันไปอย่างเดียวนั้นใด ข้าแต่พระมหาวีระเจ้า ข้าพระองค์ก็ฉันนั้น อันอาญา คือ ภพคุกคามแล้ว ถูกเสียบด้วยหลาว คือ กรรม ถูกเวทนา คือ ความกระหายบีบคั้น ไม่ได้ความสุขในภพ ถูกไฟ ๓ กองเผาเผาอยู่ ย่อมแสวงหาอุบายเครื่องพ้น ดังคนแสวงหาอุบายเพื่อฆ่ายาพิษ พึงแสวงหา ยา เมื่อแสวงหาอยู่ พึงพบยาเครื่องฆ่ายาพิษ ดมยำนั่นแล้ว พึงมีสุข เพราะพ้นจากพิษ ฉะนั้นใด

ข้าแต่พระมหาวีระเจ้า ข้าพระองค์ก็เหมือนคนอันยาพิษบีบคั้นฉันนั้น ถูกอวิชชาบีบคั้นแล้ว ก็พึงแสวงหา ยา คือ สัทธรรม เมื่อแสวงหา ยา คือ ธรรมอยู่ ได้พบศาสนาของพระองค์ผู้ศากยบุตรอันเป็นจริงอย่างเลิศ สูดยอดโอสธ เป็นเครื่องบรรเทาทุกข์ทั้งปวง ข้าพระองค์ดื่มยา คือ ธรรมแล้ว ถอนยาพิษ คือ สังสารทุกข์ ได้หมดแล้ว ข้าพระองค์ได้พบนิพพานอันไม่แก่ ไม่ตาย เป็นธรรมชาติเย็นสนิท

ข้อความต่อไปตอนหนึ่งมีว่า

เถาว์ลัย ชื่อ อาสาวดี เกิดในสวนจิตรลดา โดยล่วงไป ๑,๐๐๐ ปี จึงเมล็ดผลหนึ่ง เทวดาทั้งหลายได้ใช้สอยผลอาสาวดีนั้น ซึ่งมีผลคราวหนึ่งนานเพียงนั้น เถาว์ลัยอาสาวดีนั้นมีผลอุดมเป็นที่รักของเทวดาทั้งหลายอย่างนี้ ข้าพระองค์อาศัยแสนปี จึงได้เที่ยวมาใกล้พระองค์ผู้เป็นมุณี ได้นมัสการทั้งเวลาเย็น เวลาเช้า เหมือนเทวดาเซยชมผลอาสาวดีฉะนั้น การได้มาใกล้ ไม่เป็นหมัน และการนมัสการไม่เป็นโมฆะ

ข้อความต่อไปอีกตอนหนึ่งมีว่า

เมื่อเมฆร้องกระหึ่ม นกยางย่อมมีกรรมทุกเมื่อ ย่อมทรงกรรมอยู่แม้นานตลอดเวลาที่สายฝนยังไม่ตก ย่อมพ้นจากการทรงกรรมเมื่อเวลาที่สายฝนตก ฉะนั้นได้เข้าพระองค์ก็ฉนั้นนั่น เมื่อพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าปทุมุตตระ ทรงประกาศก็ยก้องด้วยเมฆ คือ ธรรม ได้ถือเอากรรม คือ ธรรม ด้วยเสียงแห่งเมฆ คือ ธรรม เข้าพระองค์อาศัยแสนกับ ทรงกรรม คือ บุญอยู่ ยังไม่พ้นจากภาระ คือ สังสาระตลอดเวลาที่สายฝน คือ ธรรม ยังไม่ตก

ข้าแต่พระศาสดาคุณนี้ เมื่อเวลาที่พระองค์ทรงประกาศก็ยก้องด้วยสายฝน คือ ธรรม ในพระนครกบิลพัสดุ์อันรื่นรมย์ ข้าพระองค์จึงได้พ้นจากภาระ คือ สังสาระ ข้าพระองค์สะอาด คือ ขำระธรรม คือ สุญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อปฺปณฺหิตวิโมกข์ และผล ๔ ทั้งหมดเมื่อนั้นได้แล้ว

เพราะฉะนั้น ผู้ที่เห็นโทษของภพ เห็นว่า ภพ การเกิดเป็นเรื่องที่หนีกรรมไม่พ้น และกรรมในอดีตที่สะสมไว้มากมายจะให้ผลที่เผ็ดร้อนรุนแรงสักแค่ไหนก็ยังไม่ทราบ วันนี้ปกติสบายดี พรุ่งนี้อาจจะเจ็บปวดทรมานแสนสาหัสปางว่าจะสิ้นชีวิต มีอะไรเป็นเครื่องประกันว่า จะไม่ได้รับผลของอกุศลกรรม นอกจากนั้นยังถูกเวทนา คือ ความกระหายบีบคั้น มีแต่ความปรารถนาเสียจริง ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย มากหรือน้อยก็ยังมีอยู่ เป็นเรื่องที่ดิ้นรน หรือว่าถูกความกระหายบีบคั้นด้วยเวทนาความต้องการ ความรู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์ต่าง ๆ

นอกจากนั้นท่านพระอุบาลียังกล่าวว่า

ข้าพระองค์เหมือนคนอันยาพิษบีบคั้น ถูกอวิชชาบีบคั้นแล้ว

ไม่ทราบว่าท่านผู้ฟังคิดว่า ท่านถูกอวิชชาบีบคั้นอยู่หรือเปล่า หรือท่านคิดว่านั่งเมื่อยต้องเปลี่ยนเป็นเดิน ทุกข์เหลือเกิน เดินก็เมื่อย ต้องเปลี่ยนเป็นนอน ทุกข์เหลือเกิน ท่านคิดว่าถูกอริยาบถบีบคั้น แต่ท่านพระอุบาลีกล่าวว่า ถูกอวิชชาบีบคั้น

แล้วข้อความที่ท่านพระอุบาลีได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าพระองค์อาศัยแสนปีจึงได้เที่ยวมาใกล้พระองค์ผู้เป็นมุนี ได้นมัสการทั้งเวลาเย็น เวลาเช้า เหมือนเทวดาเซยชมผลอสาสดิ ฉะนั้น การได้มาใกล้ไม่เป็นหมัน และการนมัสการไม่เป็นโมฆะ

คาถาของท่านพระอุบาลีควรจะเป็นอนุสติได้ใหม่ การได้มาใกล้ ไม่เป็นหมัน และการนมัสการไม่เป็นโมฆะ ท่านได้มาใกล้พระพุทธศาสนาหรือเปล่า ไม่ใช่แต่เฉพาะท่านพระอุบาลี หรือพระสาวก หรือบุคคลในครั้งอดีตเท่านั้น แม้ทุกท่านที่ได้ฟังธรรม ในขณะนี้ ท่านเป็นผู้ที่ได้มาใกล้พระธรรมหรือเปล่า และการได้มาใกล้ ได้มีโอกาสฟังธรรมที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงไว้แล้วโดยละเอียดนี้จะเป็นหมันใหม่ ถ้าไม่เข้าใจสภาพธรรม ไม่เจริญสติปัฏฐาน จะได้รับประโยชน์จากพระธรรมใหม่ ก็ไม่ได้รับ ท่านพระอุบาลีนั้นอาศัยแสนปีจึงได้เที่ยวมาใกล้พระองค์ผู้เป็นมุนี ได้นมัสการทั้งเวลาเย็นเวลาเช้า เหมือนเทวดาเซยชมผลอสาสดิ ฉะนั้น

การได้เข้ามาใกล้ของท่านพระอุบาลีนั้นไม่เป็นหมัน และการนมัสการไม่เป็นโมฆะ เพราะเหตุว่าท่านบรรลุคุณธรรมเป็นพระอรหันต์ แต่สำหรับท่านผู้ฟังที่จะให้การได้มาใกล้พระศาสนาไม่เป็นหมัน ท่านจะต้องฟังธรรมด้วยการพิจารณา ด้วยความแยบคาย ซึ่งจะเป็นปัจจัยให้สติเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง และการนมัสการก็จะไม่เป็นโมฆะ

สำหรับข้อความที่ท่านพระอุบาลีกล่าวว่า

เมื่อเมฆร้องกระหึ่ม นกยางย่อมมีครรรค์ทุกเมื่อ ย่อมทรงครรรค์อยู่แม้นานตลอดเวลาที่สายฝนยังไม่ตก ย่อมพ้นจากการทรงครรรค์เมื่อเวลาที่สายฝนตก ฉนั้นได้ข้าพระองค์ก็ฉนั้น เมื่อพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าปทุมุตตระ ทรงประกาศกีก้องด้วยเมฆ คือ ธรรม ได้ถือเอาครรรค์ คือ ธรรม ด้วยเสียงแห่งเมฆ คือ ธรรม ข้าพระองค์อาศัยแสนปี ทรงแสดง คือ บุญอยู่ ยังไม่พ้นจากภาระ คือ สังสสารตลอดเวลาที่สายฝน คือ ธรรม ยังไม่ตก

ข้าแต่พระศากยมุนี เมื่อเวลาที่พระองค์ทรงประกาศกีก้องด้วยสายฝน คือ ธรรม ในพระนครกบิลพัสดุ์อันรื่นรมย์ ข้าพระองค์จึงได้พ้นจากภาระ คือ สังสสาร

ท่านพระอุบาลีอาศัยแสนกับทวงครรภ คือ บุญอยู่ ตั้งแต่สมัยพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าปทุมุตตระ ในสมัยพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าปทุมุตตระจะทรงแสดงอริยสังขารและการเจริญสติปัฏฐานหรือเปล่า

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ ทรงบำเพ็ญพระบารมีเพื่อจะเกื้อกูลอนุเคราะห์สัตว์โลกให้ได้รู้แจ้งอริยสังขารตามพระองค์ เพราะฉะนั้น ในครั้งที่ท่านพระอุบาลีได้เข้าไปใกล้พระศาสนาเมื่อครั้งที่พระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าปทุมุตตระทรงประกาศกึกก้องด้วยเมฆ คือ ธรรม ได้ถือเอาครรภ คือ ธรรม ด้วยเสียงแห่งเมฆ คือ ธรรม ซึ่งเหมือนท่านผู้ฟังในขณะนี้หรือเปล่า ไม่ใช่เรื่องที่จะทอดทิ้ง เพราะแม้ว่าขณะนี้ยังไม่รู้สภาพธรรมถูกต้องตามความเป็นจริง แต่อาศัยการเจริญสติระลึกได้ และพิจารณา และค่อย ๆ เพิ่มความรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นี่เป็นหนทางที่จะทำให้เกิดความรู้จริง และสามารถประจักษ์สภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ แต่ว่าวันไหน เมื่อไร ไม่ใช่จะไปเร่งรัดด้วยความไม่รู้ แต่จะต้องสะสมความรู้เพิ่มขึ้น

ขุททกนิกาย อปทาน ปัจเจกพุทธานุภาพที่ ๒ มีข้อความว่า

พึงมีศีลบริสุทธิ์ มีปัญญาหมดจดดี มีจิตตั้งมั่น ประกอบความเพียร เจริญวิปัสสนา มีปกติเห็นธรรมพิเศษ พึงรู้แจ้งธรรมอันสัมปยุตต์ด้วยองค์มรรคและโพชฌงค์ นักปราชญ์เหล่าใดเจริญสุญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ และอัปปณิหิตตวิโมกข์ ไม่บรรลุความเป็นพระสาวกในศาสนาพระชินเจ้า นักปราชญ์เหล่านั้นย่อมเป็นพระสยัมภูปัจเจกพุทธเจ้า

การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง การเจริญเหตุที่สมควร ไม่ได้เป็นหมันเลย จะรู้แจ้งอริยสังขารเป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าพระสมณโคดม หรือว่าจะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า หรือว่าจะเป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าพระศรีอริยเมตไตรย ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะกะเกณฑ์ได้ตามใจชอบ ย่อมแล้วแต่เหตุ ถ้าเหตุเป็นเหตุที่ถูกต้อง ท่านก็ได้รับผลตามกาลที่สมควร

ท่านผู้ฟังท่านหนึ่งเล่าให้ฟังว่า ได้ยินผู้หนึ่งกล่าวว่า จะต้องบรรลุเป็นพระโสดาบันให้ได้ในปัจจุบันชาตินี้

ไม่ทราบทำไมถึงจะคิดว่า การที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระโสดาบันบุคคลได้นั้น อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาว่าต้องได้ในชาตินี้

ข้อความใน **ขุททกนิกาย ปัจเจกพุทธปาทาน ที่ ๒** มีว่า

นักปราชญ์เหล่าใด เจริญสุญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ และอัปปณิหิตตวิโมกข์ ไม่บรรลุความเป็นพระสาวกในศาสนาพระชินเจ้า นักปราชญ์เหล่านั้นย่อมเป็นพระสยัมภูปัจเจกพุทธเจ้า

ซึ่งแม้ในครั้งพระผู้มีพระภาคพระสมณโคดมพระองค์นี้ เมื่อครั้งที่ยังไม่ปรินิพพาน ก็มีผู้ที่มีศรัทธาเลื่อมใส เช่น นายสุมนมาลาการ ก็ได้รับพยากรณ์ว่า จะได้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้านามว่าสุมนะ

คนอื่นพยากรณ์ได้ใหม่ว่า นายสุมนมาลาการจะได้เป็นสาวก หรือว่าจะได้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า จะเป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคพระสมณโคดมพระองค์นี้ หรือว่าจะได้เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคพระองค์ต่อไป คนอื่นย่อมรู้ไม่ได้

แต่ถ้าไม่ได้เจริญเหตุ คือ สติปัฏฐาน จะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าได้ไหม ไม่ได้จะเป็นสาวกได้ไหม ก็ไม่ได้

๒๐๔

บางท่านหวังที่จะได้บรรลุคุณธรรมเป็นพระอริยสาวก แต่ท่านรอไว้ สมัยของพระผู้มีพระภาคพระสมณโคตมพระองค์นี้ท่านเห็นว่าท่านยังไม่ถึงแน่ ท่านก็ผลัด ท่านก็รอไว้ให้ถึงสมัยของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าพระศรีอริยเมตไตรย จะเป็นไปได้ไหม เลื่อนได้ตามใจชอบไหม คิดว่าปล่อยไปก่อน รอไปก่อน พอถึงสมัยของพระผู้มีพระภาคพระองค์ต่อไป ก็จะยอมบรรลุอริยสังขารเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งเป็นไปไม่ได้

ข้อสำคัญ คือ ถ้าเข้าใจเหตุถูกต้อง เจริญสติปัฏฐานถูกต้อง วันหนึ่งท่านย่อมสามารถรู้แจ้งอริยสังขารได้ มิฉะนั้นแล้วท่านจะไม่รู้ความละเอียดของอกุศลธรรมที่หมักหมมอยู่ในจิตใจว่ามากมาย และเกิดขึ้นขณะใดบ้าง ถ้าสติไม่ระลึกรู้ ก็ไม่สามารถที่จะแยกสภาพธรรมที่ปรากฏในขณะนั้นว่า สภาพธรรมนั้นต่างกันเป็นสภาพธรรมแต่ละประเภท ถ้าไม่สามารถจะแยกได้ ก็รู้แจ้งอริยสังขารไม่ได้เหมือนกัน เพราะเหตุว่าในโพชฌงค์นั้น มีอัมมวิจยสัมโพชฌงค์ เป็นปัญญาที่แทงตลอดในสภาพธรรมที่ต่างกัน อกุศลธรรมก็เป็นอกุศลธรรม กุศลธรรมก็เป็นกุศลธรรม ชีวิตปกติธรรมดาที่บางขณะก็เป็นกุศล บางขณะก็เป็นอกุศล ซึ่งจะต้องมีอัมมวิจยสัมโพชฌงค์เกิดร่วมกับสติสัมโพชฌงค์ จึงสามารถที่จะรู้แจ้งอริยสังขารได้

ทุกท่านที่ฝึกฝนใจในธรรม มีโอกาสที่จะได้นมัสการทั้งเวลาเย็นเวลาเช้า เพื่อที่จะให้การนมนัสการนั้นไม่เป็นโมฆะ และการเข้าใกล้พระศาสนานั้นไม่เป็นหมัน ท่านจะต้องเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ

ท่านผู้ฟังท่านหนึ่งกล่าวว่า ท่านดูนามดูรูป ซึ่งลักษณะของสติเป็นสภาพที่ระลึกรู้ ไม่ใช่ดู ผู้ที่รู้ว่าสติเป็นสภาพที่ระลึกรู้ ก็รู้ว่าขณะนั้นสติเกิด และรู้ลักษณะของสิ่งที่ปรากฏ ไม่ใช่เป็นตัวตนที่กำลังดู เพราะฉะนั้น ท่านผู้นั้นก็ยังไม่ได้พิจารณาความต่างกันโดยละเอียดของพยัญชนะ ท่านเข้าใจว่าท่านรู้นามรู้รูป จนกระทั่งวันหนึ่งไม่สบายมากโทรศัพท์มาแล้วว่า แต่ก่อนนี้มีความเข้าใจว่า มีความชำนาญในการดูนาม

ในการดูรูป สามารถที่จะดูนามนั้น ดูรูปนี้ได้หลายนามหลายรูปทีเดียว แต่เวลาที่เกิดทุกขเวทนามาก ดูไม่เป็นเสียแล้ว ングไปหมด ไม่สามารถที่จะระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนั้นได้เลย เพราะฉะนั้น ท่านเป็นผู้ที่เคยอบรมสมาธิมา ท่านจึงเอาสมาธิเข้ามาช่วย ผู้ช่วยที่เป็นตัวตนมากมาย แม้แต่สมาธิ สมาธิก็เป็นผู้ช่วยอย่างดี แต่ไม่ใช่สติปัฏฐาน เพราะว่าถ้าเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ กำลังมีทุกขเวทนาอย่างไรก็ตาม ท่านเป็นผู้ที่อบรมรู้ว่า สติเป็นสภาพที่เป็นอนัตตา สามารถที่จะระลึกได้ ไม่ใช่ดู ในขณะนั้นสติมีโอกาสที่จะระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏเพราะเคยอบรมมา จะไม่เอาสมาธิเข้ามาช่วย

อีกท่านหนึ่งเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ ท่านผู้นี้รู้ความต่างกันของคำว่าดูกับการระลึก ท่านก็เจริญสติเป็นปกติ วันหนึ่งก็เป็นลม แต่ในขณะนั้นระลึกได้ว่า ถ้าให้จิตเป็นอกุศลก็ยอมไปสู่อบายภูมิ นี่ไม่ใช่สติปัฏฐาน ถึงแม้ว่าท่านเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติก็จริง แต่เวลาที่ท่านจะจากโลกนี้ไป แล้วแต่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในขณะนั้น ก็เป็นเรื่องของเหตุปัจจัยทั้งนั้น

ถ. ตามปริยัติที่เรียนมาท่านกล่าวว่า ปัญจันตริยกรรมนี้ เป็นกรรมที่หนักมาก เพราะฉะนั้น เวลาที่จะตาย จวนจะตายจริง ๆ กรรมหนักนี้จะต้องมาปรากฏเป็นอารมณ์ให้แก่วิจิตในขณะนั้น ทำไมจึงเป็นของแน่นอน ถ้ากรรมทั้งหลายเป็นของไม่แน่นอน แต่ทำไมเรื่องนี้จึงเป็นของแน่นอน สงสัยครับ

ส. เพราะความเป็นอนันตริยกรรม โดยสภาพที่กรรมอื่นไม่สามารถที่จะให้ผลก่อนอนันตริยกรรมได้ เป็นไปตามเหตุ ตามปัจจัย ถ้ากรรมนั้นไม่ใช่อนันตริยกรรมก็ไม่ให้ผลในชาติต่อไป แต่ถ้าเป็นอนันตริยกรรม ต้องให้ผลในชาติต่อไป

ไม่ใช่ว่ากรรมทั้งหลายไม่แน่นอนตามใจชอบ หรือว่าแน่นอนตามใจชอบ สภาพกรรมทั้งหลายย่อมเป็นไปตามเหตุตามควรแก่ปัจจัยของสภาพธรรมนั้น ๆ อนันตริยกรรมเป็นกรรมหนักที่จะต้องให้ผลก่อนกรรมอื่น คือ ให้ผลที่จะปฏิสนธิในชาติต่อไป เพราะฉะนั้น ไม่ใช่เรื่องที่มีผู้หนึ่งผู้ใดจะเลือกได้ว่า ขอย่าให้อันตริยกรรมให้ผลที่จะปฏิสนธิในชาติต่อไปเลย อนันตริยกรรมทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถที่จะรู้แจ้ง

อริยสังขารเป็นพระโสดาบันบุคคลได้ เพราะเหตุว่าเป็นกรรมที่จะต้องให้ผลในชาติต่อไป เพราะฉะนั้น เวลาจุติ อนันตริยกรรมนั่นเองที่จะทำให้ปฏิสนธิในอบายภูมิในชาติต่อไป

ชีวิตแต่ละคนที่เลือกไม่ได้เลยว่า ท่านจะได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมยศ ได้สรรเสริญ นินทา หรือว่าสุขทุกข์อย่างไร แต่ท่านควรที่จะเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ

ขอกล่าวถึงชีวิตของพราหมณ์ผู้หนึ่งในอดีต ในครั้งพระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพาน ซึ่งท่านต้องได้รับโลกธรรมเหมือนกับชีวิตของทุกท่านในขณะนี้ แต่ว่าจะได้รับโลกธรรมในลักษณะใด ก็ต่างกันไปตามกรรม

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค พราหมณสังยุตต์ อุปาสกวรรคที่ ๒ มหาศาลสูตรที่ ๔ มีข้อความว่า

พราหมณ์มหาศาลผู้หนึ่งอุปัฏฐก ๔ คนคบคิดกับภรรยา แล้วไต่ออกจากบ้าน

ขอให้คิดถึงจิตของผู้ที่เป็นบิดาซึ่งได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรมา แต่เวลาที่ซวาก็ได้ อุปัฏฐก ๔ คนคบคิดกับภรรยาขับไต่ออกจากบ้าน ชีวิตอย่างนี้มีไหมในสมัยนี้ มี

ถ้าท่านฟังเดิน ๆ แล้วผ่านไป ก็ไม่ได้รู้ซึ่งถึงสภาพของผู้ที่เป็นบิดาว่า ในขณะที่นั้นจะมีความโถมแน่นเป็นอกุศลจิตสักเท่าไร ได้รับกระทบรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่ไม่น่าพอใจ มีความน้อยเนื้อต่ำใจ เมื่อไม่ได้รับการอุปการะตอบแทนจาก บุตรที่ท่านได้อุปการะมา เป็นการได้รับทุกข์อย่างมากที่สุดทีเดียว

พราหมณ์ผู้นี้ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ซึ่งพระผู้มีพระภาคทรงให้เรียนคาถา และให้กล่าวคาถานั้น เมื่อหมู่มหาชนประชุมกันที่สภาพร้อมกับพวกบุตร

ข้อความของคาถานั้นมีว่า

เราชื่นชมและปรารถนาความเจริญแห่งบุตรเหล่าใด บุตรเหล่านั้นคบคิดกับ ภรรยาว่าเราตั้งสุนัชมเหศวร เราว่าพวกมันเป็นอสัตบุรุษลามก ร้องเรียกเราว่า พ่อ พ่อ พวกมันประดุจยักษ์แปลงเป็นบุตร มาละทิ้งเราผู้ล่วงเข้าปัจฉิมวัยแล้ว พวก มันกำจัดคนแก่ ไม่มีสมบัติออกจากที่กิน ดังม้าแก่ที่เจ้าของปล่อยทิ้ง ฉะนั้น

บิดาของบุตรพาลเป็นผู้เฒ่า ต้องขอในเรือนผู้อื่น ได้ยินว่าไม่ทำของเราจะดีกว่า พวกบุตรที่ไม่เชื่อฟังจะดีอะไร เพราะไม่ทำยังป้องกันโค หรือสุนัขได้ ในที่มีดียงไชยันไปข้างหน้าได้ ในที่ลึกยังไชยันอยู่ได้ พลาดแล้วยังอยู่ได้ด้วยอานุภาพไม่เท่า

ซึ่งเมื่อพราหมณ์นั้นได้กล่าวอย่างนั้นแล้ว พวกบุตรก็ได้นำพราหมณ์มหาศาลนั้นไปยังเรือน ให้อาบน้ำ แล้วให้hungหมผ้าคู่หนึ่ง ๆ ทุก ๆ คน พราหมณ์มหาศาลนั้นถือผ้าคู่หนึ่งไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ สันทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ท่านพระโคตม ข้าพเจ้าชื่อว่าเป็นพราหมณ์ ย่อมแสวงหาทรัพย์สำหรับอาจารย์มาให้อาจารย์ ขอท่านพระโคตมผู้เป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า จงรับส่วนของอาจารย์เถิด

พระผู้มีพระภาคทรงรับด้วยความอนุเคราะห์แล้ว ครั้นนั้นพราหมณ์มหาศาลผู้นั้นก็ขอลือถึงพระผู้มีพระภาคกับพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไป

ท่านผู้ฟังจะสังเกตเห็นปัญชนะที่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับด้วยความอนุเคราะห์เสมอ ไม่ว่าผู้ใดจะนำไทยธรรมสิ่งใดมาถวายก็ตาม เพราะพระองค์ทรงทราบว่า กุศลจิตของบุคคลนั้นเกิดยาก เมื่อมีศรัทธา มีความเลื่อมใส มีไทยธรรมสิ่งใดมาถวาย ก็ทรงรับเพื่ออนุเคราะห์แก่กุศลจิตของบุคคลนั้น เพราะว่าในชีวิตวันหนึ่ง ๆ ทานมากหรือน้อย เกิดบ่อย หรือไม่บ่อย เกิดยาก หรือว่าเกิดง่าย เพราะฉะนั้น ขณะใดที่จิตของผู้ใดเป็นกุศล ก็ไม่ควรยับยั้งกุศลของผู้นั้น แล้วก็ควรที่จะให้กุศลนั้นเจริญบ่อย ๆ เนือง ๆ ไม่ว่าจะเป็กุศลขั้นใดก็ตาม

สำหรับเรื่องของพราหมณ์ เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นว่า ส่วนมากบุคคลลืมนึกถึงวัยต้นในอดีต เวลานี้ท่านอาจจะเป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยลาภ ด้วยยศ ด้วยสรรเสริญ ด้วยสุข สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาจากไหน มาจากใคร ไม่ว่าจะอยากได้อะไร ใครเป็นผู้ให้ ใครเป็นผู้ทำให้บุตรสมความปรารถนา ไม่ว่าจะเป็ภายหลังที่จะได้ความรู้ ได้ลาภ ได้ยศ ได้สรรเสริญ ได้สุขนั้น ถ้าในปฐมวัย มารดาบิดาไม่ได้เกื้อกูล ไม่ได้อุปการะมา

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้บุตรจะได้รับไหม ก็ไม่ได้รับ แต่ลืมคิดถึงอดีต ได้ความสุข ได้ทุกสิ่งทุกอย่างจากมารดาบิดา เวลาที่ท่านแก่ชราลง บุตรคนใดบ้างที่เคยทำให้ท่านได้รับความสุขเหมือนอย่างเมื่อครั้งที่ตนเป็นเด็ก อยากจะได้อะไรท่านหาให้ แล้วเวลาที่ท่านแก่ชราลง ท่านอยากจะได้อะไร สิ่งใด มีบุตรคนใดบ้างที่ให้สิ่งนั้นแก่มารดาบิดา ให้ทุกอย่างเหมือนอย่างครั้งที่ในอดีต ในปฐมวัย ที่บิดามารดาเคยให้

เพราะฉะนั้น ชีวิตของพรหมณ์มหาศาลผู้นี้ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งที่เตือนให้ท่านมีความประพฤติดังไร เจริญกุศลอย่างไรกับมารดาบิดาผู้มีอุปการคุณ ซึ่งพระธรรมจะเกื้อกูลให้ท่านได้เจริญกุศล คือ การตอบแทนแก่ผู้ที่เป็นมารดาบิดา

อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวการกระทำตอบแทนไม่ได้ง่ายแก่ท่านทั้งสอง ท่านทั้งสองคือใคร คือ มารดา ๑ บิดา ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุตรพึงประดับประดองมารดาด้วยปาข้างหนึ่ง พึงประดับประดองบิดาด้วยปาข้างหนึ่ง เขามีอายุ มีชีวิตอยู่ตลอด ๑๐๐ ปี แล้วเขาพึงปฏิบัติท่านทั้งสองนั้น ด้วยการอบกลิ่น การนวด การให้อาบน้ำ และการตัด แล้วท่านทั้งสองนั้นพึงถวายอุจจาระ ปัสสาวะ บนบ่าทั้งสองของเขานั้นแหละ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การกระทำอย่างนั้นยังไม่ชื่อว่า อันบุตรทำแล้ว หรือทำตอบแทนแล้วแก่มารดาบิดาเลย

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง บุตรพึงสถาปนามารดาบิดาในราชสมบัติ อันเป็นอิศวริปัตย์ในแผ่นดินใหญ่ อันมีรัตนะ ๗ ประการมากมายนี้ การกระทำกิจอย่างนั้นยังไม่ชื่อว่าอันบุตรทำแล้ว หรือทำตอบแทนแล้วแก่มารดาบิดาเลย ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะมารดาบิดามีอุปการะมาก บำรุงเลี้ยง แสดงโลกนี้แก่บุตรทั้งหลาย

ส่วนบุตรคนใดยังมารดาบิดาผู้ไม่มีศรัทธา ให้สมათานตั้งมั่นในศรัทธาสัมปทา ยังมารดาบิดาผู้ทุศีล ให้สมათานตั้งมั่นในศีลสัมปทา ยังมารดาบิดาผู้มีความตระหนี่ ให้สมათานตั้งมั่นในจาคสัมปทา ยังมารดาบิดาผู้ทราบบัญญา ให้สมათานตั้งมั่นในปัญญาสัมปทา

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ด้วยเหตุมีประมาณเท่านี้แล การกระทำอย่างนั้นย่อมชื่อว่า อันบุตรนั้นทำแล้ว และทำตอบแทนแล้วแก่มารดาบิดา

ผู้มีพระคุณไม่จำกัดเฉพาะมารดาบิดา ครูอาจารย์และผู้อื่นซึ่งมีอุปการคุณด้วย ถ้าท่านผู้ฟังสามารถที่จะตอบแทนด้วยวัตถุ ก็ยังไม่เท่ากับการที่จะให้ท่านเหล่านั้น ผู้ไม่มีศรัทธา ให้ตั้งมั่นในศรัทธาสัมปทา ผู้ไม่มีศีลหรือว่าเป็นผู้ทุศีล ให้ตั้งมั่นในศีลสัมปทา ผู้มีความตระหนี่ ให้ตั้งมั่นในจาคสัมปทา ผู้ทรมปัญญา ให้สมาทานตั้งมั่นในปัญญาสัมปทา

นี่เป็นสิ่งที่แม้ศิษย์ก็ควรจะได้กระทำต่อครูบาอาจารย์ด้วย ไม่ใช่เฉพาะมารดาบิดาเท่านั้น หรือแม้บุคคลอื่นผู้มีคุณ ก็ควรที่จะได้ตอบแทนคุณอย่างสูงที่สุดด้วยการให้ท่านเจริญกุศลทุกประการ

ถ้าท่านอยู่ในฐานะมารดาบิดา ได้รับการทอดทิ้งไม่เอาใจใส่ ก็เจริญสติ

ธ. (ไม่ได้ยิน)

ส. ขณะที่กำลังพิจารณาว่า จะให้หรือไม่ให้ ก็เป็นนามธรรมชนิดหนึ่ง เจริญสติ ไม่ให้ก็รู้ว่าเป็นนามธรรมชนิดหนึ่ง ขณะที่ให้ก็รู้ว่าเป็นนามธรรมชนิดหนึ่ง บางทีตั้งใจว่าจะให้ ก็ยังไม่ให้ ที่คิดว่าจะให้ก็เป็นตอนที่คิด ดับไปแล้ว ถึงเวลาจริง ๆ ไม่ให้ ขณะนั้นก็อาศัยเหตุปัจจัยที่จะไม่ให้เกิดขึ้น ซึ่งสำหรับการให้ท่าน ท่านจะตรวจสอบจิตใจของท่านได้ว่า ท่านให้วัตถุอย่างไร บางท่านให้สิ่งที่ท่านไม่ต้องการแล้ว บางท่านให้สิ่งที่ท่านพอใจ เป็นสิ่งที่ท่านชอบ ขณะไหนยากกว่ากัน หรือว่าขณะไหนจะนำความผ่องใสมาให้จิตใจมากกว่ากัน

อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต มนาปทาสุตต มีข้อความว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ภูฏาคารศาลา ปามหาวัน ใกล้เมืองเวสาลี ครั้งนั้นแล เป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปสู่วิเวศน์แห่งอุคคคฤหบดีชาวเมืองเวสาลี ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาคบแต่งไว้ ครั้งนั้น อุคคคฤหบดีได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคม

แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคว่า

ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ดังนี้ ก็ขาทนียาหารชื่อ สาลูปมกะของ ข้าพระองค์เป็นที่พอใจ ขอพระผู้มีพระภาคทรงอาศัยความอนุเคราะห์รับขาทนียาหาร ของข้าพเจ้าเถิด

พระผู้มีพระภาคทรงอาศัยความอนุเคราะห์รับแล้ว

อุคคฤหบดีกราบทูลต่อไปว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคว่า ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ดังนี้ ก็เนื้อสุกรอย่างดีของข้าพระองค์เป็นที่พอใจ ขอพระผู้มีพระภาคทรงอาศัยความอนุเคราะห์รับเนื้อสุกรอย่างดีของข้าพระองค์นั้นเถิด

พระผู้มีพระภาคทรงอาศัยความอนุเคราะห์รับแล้ว

ไม่ได้ขัดศรัทธาของบุคคลที่ให้สิ่งที่พอใจของตน เพราะเหตุว่าผู้ใดให้ของที่พอใจ ผู้นั้นย่อมได้ของที่พอใจ เคยสังเกตหรือเปล่าว่า ได้ของที่พอใจ หรือว่าของที่ไม่ค่อยจะพอใจ บางครั้งได้รับสิ่งที่ไม่ค่อยจะเป็นประโยชน์ บางครั้งก็ได้รับสิ่งที่กำลังต้องการและเป็นสิ่งที่ประณีตด้วย มีเหตุ มีปัจจัยทั้งสี่ที่จะได้รับสิ่งใดซึ่งเป็นที่พอใจ หรือว่าไม่เป็นที่พอใจ ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุซึ่งเป็นปัจจัยทำให้บังเกิดขึ้นตามสมควร แก่เหตุ ถ้าเป็นผู้ที่สละสิ่งที่เป็นที่พอใจได้ เวลาที่ได้รับ ก็ได้รับสิ่งที่เป็นที่พอใจตามควร แก่เหตุที่ได้กระทำไว้

ซึ่งท่านอุคคฤหบดีก็ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคต่อไป โดยกราบทูลถวายสิ่งที่เป็นที่พอใจของท่านอีกหลายอย่าง คือ นาลียสากะขาทนียาหาร ข้าวสุกแห่งข้าวสาลี ที่ชาวสะอาต มีกับมาก มีพญานะมาก ผ้าที่ทำในแคว้นกาสิ เตียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ลาดด้วยผ้าโกเชาว์ ลาดด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดซึ่งมีฐานเป็นช่อดอกไม้ เครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด เครื่องลาดมีเพดาน เครื่องลาดใหญ่มีหมอนข้างทั้งสอง

อุคคคฤหบดีกราบทูลว่า

และข้าพระองค์ก็ย่อมทราบดีว่า สิ่งเหล่านี้ไม่ควรแก่พระผู้มีพระภาค เติงไม่
จันทรของข้าพระองค์นี้มีราคาเกินกว่าแสนกหาปณะ ขอพระผู้มีพระภาคทรงอาศัย
ความอนุเคราะห์รับเตียงของข้าพระองค์นั้นเถิด

พระผู้มีพระภาคทรงอาศัยความอนุเคราะห์รับแล้ว

๒๐๕

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนาด้วยอนุโมทนียกถาดังต่อไปนี้

ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ใดยอมให้เครื่องนุ่งห่ม ที่นอน ข้าว น้ำ และปัจจัยมีประการต่าง ๆ ด้วยความพอใจในท่านผู้ประพฤติตรง สิ่งของที่ให้ไปแล้วนั้น ย่อมเป็นของที่บริจาคนั้นแล้ว สละแล้ว ไม่คิดเอาคืน ผู้นั้นเป็นสัพบุรุษ ทราบชัดว่า พระอรหันต์เปรียบด้วยนาบุญ บริจาคสิ่งที่บริจาคนั้นได้ยากแล้ว ชื่อว่า ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ดังนี้

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคครั้งทรงอนุโมทนาด้วยอนุโมทนียกถากะอุคคคฤหบดีชาวเมืองเวสาลีแล้ว จึงเสด็จลุกจากอาสนะหลีกไป ต่อมาไม่นานอุคคคฤหบดีชาวเมืองเวสาลีก็นำทำกาลละ (คือ สิ้นชีวิตลง) และเมื่อทำกาลละแล้ว เข้าถึงหมู่เทพชื่อ มโนมยะหมู่หนึ่ง

ก็สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถี ครั้งนั้น อุคคเทพบุตรมีวรรณงาม เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างไสว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคม แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ครั้นแล้วพระผู้มีพระภาคจึงตรัสถามว่า

ดูกร อุคคะ ตามที่ท่านประสงค์สำเร็จแล้วหรือ

อุคคเทพบุตรกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ตามที่ข้าพระองค์ประสงค์สำเร็จแล้วพระเจ้าข้า

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับอุคคเทพบุตรด้วยพระคาถา ความว่า

ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ให้ของที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของที่ดี ย่อมได้ของที่ดี และผู้ให้ของที่ประเสริฐ ย่อมเข้าถึงสถานที่ประเสริฐ นรชนใดให้ของที่เลิศ ให้ของที่ดี และให้ของที่ประเสริฐ นรชนนั้นจะบังเกิด ณ ที่ใด ๆ ย่อมมีอายุยืน มียศ ดังนี้

บางท่านอาจจะคิดว่า ทรงแสดงสูตรนี้จะทำให้เกิดความติดในผลของการให้ แต่อย่าลืมว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุเคราะห์แสดงธรรมเพื่อเกื้อกูลบุคคลให้ขัดเกลายิ่งขึ้น สามารถที่จะสลະได้แม้สิ่งที่พอใจ นี่เป็นประโยชน์ของการที่จะฟังธรรม และรับส่วนที่เป็นประโยชน์ของธรรมด้วยความเข้าใจพระพุทธรประสงค์ว่า การที่ทรงแสดงสภาพธรรมตามควรแก่เหตุเป็นสภาพธรรมที่จริง ถ้าให้สิ่งที่พอใจ ผลคือได้สิ่งที่พอใจ เมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ ก็ทรงแสดงอย่างนี้ แต่ไม่ใช่ให้ติด ให้รู้ว่าการสลະสิ่งที่พอใจได้ เป็นสิ่งที่ควรจะทำ เพราะว่าเป็นการขัดเกลามัจฉริยะ ความติด ความห่วงหาวน ความที่ยังยินดีติดข้องในสิ่งที่น่าพอใจนั้นอยู่ ซึ่งสภาพธรรมใดเป็นเหตุ สภาพธรรมใดเป็นผล ก็ทรงแสดงตามสภาพความจริงของธรรมนั้น ๆ แต่ว่าผู้ฟังต้องถือประโยชน์ คือ สามารถสลະแม้สิ่งที่ประณีตที่น่าพอใจได้ ทำให้เพิ่มพูนกุศลของการสลະยิ่งขึ้น เป็นการขัดเกลายิ่งขึ้น

สำหรับเรื่องของการถวายสิ่งที่ไม่สมควร มีข้อความในพระไตรปิฎกซึ่งจะเกื้อกูลให้ท่านผู้ฟังที่จะถวายสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยศรัทธาได้ทราบ ว่า สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควรอย่างไร และท่านก็จะได้ถวายสิ่งที่เป็นกับปียะ คือ สิ่งที่เหมาะสม

ขุททกนิกาย อปทาน โอปปยเหตุราปทาน ที่ ๕

ท่านพระโอปปยเหตุระ เมื่อบรรลุลอรหัตแล้ว ได้กล่าวถึงอดีตชาติของท่าน ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า

เราได้ถวายม้าอาชาไนยแด่พระพุทธรูปเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ ครั้นมอบถวายในพระพุทธรูปแล้ว ได้กลับไปเรือนของตน พระอัครสาวกของพระศาสดามีนามว่า เทวילה ผู้เป็นทายาทแห่งธรรมะอันประเสริฐ ได้มาสู่สำนักของเราแล้วว่า

พระผู้มีพระภาคทรงประกอบด้วยบริวาร ๘ ทั้งปวง ม้าอาชาไนยไม่ควรพระองค์ผู้จักขุทรงทราบความดำริของท่าน จึงทรงรับไว้ เราจึงตีราคาม้าสินธพซึ่งมีกำลังวิ่งเร็วดังลม เป็นพาหนะเร็ว แล้วได้ถวายของที่ควรแด่พระพุทธรูปเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ เราเข้าถึงกำเนิดใด ๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ม้าอาชาไนยอันมี

กำลังซึ่งวิ่งเร็วดังลมเป็นที่ยินดี ย่อมเกิดแก่เรา เราดำริว่า ชนเหล่าใดได้อุปสมบท
ชนเหล่านั้นได้ดีแล้วหนอ เราพึงเข้าไปเฝ้าบ่อย ๆ ถ้าพระพุทธเจ้ามีในโลก

และชาติต่อ ๆ ไป ท่านก็เป็นพระราชา เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ได้รับผลของ
กุศลที่ท่านได้บำเพ็ญแล้วมากมาย จนกระทั่งถึงภพสุดท้ายได้พระอรหันต์

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า ถ้าท่านไม่มณสิการโดยถูกต้อง ท่านก็อาจจะถวายเป็น
สิ่งที่ไม่เป็นกับปียะ ไม่สมควร เช่น ถวายม้าอาชาไนย เป็นต้น

ในครั้งพระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพาน ท่านวิสาขามิคารมารดาได้ให้สาวใช้ถือ
ห่อเครื่องประดับที่มีค่ามากเวลาที่ไปวิหาร และสาวใช้นั้นก็ลืมห่อเครื่องประดับไว้ที่
พระวิหาร วิสาขามิคารมารดาก็สั่งสาวใช้ว่า ให้ไปนำเครื่องประดับนั้นกลับมา แต่ถ้า
ท่านพระอานนท์เฝ้าจับต้องเครื่องประดับนั้นแล้วก็จะไม่รับคืน เครื่องประดับนั้นมี
ราคามาก ซึ่งเมื่อท่านพระอานนท์เห็นก็ได้กราบทูลให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ซึ่ง
พระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสให้ท่านพระอานนท์เก็บไว้ในที่สุดข้างหนึ่ง เมื่อวิสาขามิคาร
มารดาไม่รับเครื่องประดับนั้นคืน เพราะท่านพระอานนท์ได้จับต้องแล้ว ก็ถือว่าเป็น
การสละ เป็นการถวายแก่สงฆ์ แต่ว่าเพราะเครื่องประดับนั้นเป็นของที่ไม่เป็นกับปียะ
เพราะฉะนั้น วิสาขามิคารมารดาก็ให้ช่างทองมาตีราคาเครื่องประดับเพื่อที่จะขาย
และเอาเงินนั้นซื้อหาสิ่งที่เป็นกับปียะที่ควรถวายแก่สงฆ์ ซึ่งราคาของเครื่องประดับนั้น
ก็มากจนกระทั่งคนอื่นไม่สามารถที่จะซื้อได้ วิสาขามิคารมารดาก็ต้องซื้อเสียเอง

ในเรื่องของการถวายสิ่งที่ควรและไม่ควร ปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่ได้รับ
จดหมายจากท่านผู้ฟังพร้อมทั้งหนังสือบางเล่มด้วย ได้พูดถึงเรื่องการฉันอาหารเนื้อว่า
เป็นสิ่งที่สมควรหรือไม่สมควร ซึ่งมูลเหตุมาจากครั้งที่ท่านสีหเสนาบตี ผู้เป็นสาวกของ
นิครนถ์นาฏบุตรได้ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคฟังธรรม ซึ่งเมื่อท่านเห็นธรรมแล้ว บรรลุ
ธรรมแล้ว รู้ธรรมแจ่มแจ้งแล้ว หยั่งลงสู่ธรรมแล้ว ข้ามความสงสัยได้แล้ว ปราศจาก
ถ้อยคำแสดงความสงสัย ถึงความเป็นผู้แก้แค้นแล้ว ไม่ต้องเชื่อผู้อื่นในคำสอนของพระ
ศาสดา บรรลุความเป็นพระอริยบุคคลแล้ว ท่านสีหเสนาบตีก็ได้กราบทูลอาราธนา

พระผู้มีพระภาคพร้อมภิกษุสงฆ์รับภัตตาหารที่บ้านของท่านในวันรุ่งขึ้น ซึ่งพระผู้มีพระภาคก็ทรงรับอาราธนาโดยคุณิยาภาพ

ท่านสีหเสนาบดีให้มหาดเล็กให้ไปหาซื้อเนื้อสดที่เขาขาย เมื่อได้มาแล้วก็ได้สั่งให้เขาจัดเตรียมภัตตาหารอย่างประณีตถวายพระผู้มีพระภาค

พวกนิครนถ์เสียใจที่ท่านสีหเสนาบดีมีความเลื่อมใสพระผู้มีพระภาค พวกนิครนถ์พากันกล่าวหาว่า ท่านสีหเสนาบดีลัทธิสัตว์เลี้ยงตัวอ้วน ๆ ทำอาหารถวายพระผู้มีพระภาค และพระผู้มีพระภาคทรงทราบอยู่ ก็ยังเสวยเนื้อนั้นที่เขาทำเฉพาะเจาะจงตน

ด้วยเหตุอันเป็นเค้ามูลนั้น พระผู้มีพระภาคจึงทรงพระพุทธานุญาตห้ามฉันเนื้อที่ทำเฉพาะ

ในพระวินัยปิฎก **มหาวรรค** มีว่า

พระพุทธานุญาต ห้ามฉันเนื้อที่ทำเฉพาะ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำกรรมิกถาในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุรู้อยู่ ไม่พึงฉันเนื้อที่เขาทำจำเพาะ รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตปลา เนื้อ ที่บริสุทธิโดยส่วน ๓ คือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ

มูลเหตุของการที่จะทรงพระพุทธานุญาตห้ามฉันเนื้อที่ทำเฉพาะ ก็เพราะเหตุว่าพวกนิครนถ์กล่าวหาว่า พระผู้มีพระภาคทรงทราบอยู่ก็ยังเสวยเนื้อนั้นที่เขาทำเฉพาะเจาะจงตน แต่ว่าตามความจริงแล้ว พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาต ปลา เนื้อที่บริสุทธิโดยส่วน ๓ คือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ

หมายความว่าถวายได้ไหม ได้

สำหรับในเรื่องนี้ บางท่านอาจจะได้ยินคำกล่าวแย้งว่า พระพุทธศาสนานั้นคล้าย ๆ กับว่า ปากว่า ตาขยับ เป็นคำกล่าวหาของผู้ที่ไม่เข้าใจคำสอนโดยละเอียด

เพราะเหตุว่าพระพุทธศาสนานั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงให้เห็นว่า ควรเว้นการเบียดเบียน ไม่ควรฆ่า ไม่ควรทำร้าย ไม่ควรเบียดเบียนสัตว์อื่นและบุคคลอื่น แต่ทำไมพุทธบริษัทจึงบริโภคเนื้อสัตว์ ทำไมพระภิกษุจึงยังฉันภัตตาหารประเภทเนื้อ เป็นสิ่งที่ได้ยินได้ฟังอยู่เสมอ ขอให้ท่านผู้ฟังคิดถึงสภาพความจริงของโลก มีทั้งบุคคลที่บริโภคเนื้อสัตว์ มีทั้งบุคคลที่ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ พวกมังสวิวัตติพวกหนึ่ง และพวกที่ยังคงบริโภคเนื้อสัตว์ แม้ในประเทศที่นับถือพุทธศาสนาก็มี

ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ห้ามใครไม่ให้ฆ่าอะไร ห้ามได้ไหม เพราะเหตุว่าสะสมมาที่จะทำอย่างไร ก็จะต้องประพฤติเป็นไปอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ถ้าบุคคลที่บริโภคเนื้อสัตว์มีอยู่ จะถือว่าอาหารประเภทเนื้อที่ถวายแก่พระภิกษุเป็นการฆ่า จำเพาะเจาะจงพระภิกษุได้ไหม ในเมื่อบุคคลนั้นก็เป็นผู้ที่ปกติบริโภคเนื้อสัตว์ แต่ถ้าบุคคลใดเป็นมังสวิวัตติ แม้จะนิมนต์พระภิกษุ จะไม่มีอาหารประเภทเนื้อสัตว์เลย เพราะภิกษุนั้นเป็นผู้ที่เลี้ยงง่าย เมื่อมีศรัทธาที่จะถวายสิ่งใด ก็รับสิ่งนั้น สำหรับเรื่องนี้ ไม่ใช่มีปัญหาเกิดขึ้นเฉพาะในสมัยนี้ แม้ในครั้งพุทธกาล ก็มีผู้ที่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้อยู่

มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ชีวกสูตร มีข้อความว่า

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้ สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ อัมพวันของหมอชีวกโกมารภัจจ์ เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้นแล หมอชีวกโกมารภัจจ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าได้ฟังคำนี้มาว่า ชนทั้งหลายย่อมฆ่าสัตว์เจาะจงพระสมณโคดม พระสมณโคดมทรงทราบชื่อนั้นอยู่ ยังเสวยเนื้อสัตว์ที่เขาทำเฉพาะตน อาศัยตนทำดังนี้

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ชนเหล่าใดกล่าวอย่างนี้ว่า ชนทั้งหลายย่อมฆ่าสัตว์เจาะจงพระสมณโคดม พระสมณโคดมทรงทราบชื่อนั้นอยู่ ยังเสวยเนื้อที่เขาทำเฉพาะตน อาศัยตนทำดังนี้ ชนเหล่านั้นชื่อว่า กล่าวตรงกับที่พระผู้มีพระภาคตรัส ไม่ชื่อว่า

กล่าวดูพระผู้มีพระภาคด้วยคำอันไม่เป็นจริง ชื่อว่า ยินยัณธรรมอันสมควรแก่ธรรม การกล่าวและการกล่าวตามที่ชอบธรรม จะไม่ถึงข้อติเตียนละหรือ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ชีวก ชนเหล่าใดกล่าวอย่างนี้ว่า ชนทั้งหลายย่อมฆ่าสัตว์เจาะจง พระสมณโคดม พระสมณโคดมทรงทราบข้อนั้นอยู่ ก็ยังเสวยเนื้อสัตว์ที่เขาทำเฉพาะตน อาศัยตนทำดังนี้ ชนเหล่านั้นจะชื่อว่า กล่าวตรงกับที่เรากล่าวหาไม่ได้ ชื่อว่า กล่าวดูเราด้วยถ้อยคำอันไม่เป็นจริง

ดูกร ชีวก เรากล่าวเห็นว่า ไม่ควรเป็นของบริโภคด้วยเหตุ ๓ ประการ คือ เนื้อที่ตนเห็น เนื้อที่ตนได้ยิน เนื้อที่ตนรังเกียจ ดูกร ชีวก เรากล่าวเห็นว่า เป็นของไม่ควรบริโภคด้วยเหตุ ๓ ประการนี้แล

ดูกร ชีวก เรากล่าวเห็นว่า เป็นของควรบริโภคด้วยเหตุ ๓ ประการ คือ เนื้อที่ตนไม่ได้เห็น เนื้อที่ตนไม่ได้ยิน เนื้อที่ตนไม่ได้รังเกียจ ดูกร ชีวก เรากล่าวเห็นว่า เป็นของควรบริโภคด้วยเหตุ ๓ ประการนี้แล

ดูกร ชีวก ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อาศัยบ้านหรือนิคมแห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ เธอมีใจประกอบด้วยเมตตาแผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่ ๒ ทิศที่ ๓ ทิศที่ ๔ ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก ทัวสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยเมตตาอันไพศาล ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่

คฤหบดีหรือบุตรคฤหบดี เข้าไปหาเธอ แล้วนิมนต์ด้วยภัตเพื่อให้ฉันในวันรุ่งขึ้น ดูกร ชีวก เมื่อภิกษุหวังอยู่ก็รับนิมนต์ พอล่วงราตรีนั้นไป เวลาเช้า ภิกษุนั้นนั่งแล้ว ถือบาตร และจีวร เข้าไปยังนิเวศน์ของคฤหบดีหรือบุตรคฤหบดี แล้วนั่งลงบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้ คฤหบดีหรือบุตรของคฤหบดีนั้น อังคาสเธอด้วยปิณฑบาตอันประณีต ความดำริว่า ดีหนอ คฤหบดีหรือบุตรคฤหบดีผู้นี้ อังคาสเราอยู่ด้วยปิณฑบาตอันประณีตดังนี้ ย่อมไม่มีแก่เธอ

แม้ความดำริว่า โอหนอ คฤหบดีหรือบุตรคฤหบดีผู้นี้ พึงอสังคาสเราด้วย
ปิณฑบาตอันประณีตเช่นนี้แม้ต่อไป ดังนี้ ก็ไม่มีแก่เธอ เธอไม่กำหนด ไม่สยบ ไม่
รับกลืนปิณฑบาตนั้น มีปกติเห็นโทษ มีปัญญาเครื่องถอนออก บริโภคอยู่

ดูกร ชีวก ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน ว่าในสมัยนั้น ภิกษุเหล่านั้นย่อมคิด
เพื่อเบียดเบียนตน เพื่อเบียดเบียนผู้อื่น หรือเพื่อเบียดเบียนทั้งสองฝ่ายบ้างหรือ

หมอชีวกโกมารภัจจ์กราบทูลตอบว่า

ไม่เป็นเช่นนั้น พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ชีวก สมัยนั้น ภิกษุเหล่านั้นชื่อว่า ฉันทอาหารไม่มีโทษ มิใช่หรือ

หมอชีวกโกมารภัจจ์ ก็กราบทูลว่า

อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า

หมอชีวกโกมารภัจจ์ได้กราบทูลต่อไปว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าได้สดับมาว่า พรหมมีปกติอยู่ด้วย
เมตตา คำนั้นเป็นแต่ข้าพระพุทธเจ้าได้สดับมา คำนี้พระผู้มีพระภาคเป็นองค์พยาน
ปรากฏแล้ว ด้วยว่าพระผู้มีพระภาคทรงมีปกติอยู่ด้วยเมตตา

คำกราบทูลของหมอชีวกที่กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าได้สดับมาว่า พรหมมี
ปกติอยู่ด้วยเมตตา คำนั้นเป็นแต่ข้าพระพุทธเจ้าได้สดับมา คำนี้พระผู้มีพระภาคเป็น
องค์พยานปรากฏแล้ว ด้วยว่าพระผู้มีพระภาคทรงมีปกติอยู่ด้วยเมตตา

ข้อความนี้ถูกไหม ถูก แต่ว่าพยัญชนะอาจจะทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนได้ ด้วย
เหตุนี้ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า

ดูกร ชีวก บุคคลพึงมีความพยายาม เพราะราคะ โทสะ โมหะใด ราคะ
โทสะ โมหะนั้น ตถาคตละแล้ว มีมูลอันขาดแล้ว เป็นดุจตาลยอดด้วน ถึงความไม่มี
มีอันไม่เกิดต่อไปเป็นธรรมดา

ดูกร ชีวก ถ้าแลท่านกล่าวหมายเอาการละราคะ โทสะ โมหะ เป็นต้นนี้ เรา
อนุญาตการกล่าวเช่นนั้นแก่ท่าน

เพราะเหตุว่าพรหม มีพรหมโดยอุปบัติด้วย ผู้ที่เจริญสมถภาวนา เจริญพรหมวิหารธรรม ๔ เมื่อจิตและฌานไม่เสื่อม ผู้นั้นก็ไปเกิดในรูปพรหมภูมิ เป็นพรหมบุคคล เพราะฉะนั้น ที่หมอชีวกได้ยินได้ฟังมาแล้วกล่าวว่า พระผู้มีพระภาคทรงเป็นพยาน ก็จะต้องใช้คำให้ถูกต้องด้วยว่า ไม่ใช่หมายความว่าพรหมโดยอุปบัติในพรหมโลก แต่ว่าเป็นพรหมผู้ประเสริฐที่ว่า รากะ โทสะ โมหะนั้นตัดขาดแล้ว มีมูลอันขาดแล้ว เป็นจุดตายอดด้วย ถึงความไม่มี มีอันไม่เกิดต่อไปเป็นธรรมดา

แม้แต่จะใช้คำว่า พรหม พระผู้มีพระภาคก็ต้องให้หมอชีวกหมายถึงให้ถูกต้องว่า หมายถึงการละรากะ โทสะ โมหะ ไม่ใช่หมายความว่าที่เป็นรูปพรหมบุคคลในรูปพรหมภูมิ

หมอชีวกกราบทูลต่อไปว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้ากล่าว หมายถึงการละรากะ โทสะ และโมหะ เป็นต้นนี้

ต่อจากนั้นในพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถึงภิกษุผู้เจริญกรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยนัยเดียวกัน และเมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสถาม หมอชีวกโกมารภัจจ์ก็กราบทูลตอบโดยนัยเดียวกัน

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ชีวก ผู้ใดฆ่าสัตว์เจาะจงตถาคต หรือสาวกตถาคต ผู้นั้นย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมาก

เป็นพระธรรมที่ตรงตามสภาพธรรม ตามความเป็นจริง ถึงแม้ว่าผู้นั้นจะมีศรัทธา ฆ่าสัตว์เจาะจงพระผู้มีพระภาคก็ดี หรือสาวกของพระผู้มีพระภาคก็ดี แต่สภาพธรรมที่เป็นอกุศล ก็ต้องเป็นอกุศล เป็นอกุศลกรรมที่ให้ผลเป็นทุกข์ ก็ต้องเป็นอกุศลกรรมที่ให้ผลเป็นทุกข์ แม้ว่าผู้นั้นจะฆ่าสัตว์เพื่อเจาะจงพระผู้มีพระภาค หรือสาวกของพระผู้มีพระภาคก็ตาม พระผู้มีพระภาคก็ยังแสดงธรรมว่า ดูกร ชีวก ผู้ใดฆ่าสัตว์เจาะจงตถาคต หรือสาวกตถาคต ผู้นั้นย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมาก

ไม่มีข้อยกเว้นเลย ไม่ว่าเจาะจงพระผู้มีพระภาคเอง การฆ่าสัตว์นั้นก็ย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมาก

๒๐๖

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ชีวก ผู้ใดฆ่าสัตว์เจาะจงตถาคตหรือสาวกตถาคต ผู้นั้นย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมากด้วยเหตุ ๕ ประการ คือ

ผู้นั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายจงไปฆ่าสัตว์ชื่อโน้นมา ดังนี้ ชื่อว่าย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมาก ด้วยเหตุประการที่ ๑ นี้

สัตว์นั้นเมื่อถูกเขาผูกคอตาย ได้เสวยทุกข์ทรมาน ชื่อว่า ย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมาก ด้วยเหตุประการที่ ๒ นี้

ผู้นั้นพูดอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายจงไปฆ่าสัตว์นี้ ชื่อว่า ย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมาก ด้วยเหตุประการที่ ๓ นี้

สัตว์นั้นเมื่อกำลังเข่าฆ่าย่อมเสวยทุกข์ทรมาน ชื่อว่า ย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมาก ด้วยเหตุประการที่ ๔ นี้

ผู้นั้นย่อมยังตถาคต และสาวกตถาคตให้ยินดีด้วยเนื้อเป็นอกัปปิยะ ชื่อว่า ย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมาก ด้วยเหตุประการที่ ๕ นี้

ดูกร ชีวก ผู้ใดฆ่าสัตว์เจาะจงตถาคตหรือสาวกของตถาคต ผู้นั้นย่อมประสบบาป มิใช่บุญเป็นอันมาก ด้วยเหตุ ๕ ประการนี้.

แม้แต่เรื่องของทาน ก็เป็นเรื่องที่สามารถจะทำให้จิตใจของท่านบริสุทธิ์ยิ่งขึ้นได้ ถ้าท่านจะถวายภัตตาหารที่ประณีตก็ไม่ควรที่จะฆ่าสัตว์และปรุงอาหารถวาย แต่ถ้ามีเนื้อสัตว์ และท่านเป็นผู้บริโภคเนื้อสัตว์แต่ไม่ได้ฆ่าสัตว์ มีกุศลจิตเกิดขึ้นที่จะถวายภัตตาหารก็ควรถวาย เพราะเหตุว่าการหมกคิเลสไม่ใช่ขึ้นอยู่กับการบริโภคสิ่งใด แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจในขณะที่กำลังบริโภค ถึงท่านจะไม่บริโภคเนื้อสัตว์เลย แต่ยังเป็นผูที่ยินดีในรสทุกคำข้าวที่บริโภค กับผู้ที่ไม่กำลังบริโภคเนื้อสัตว์ แต่เจริญสติระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมในขณะนั้น ผู้ที่เจริญสติก็เป็นผู้ที่จะดับกิเลสได้หมด

สิ้นเป็นสมุจเฉท ส่วนผู้ที่ไม่บริโภคนื้อสัตว์ แต่ติดข้องยินดีในรสที่ประณีต ก็ไม่สามารถที่จะหมดกิเลสได้ด้วยการไม่บริโภคนื้อสัตว์

เรื่องนี้เป็นเรื่องเก่ามานานมาแล้ว เรื่องของโลกก็เข้าไปซ้ำมาอย่างนี้ ไม่ว่าในสมัยของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้ก็ดี หรือว่าในสมัยของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ก่อน ๆ ก็ดี คนในครั้งนั้นก็ประพฤตินั้นไปอย่างนี้ มีการฆ่าสัตว์ มีการให้ทาน มีการกุศลบ้าง อกุศลบ้าง ซึ่งพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ก็ได้ทรงบำเพ็ญบารมีเพื่อที่จะได้ทรงแสดงธรรมให้พุทธบริษัทได้เข้าใจแจ่มแจ้ง และประพฤตินั้นปฏิบัติตาม จนกระทั่งดับกิเลสได้หมดสิ้นเป็นสมุจเฉท

ขอลำถึงเรื่องนี้ในครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ก่อน ๆ ใน **ขุททกนิกาย อามคันธสูตร ที่ ๒** มีข้อความว่า

ติสสดาบสทูลถามพระผู้มีพระภาคพระนามว่ากัสสปะด้วยคาถา ความว่า

สัตว์บุรุษทั้งหลายบริโภคข้าวฝ้าง ลูกเดือย ถั่วเขียว ใบไม้ เหง้ามัน และผลไม้ที่ได้แล้วโดยธรรม หาปรารธนาถาม กล่าวคำเหล่านี้แหละไม่ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคพระนามว่ากัสสปะ พระองค์เมื่อเสวยเนื้อชนิดใดที่ผู้อื่นทำสำเร็จดีแล้ว ตกแต่งไว้ถวายอย่างประณีต เมื่อเสวยข้าวสุกแห่งข้าวสาลี ก็ชื่อว่ายอมเสวยกลืนดิบ

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพรหม พระองค์ตรัสอย่างนี้ว่า กลืนดิบยอมไม่ ควรแก่เรา แต่ยังเสวยข้าวสุกแห่งข้าวสาลีกับเนื้อที่บุคคลปรุงดีแล้ว

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคพระนามว่ากัสสปะ ข้าพระองค์ขอทูลถามความนี้ กระพองค์ว่า กลืนดิบของพระองค์มีประการอย่างไร

กลืนเนื้อสัตว์ บุคคลบางพวกถือว่าเป็นกลืนดิบ เป็นกลืนไม่สะอาด ก็เข้าใจว่า ผู้ใดเป็นสัตว์บุรุษจะต้องบริโภคแต่ข้าวฝ้าง ลูกเดือย ถั่วเขียว ใบไม้ เหง้ามัน และผลไม้ที่ได้มาโดยธรรม แต่ทำไมพระผู้มีพระภาคพระนามว่ากัสสปะเสวยข้าวสุกแห่งข้าวสาลี เนื้อที่บุคคลปรุงถวายอย่างประณีต

พระผู้มีพระภาคพระนามว่ากัสสปะตรัสตอบด้วยพระคาถาว่า

การฆ่าสัตว์ การทุบตี การตัด การจองจำ การลัก การพุดเท็จ การกระทำด้วยความหวัง การหลอกลวง การเรียนคัมภีร์ที่ไร้ประโยชน์ และการคบหาภรรยาผู้อื่น นี่ชื่อว่ากลินฺตบิ เนื่อและโภชนะไม่ชื่อว่ากลินฺตบิเลย

ท่านผู้ฟังควรจะพิจารณาว่าท่านมีประการใดบ้าง ตั้งแต่ประการแรก คือ การฆ่าสัตว์ ยังมีอยู่บ้างไหม การทุบตี การตัด การจองจำ การลัก การพุดเท็จ การกระทำด้วยความหวัง การหลอกลวง การเรียนคัมภีร์ที่ไร้ประโยชน์ และการคบหาภรรยาผู้อื่น นี่ชื่อว่ากลินฺตบิ เนื่อและโภชนะไม่ชื่อว่ากลินฺตบิเลย

กลินฺตบิ คือ กลินฺของอกุศลธรรมที่อยู่ในจิต ไม่ใช่เพียงกลินฺภายนอกอย่างกลินฺเนื่อ หรือว่ากลินฺอาหารประเภทเนื่อ

ข้อความต่อไปมีว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้ ไม่สำรวมในกามทั้งหลาย ยินดีในรสทั้งหลาย เจือปนไปด้วยของไม่สะอาด มีความเห็นว่า ทานที่บุคคลให้แล้วไม่มีผล มีการงานไม่เสมอ บุคคลพึงแนะนำได้โดยยาก นี่ชื่อว่ากลินฺตบิของชนเหล่านั้น เนื่อและโภชนะไม่ชื่อว่ากลินฺตบิเลย

ที่ว่าชนเหล่าใดในโลกนี้ไม่สำรวมในกามทั้งหลาย กาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่ปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ที่ว่าสำรวมก็เพราะสติเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมในขณะนั้น ถ้าไม่สำรวมก็เป็นกลินฺตบิ

ข้อความต่อไปมีว่า

ชนเหล่าใดผู้เศร้าหมอง หยาบช้า หน้าไหว้ หลังหลอก ประทุษร้ายมิตร ไม่มีความกรุณา มีมานะจัด มีปกติไม่ให้ และไม่ให้อะไร ๆ แก่ใคร ๆ นี่ชื่อว่า กลินฺตบิของชนเหล่านั้น เนื่อและโภชนะไม่ชื่อว่ากลินฺตบิเลย

อย่าไปเป็นห่วงเรื่องอาหารเลยว่า จะเป็นประเภทเนื่อ หรือว่าไม่ใช่ประเภทเนื่อ แต่ควรห่วงสภาพของจิตว่า ในขณะนั้นเป็นอกุศลมากน้อยสักเท่าไร เพราะพระพุทธองค์ตรัสว่า ชนเหล่าใดผู้เศร้าหมอง เศร้าหมอง คือ ไม่บริสุทธิ์ด้วยอำนาจของกิเลส

หยาบช้า หน้าไหว้หลังหลอก ประทุษร้ายมิตร ไม่มีความกรุณา มีมานะจัด มีปกติไม่ให้ และไม่ให้อะไร ๆ แก่ใคร ๆ นี่ชื่อว่ากลืนดิบของชนเหล่านั้น เนื้อและโภชนะไม่ชื่อว่ากลืนดิบเลย

ข้อความต่อไปมีว่า

ความโกรธ ความมัวเมา ความเป็นคนหัวดี ความตั้งอยู่ผิด มายา วิชา ความยกตน ความถือตัว ความดูหมิ่น และความสนทนมด้วยอสังขบุรุษทั้งหลาย นี่ชื่อว่ากลืนดิบ เนื้อและโภชนะไม่ชื่อว่ากลืนดิบเลย

ยังคงสนทนมด้วยอสังขบุรุษอยู่หรือเปล่า มีมายา วิชา ยกตน ถือตัว ดูหมิ่นมากน้อยเท่าไร

ข้อความต่อไปมีว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้มีปกติประพฤติลามก กู้หนี้ยาแล้วไม่ใช้ พุดเสียดสี พุดโก่ง เป็นคนเทียม เป็นคนต่ำทราม กระทำกรรมหยาบช้า นี่ชื่อว่ากลืนดิบของชนเหล่านั้น เนื้อและโภชนะไม่ชื่อว่ากลืนดิบเลย

พระธรรมเตือนท่านเล็ก ๆ น้อย ๆ ในชีวิตจริง ๆ แล้วแต่บุคคลใดทำกิจอย่างใด หลงลืมไป กู้เขามาแล้วลืมใช้ พระธรรมก็เตือนแล้วว่า นั่นเป็นกลืนดิบ เป็นสิ่งที่ไม่ควรประพฤติ พอเห็นเนื้อ รังเกียจไม่อยากจะบริโภค แต่เวลาที่ธรรมชาติเหล่านี้เกิดขึ้น ไม่เคยรังเกียจ รังเกียจอะไรกันแน่ รังเกียจเฉพาะกลิ่นของอาหาร แต่ว่าอกุศลธรรม กลิ่นที่ไม่สะอาดจริง ๆ ไม่เคยรังเกียจ เพราะฉะนั้น ควรที่จะปรับความคิดความเข้าใจของท่านให้ถูกต้อง เพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติตามธรรมยิ่งขึ้น

ข้อความต่อไปมีว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้ไม่สำรวจในสัตว์ทั้งหลาย ชักชวนผู้อื่นประกอบการเบียดเบียน ทูศีล ร้ายกาจ หยาบคาย ไม่เอื้อเฟื้อ นี่ชื่อว่ากลืนดิบของชนเหล่านั้น เนื้อและโภชนะไม่ชื่อว่ากลืนดิบเลย

สัตว์เหล่าใดกำหนดแล้วในสัตว์เหล่านี้ โกรธเคือง ขำสัตว์ ขวนขวายในอกุศล เป็นนิจ ตายไปแล้วย่อมถึงที่มีดี มีหัวลง ตกไปสู่นรก นี่ชื่อว่ากลืนดิบของชนเหล่านั้น เนื้อและโภชนะไม่ชื่อว่ากลืนดิบเลย

การไม่กินปลาและเนื้อ ความเป็นคนประพฤติเปลือย ความเป็นคนโล้น การเกลาชฎา ความเป็นผู้หมักหมมด้วยธุลี การครองหนั่งเสื้อพร้อมทั้งเล็บ การบำเรอไฟ หรือแม้ว่าความเศร้าหมองในกายที่เป็นไปด้วยความปรารถนา ความเป็นเทวดา การย่างกิเลสเป็นอันมากในโลก มนต์และการเสน่ห์สรวง ยัญ และการสังเวยเซพญู ย่อมไม่ยังสัตว์ผู้ไม่ข้ามพ้นความสงสัยให้หมดจดได้

ข้อนี้เป็นความเข้าใจผิดในข้อปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การไม่กินปลาและเนื้อ ที่ทรงแสดงให้เห็นว่า ไม่สามารถที่จะยังสัตว์ผู้ไม่ข้ามพ้นความสงสัยให้หมดจดได้

ข้อความต่อไปมีว่า

ผู้ใดคู้มครองแล้วในอินทรีทั้ง ๖ เหล่านั้น รู้แจ้งอินทรีแล้ว ตั้งอยู่ในธรรม ยินดีในความเป็นคนตรงและอ่อนโยน ล่วงธรรมเป็นเครื่องข้องเสียได้ ละทุกขได้ทั้งหมด ผู้นั้นเป็นนักปราชญ์ไม่ติดอยู่ในธรรมที่เห็นแล้ว และฟังแล้ว

ขอให้พิจารณาข้อความที่ว่า ผู้ใดคู้มครองแล้วในอินทรีทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รู้แจ้งอินทรีแล้ว ไม่ใช่รู้แจ้งอย่างอื่น รู้แจ้งสภาพธรรมที่ปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นั้นเอง

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสบอกความข้อนี้บ่อย ๆ ด้วยประการฉะนี้ ติสสดาบสผู้ถึงฝั่งแห่งมุตได้ทราบข้อความนั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคผู้เป็นมุณี ทรงประกาศด้วยพระคาถาทั้งหลายอันวิจิตรว่า บุคคลผู้ไม่มีกลืนดิบ ผู้อันค้นหาและทฎฐิไม่อาศัยแล้ว ตามรู้ได้ยาก ติสสดาบสฟังบทสุภาสิตซึ่งไม่มีกลืนดิบ อันเป็นเครื่องบรรเทาเสียซึ่งทุกข์ทั้งปวงของพระพุทธเจ้าแล้ว เป็นผู้ที่มีใจนอบน้อม ถวายบังคมพระบาทของพระตถาคต ได้ทูลขอบรรพชาที่อาสนะนั้นแล

ข้อความธรรมดาตอนท้าย ที่ว่า

บุคคลผู้ที่ไม่มียกเลิกดินบิ ผู้อันตันทาและทิวฐิไม่อาศัยแล้ว ตามรู้ได้ยาก

เวลานี้ถ้าสติของใครจะเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของนามธรรมหรือรูปธรรมที่กำลังปรากฏทางตา หรือหู จมูก ลิ้น กาย ใจ บุคคลอื่นรู้ได้ไหม ไม่ได้ และถ้าในขณะนั้นผู้นั้นได้อบรมเจริญสติปัฏฐาน ปัญญาสามารถที่จะรู้ชัด และแทงตลอดในสภาพของธรรมที่กำลังปรากฏ ปกติธรรมดาอย่างนี้ บรรลุญาณที่เป็นวิปัสสนาญาณชั้นต่าง ๆ หรือบรรลุความเป็นพระอริยเจ้า บุคคลอื่นรู้ได้ไหม รู้ไม่ได้ เพราะฉะนั้น ผู้อันตันทาและทิวฐิไม่อาศัยแล้ว ตามรู้ได้ยาก

ติสสดาบสพึงบทยุภาสิตซึ่งไม่มีกิลินธิบ อันเป็นเครื่องบรรเทาเสียซึ่งทุกข์ทั้งปวงของพระพุทธเจ้าแล้ว เป็นผู้ที่มีใจนอบน้อมพึงบทยุภาสิตซึ่งไม่มีกิลินธิบ ซึ่งก็เป็นเรื่องของการคุ้มครองทวารอินทรีทั้ง ๖ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เมื่อได้ฟังแล้วเป็นผู้ที่มีใจนอบน้อม

บางท่านฟังเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน ฟังเรื่องอินทรีสังวร ฟังเรื่องขณะที่เห็นได้ยิน ได้กลิ่น รู้รส สัมผัส คตินึก สุข ทุกข์ สภาพธรรมใดที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจแล้ว ควรเป็นผู้ที่สำรวจ คุ้มครองทวารด้วยการเจริญสติระลึกถึงลักษณะสภาพธรรมตามความเป็นจริง เมื่อฟังเรื่องการเจริญสติอย่างนี้แล้ว ท่านเป็นผู้ที่มีใจนอบน้อมที่จะประพฤติตามหรือเปล่า

สำหรับเรื่องเนื้อที่ไม่ควรบริโภค มีความละเอียด ใน **พระวินัยปิฎก มหาวรรค เรื่องอุบาสิกาสูปิยาถวายนื้อชา** ซึ่งจะเป็นต้นบัญญัติว่า เนื้อสัตว์ประเภทใดเป็นสิ่งที่ไม่ควรบริโภคบ้าง

ข้อความในเรื่องอุบาสิกาสูปิยาถวายนื้อชาว่ามีว่า

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระนครราชคฤห์ ตามพระพุทธานุญาตเสด็จพุทธดำเนินไปทางพระนครพาราณสี เสด็จพระพุทธดำเนินผ่านระยะทางโดยลำดับ ถึงพระนครพาราณสีแล้ว ทราบว่าพระองค์ประทับอยู่ ณ อสิปตนมฤคทายวัน เขตพระนครพาราณสีนั้น สมัยนั้น อุบาสกสุปิยะและอุบาสิกาสูปิยา ๒ คน เป็นผู้

เลื่อมใส เป็นทนาย กับปียการก บำรุงพระสงฆ์อยู่ในพระนครพาราณสี สุปัยา
อุบาสิกานั้นเป็นผู้ที่เลิศกว่าอุบาสิกาสาวิกาผู้เป็นศิลาอนุฐาน

วันหนึ่ง อุบาสิกาสุปัยาไปสู่อาราม เทียบเยี่ยมวิหารและบริเวณทั่วทุกแห่ง
แล้วเรียนถามภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุรูปใดอาพาธ ภิกษุรูปใดโปรดให้ดิฉันนำอะไรมา
ถวายเจ้าข้า

ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่งดื่มยาถ่าย แล้วได้บอกอุบาสิกาสุปัยาว่า ดูกร น้องหญิง
อาตมาดื่มยาถ่าย อาตมาต้องการน้ำเนื้อดื่ม

อุบาสิกาสุปัยารับคำว่า ดิฉันจะนำมาถวายเป็นพิเศษเจ้าข้า แล้วไปเรือน สั่ง
ชายคนใช้ว่า เจ้าจงไปหาซื้อเนื้อสัตว์ที่เขาขายมา

คือ ถ้าจะถวายพวกเนื้อสัตว์ ต้องเป็นเนื้อสัตว์ที่เขาขาย

ชายคนรับใช้รับคำอุบาสิกาสุปัยาว่า ขอรับกระผม แล้วเที่ยวหาซื้อทั่วพระนคร
พาราณสี ก็มิได้พบเนื้อสัตว์ที่เขาขาย จึงได้กลับไปหาอุบาสิกาสุปัยา แล้วเรียนว่า
เนื้อสัตว์ที่เขาขายไม่มีขอรับ เพราะวันนี้ห้ามฆ่าสัตว์

จะอย่างไร อุบาสิกาผู้มีจิตเลื่อมใส และเป็นผู้ที่ไม่ฆ่าสัตว์ด้วย

จึงอุบาสิกาสุปัยาได้มีความปริวิตกว่า ภิกษุอาพาธรูปนั้นแล เมื่อไม่ได้ฉันน้ำ
เนื้อดื่ม อาพาธจักมากขึ้น หรือจักถึงมรณภาพ การที่เรารับคำแล้วไม่จัดหาไปถวาย
นั้น เป็นการไม่สมควรแก่เราเลย ดังนี้ แล้วได้หยิบมีดหั่นเนื้อมาเชือดเนื้อขา ส่งให้
หญิงคนรับใช้ สั่งว่า แม่สาวใช้ ผิดะนั่น แม่จงต้มเนื้อนี้ แล้วนำไปถวายภิกษุรูปที่
อาพาธอยู่ในวิหารหลังนั้น อนึ่งผู้ใดถามถึงฉัน จงบอกว่าป่วย แล้วเอาผ้าห่มพันขา
เข้าห้องนอนคนเดียว

ครั้งนั้น อุบาสกสุปัยะไปเรือน แล้วถามหญิงคนรับใช้ว่า แม่สุปัยาไปไหน
หญิงรับใช้ตอบว่า คุณนายนอนในห้องเจ้าข้า จึงอุบาสกสุปัยะเข้าไปหาอุบาสิกา
สุปัยาถึงในห้องนอน แล้วได้ถามว่า เธอนอนทำไม

อุบาสิกา ดิฉันไม่สบายค่ะ

อุบาสก เธอป่วยเป็นอะไร

ที่นั่น อุบาสิกาสุปัทยาจึงเล่าเรื่องนั้นให้อุบาสกสุปัยะทราบ ขณะนั้น อุบาสกสุปัยะรำเริงดีใจว่า อัศจรรย์นักชาวเรา ไม่เคยมีเลยชาวเรา แม่สุปัยานี้มีศรัทธาเลื่อมใสถึงแก่สละเนื้อของตนเอง สิ่งอื่นทำไมนางจักให้ไม่ได้เล่า แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง อุบาสกสุปัยะนั่งเรียบร้อยแล้วได้กราบทูลคำนี้แก่พระผู้มีพระภาคว่า

พระพุทธเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยพระสงฆ์ จงทรงพระกรุณาโปรดรับภัตตาหารของข้าพระพุทธเจ้าในวันพรุ่งนี้ เพื่อเจริญมหากุศลและปิติปราโมทย์แก่ข้าพระพุทธเจ้าด้วยเถิด

พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์โดยดุชนิภาพ ครั้นอุบาสกสุปัยะทราบการรับนิมนต์ของพระผู้มีพระภาคแล้ว ลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วกลับไป

แล้วสั่งให้ตกแต่งของเคี้ยวของฉันอันประณีต โดยผ่านราตรีนั้น แล้วให้คนไปกราบทูลภักตกาลแด่พระผู้มีพระภาคว่า ถึงเวลาแล้วพระพุทธเจ้าข้า ภัตตาหารเสร็จแล้ว

ขณะนั้น เป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอันตรวาสก แล้วถือบาตรจีวร เสด็จไปสู่निเวศน์ของอุบาสกสุปัยะ ครั้นถึงแล้ว ประทับนั่งเหนือพระพุทธรูปอาสน์ที่เขาจัดถวายพร้อมด้วยพระสงฆ์ จึงอุบาสกสุปัยะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามอุบาสกสุปัยะผู้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า

อุบาสิกาสุปัทยาไปไหน

อุบาสกกราบทูลว่า

นางป่วย พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ถ้าเช่นนั้น เชิญอุบาสิกาสุปัทยามา

อุบาสกกราบทูลว่า

นางไม่สามารถ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ถ้าเช่นนั้นพวกเธอช่วยกันพยุงบาปมา

ขณะนั้นอุบาสกสุปิยะได้พยุงบาสิกาสุปิยามาเฝ้า พร้อมกับนางได้เห็นพระผู้มีพระภาค แผลใหญ่เพียงนั้นได้งอกเต็ม มีผิวพรรณเรียบสนิท เกิดโลมชาติทันที

จึงอุบาสกสุปิยะและอุบาสกาสุปิยาพากันรำเริงยินดีว่า อัศจรรย์นักชาวเรา ไม่เคยมีเลยชาวเรา พระตถาคตทรงมีพระฤทธิ์มาก ทรงมีพระอำนาจมาก เพราะพอเห็นพระองค์เท่านั้น แผลใหญ่โตยังงอกขึ้นเต็มทันที มีผิวพรรณเรียบสนิท เกิดโลมชาติ แล้วอังกาสภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ด้วยขาทนียโภชนียาหารอันประณีตด้วยมือของตน จนยังพระพุทธเจ้าผู้สวดยเสร็จแล้ว ทรงนำพระหัตถ์ออกจากบาตร ให้ห้ามกัดแล้ว นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้อุบาสกสุปิยะและอุบาสกาสุปิยาสมาทาน อาจหาญ รำเริงด้วยธรรมิกถาแล้ว ทรงลุกจากที่ประทับ เสด็จกลับ

แต่เรื่องยังไม่จบเพียงเท่านี้ เพราะเหตุว่าเนื้อมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่ควรบริโภค

ข้อความต่อไปมีว่า

ประชุมสงฆ์ ทรงสอบถาม

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคัมภีร์นั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุรูปไหนขอเนื้อต่ออุบาสกาสุปิยา

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนั้นแล้ว ภิกษุรูปนั้นได้ทูลรับต่อพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าพระพุทธเจ้าได้ขอเนื้อต่ออุบาสกาสุปิยา พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เขานำมาถวายแล้วหรือ ภิกษุ

ภิกษุกราบทูลว่า

เขานำมาถวายแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เธอฉันแล้วหรือ ภิกษุ

ภิกษุกราบทูลว่า

ฉันแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เธอพิจารณาหรือเปล่า ภิกษุ

ภิกษุกราบทูลว่า

มิได้พิจารณา พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า

ดูกร โมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงมิได้พิจารณาแล้วฉันเนื้อเล่า เธอฉันเนื้อมนุษย์แล้ว
การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน ที่ยังไม่เลื่อมใส

๒๐๗

ครั้งแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า พระพุทธบัญญัติห้ามฉันเนื้อมนุษย์

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บรรดาคนที่มีศรัทธาเลื่อมใสมีอยู่ เขาสละเนื้อของเขา ถวายก็ได้ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันเนื้อมนุษย์ รูปใดฉัน ต้องอาบัติถุลลัจจัย

อนึ่ง ภิกษุยังมิได้พิจารณา ไม่พึงฉันเนื้อ รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ

เนื้อก็เพิ่มโทษขึ้นตามลำดับชั้น ถ้าไม่พิจารณาก็เป็นอาบัติทุกกฏ พระพุทธบัญญัติห้ามฉันเนื้อช้าง ก็เป็นเรื่องเนื้อสัตว์ประเภทต่าง ๆ ที่ทรงบัญญัติห้าม เพื่อท่านผู้ฟังที่เป็นอุบาสก อุบาสิกา จะได้ไม่ถวายสิ่งที่ไม่ควร ไม่ถูกต้องตามพระพุทธบัญญัติ ไม่ใช่ว่าเมื่อท่านมีศรัทธา ก็จะถวายเนื้อไปเสียทุกประเภท

พระพุทธบัญญัติห้ามฉันเนื้อช้าง

ก็โดยสมัยนั้นแล ช้างหลวงล้มลงหลายเชือก สมัยอัคคัอาหาร ประชาชนพากันบริโภคเนื้อช้าง และถวายแก่พวกภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต ภิกษุทั้งหลายฉันเนื้อช้าง ประชาชนจึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ฉันเนื้อช้างเล่า เพราะช้างเป็นราชพาหนะ ถ้าพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ คงไม่ทรงเลื่อมใสต่อพระสมณะเหล่านี้เป็นแน่

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติห้ามแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันเนื้อช้าง รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ

พระพุทธบัญญัติห้ามฉันเนื้อม้า

สมัยต่อมา ม้าหลวงตายมาก สมัยนั้น อัคคัอาหาร ประชาชนพากันบริโภคเนื้อม้า และถวายแก่ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต ภิกษุทั้งหลายฉันเนื้อม้า ประชาชนจึงเพ่ง

โทษ ดีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ฉันเนื้อมาแล้ว เพราะมันเป็นราชพาหนะ ถ้าพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ คงไม่ทรงเลื่อมใสต่อพระสมณะ เหล่านี้เป็นแน่

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติห้ามแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันเนื้อม้า รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ

นี่ก็เป็นเนื้อสัตว์ซึ่งบางแห่งก็อาจจะบริโภค แต่กระนั้นก็ไม่ใช่ว่าสิ่งใดควรถวายแก่พระภิกษุ

พระพุทธบัญญัติห้ามฉันเนื้อสุนัข

สมัยต่อมา ถึงคราวอดัดอาหาร ประชาชนพากันบริโภคเนื้อสุนัข และถวายแก่พวกภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต ภิกษุทั้งหลายฉันเนื้อสุนัข ประชาชนจึงเพ่งโทษ ดีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ฉันเนื้อสุนัขแล้ว เพราะสุนัขเป็นสัตว์น่าเกลียด น่าชัง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติห้ามแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันเนื้อสุนัข รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ

พระพุทธบัญญัติ ทรงห้ามฉันเนื้องู เนื้อราชสีห์ เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือเหลือง เนื้อหมี เนื้อเสือดาว

สำหรับเรื่องของสัตว์ดุร้ายต่าง ๆ ขออ่านเรื่องของพระพุทธบัญญัติห้ามฉันเนื้อเสือดาวเป็นตัวอย่าง ข้อความมีว่า

สมัยต่อมา พวกพรานฆ่าเสือดาว แล้วบริโภคเนื้อเสือดาว แล้วถวายแก่พวกภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต พวกภิกษุฉันเนื้อเสือดาวแล้วอยู่ในป่า เหล่าเสือดาวฆ่าพวกภิกษุเสีย เพราะได้กลิ่นเนื้อเสือดาว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติห้ามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันเนื้อเสือดาว รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ

นี่ก็มีเหตุผลสำหรับการที่ทรงห้ามการฉนเนื้อสัตว์ประเภทใด เพราะเหตุใด สิ่งใดที่ไม่เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของประชุมชน ของโลก ก็ทรงบัญญัติห้าม ถึงไม่มีเนื้อเสือ คาว ไม่มีเนื้อช้าง ไม่มีเนื้อสุนัข ไม่มีเนื้อเสือโคร่ง ไม่มีเนื้อราชสีห์ ก็ยังพอจะมีอาหารอื่น เพื่อไม่ให้บุคคลอื่นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนา

ถ. มีผู้กล่าวว่า การปฏิบัติที่ไม่สามารถไปสู่สำนักปฏิบัติแห่งใดแห่งหนึ่งได้ นั้นเนื่องจากว่า มีกิเลสครอบงำ ขุดดึงเอาไว้ไม่ให้ไปสู่สถานที่นั้น ๆ ผู้ที่ถือว่าปฏิบัติที่ไหน ๆ ก็ได้ เป็นการโกหกตัวเองว่า ตัวเองนี้สามารถปฏิบัติที่นั่นที่นี่ได้ และโกหกคนอื่นอีกด้วย

ส. ผู้ที่เจริญสติปัฏฐานเป็นผู้ที่ตรงต่อสภาพธรรมตามความเป็นจริง รู้ว่ามีกิเลสมาก รู้ว่ากิเลสอยู่ที่ไหน ขณะใด กำลังเห็นอย่างนี้ ถ้าปัญญาไม่รู้ชัดว่าที่กำลังเห็นนี้เป็นแต่เพียงสภาพนามธรรมชนิดหนึ่ง เป็นสภาพที่รู้ดี ไม่ใช่สภาพที่ได้ยิน ซึ่งก็เป็นนามธรรมอีกชนิดหนึ่ง ไม่ใช่สภาพที่รู้สึก ซึ่งก็เป็นนามธรรมอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งเมื่อเป็นนามธรรม เป็นรูปธรรม มีปรากฏอยู่เป็นปกติทุกวัน ๆ แต่ขณะใดที่สติไม่เกิดขึ้น ไม่ระลึกรู้ลักษณะนั้น ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีกิเลสมาก

ถ้าจะว่ามีกิเลสมาก ควรที่จะได้ทราบ ว่าที่มีกิเลสมากนั้นคืออย่างไร มีกิเลสมากเพราะขณะใดที่เห็นก็ไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ขณะใดที่ได้ยินก็ไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ขณะใดที่ได้กลิ่น รู้รส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส มีความรู้สึกเป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง หรือว่าคิดนึกเรื่องราวต่าง ๆ รู้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในขณะนั้นไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง จึงมีกิเลสมาก เมื่อเป็นผู้ที่มีกิเลสมาก เช่นนี้ ทำอย่างไรจึงจะละกิเลสที่มีมากทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจให้ลดน้อยลงจนกระทั่งสามารถที่จะดับความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมต่าง ๆ เหล่านั้นว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้

เมื่อกิเลสมีในขณะที่กำลังเห็นแล้วไม่รู้ชัด จึงต้องเจริญสติระลึกรู้ลักษณะของนามและรูปทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่เว้น แล้วแต่ว่าสติจะเกิดขึ้นระลึกรู้

ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมเมื่อไรก็ได้ ที่ไหนก็ได้ แทนที่จะหลงลืมสติและไม่รู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งจะทำให้กิเลสเพิ่มพูนมากขึ้นทุกที

การเจริญสติปัฏฐานเป็นปกติในชีวิตประจำวันนั้น จะทำให้ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏตรงตามความเป็นจริง และละคลายการที่เคยยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้ แต่ไม่ใช่ว่า สติของผู้หนึ่งผู้ใดจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้นั้นไปสู่นักปฏิบัติ ไม่ใช่อย่างนั้นเลย สติของใครขณะนี้จะเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ คนอื่นไม่สามารถที่จะรู้ได้ สภาพธรรมที่ปัญญาจะต้องแทงตลอดนั้น คือ สัจธรรมที่กำลังปรากฏทุก ๆ ขณะ

กำลังเห็นขณะนี้เป็นอย่างจริง ภาษาบาลีใช้คำว่า “สัจธรรม” สี่ที่กำลังปรากฏในขณะนี้เป็นอย่างจริงเป็นสัจธรรม ได้ยินที่กำลังมีในขณะนี้เป็นอย่างจริงเป็นสัจธรรม เสียงที่กำลังปรากฏในขณะนี้เป็นอย่างจริงเป็นสัจธรรม ผู้ได้รู้ชัดในสภาพธรรมที่ไม่ใช่ตัวตนที่เกิดขึ้นปรากฏในขณะนี้ตามความเป็นจริง ผู้นั้นย่อมสามารถที่จะรู้แจ้งแทงตลอดถึงความเป็นพระอรหันต์บุคคล รู้แจ้งอริยสัจธรรมทั้ง ๔ ได้ แต่ไม่ใช่ไปทำอาการที่ผิดปกติจากชีวิตประจำวัน ซึ่งบางท่านมีความเข้าใจว่า การเจริญวิปัสสนานั้น ต้องไปทำขึ้นให้ผิดปกติจากขณะนี้

ถ. ท่านผู้หนึ่งเคยเข้าปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ต่อมาท่านได้ฟังท่านอาจารย์สุจินต์บรรยาย ท่านก็ว่าถูก อาจารย์สุจินต์อธิบายไม่มีผิดเลยสักอย่างเดียว แต่ท่านก็ไปเข้าห้องปฏิบัติใหม่ ท่านกลับออกมาแล้วก็กล่าวว่า เรื่องขบรณัตถ์รู้ไม่ได้แน่ เจริญสติไม่ได้แน่ นี่ก็เป็นปัญหาเก่าแก่ว่า ทำไมขบรณัตถ์จึงเจริญสติไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้บอกว่าเข้าใจดีแล้ว แต่พอเข้าปฏิบัติกลับมาใหม่ บอกว่าเจริญสติไม่ได้แน่ ผมนึกไม่เข้าใจเหมือนกัน

สุ. เป็นเรื่องที่จะต้องเข้าใจให้ถูกต้องว่า การรู้สภาพธรรมที่จะทำให้เป็นพระอรหันต์ได้นั้น รู้สภาพธรรมอะไร เป็นเรื่องที่ท่านผู้ฟังจะต้องพิจารณาอยู่เสมอ มิฉะนั้นท่านก็จะพยายามรู้สิ่งอื่นซึ่งไม่สามารถที่จะทำให้รู้ชัดในสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริงได้

ท่านผู้ฟังท่านหนึ่งสนใจในการปฏิบัติ ท่านเคยไปปฏิบัติที่สำนักปฏิบัติต่าง ๆ และก็ฟังเรื่องของการเจริญสติปัฏฐาน ท่านผู้นั้นกล่าวว่า ฟังเท่าไร ๆ ก็ไม่เข้าใจ ท่านถามว่า ขณะที่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้จะเจริญสติปัฏฐานได้อย่างไร นี่หรือคือผลของการไปสู่สำนักปฏิบัติหลายครั้งในเวลาสิบปี แต่ไม่ทราบว่า ที่กำลังเห็นขณะนี้สติจะระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมได้อย่างไร ถ้าเป็นผู้ที่เจริญสติปัฏฐานจะสงสัยไหมว่า กำลังเห็นอย่างนี้จะเจริญสติได้อย่างไร หรือว่าสติจะระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมได้อย่างไร

ผู้ที่ไปสู่สำนักปฏิบัติมักจะยกข้ออ้างข้อหนึ่งว่า ไปเพราะว่าที่นั่นมีครูบาอาจารย์ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจในข้อปฏิบัติได้อย่างใกล้ชิด แต่ผลคือไม่ทราบว่า กำลังเห็นปกติธรรมดาอย่างนี้จะเจริญสติปัฏฐานได้อย่างไร

เมื่อได้ชี้แจง อธิบายให้ท่านผู้ฟังท่านนั้นเข้าใจ ท่านก็เห็นด้วย ท่านจะทิ้งความคิดเก่า ๆ ซึ่งปิดบังไม่ให้สติเกิดขึ้นเป็นปกติที่จะระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏตามเหตุปัจจัย ตามความเป็นจริง

ท่านผู้ฟังท่านนั้น ท่านเริ่มต้นด้วยการที่ว่า ขับริยนต์เจริญสติปัฏฐานได้อย่างไร คือ มีความสงสัย และไม่เชื่อว่าเจริญสติปัฏฐานได้ โลกที่เป็นรยนต์เพิ่มขึ้นมาจากทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจได้อย่างไร ในเมื่อไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น จะเป็นของใหม่ของเก่าอย่างไรก็ตาม อีก ๑๐๐ ปี ๑,๐๐๐ ปี สภาพธรรมที่ไม่ใช่ตัวตนที่สติสามารถจะระลึกรู้ได้ ก็มีทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ตาม ในรยนต์มีอ่อน มีแข็ง มีสี มีเสียง มีกลิ่น มีรส มีโณภูัพพะไหม มีทุกขเวทนา สุขเวทนาที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยซึ่งสติสามารถที่จะระลึกรู้ได้ไหม

เป็นเรื่องที่ท่านผู้ฟังจะได้พิจารณาว่า เพราะเหตุใดผู้ที่ไปสู่สำนักปฏิบัติแล้วหลายครั้งจึงกล่าวว่า ขณะที่กำลังเห็นเป็นปกติอย่างนี้ จะเจริญสติปัฏฐานได้อย่างไร เป็นความสงสัย เป็นความไม่รู้ในการเจริญสติปัฏฐาน ไม่ได้ช่วยทำให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในการเจริญสติปัฏฐาน และสติก็ไม่ได้เจริญด้วย ถ้าเป็นปัญญาจริง ๆ แล้ว

ทำไมจะรู้ไม่ได้ ในเมื่อเห็นที่ไหนก็เป็นสภาพรู้ทางตา หรือว่าสิ่งที่ปรากฏ ไม่ว่าจะเป็นที่ไหน สิ่งที่ปรากฏก็เป็นแต่เพียงของจริงที่ปรากฏทางตาเท่านั้น หรือว่าได้ยินจะเป็นที่ไหน สติก็สามารถที่จะเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะสภาพที่เป็นนามธรรมที่กำลังรู้เสียงว่าไม่ใช่ตัวตน และรู้ว่าเสียงก็เป็นแต่เพียงสภาพธรรมของจริงชนิดหนึ่งที่ปรากฏเฉพาะทางหูเท่านั้น สติสามารถจะเกิดขึ้นระลึกรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ ทำไมถึงสงสัยในขณะที่กำลังเห็นว่า จะเจริญสติได้อย่างไร ซึ่งหมายความว่าท่านผู้นั้นไม่ได้เจริญสติปัฏฐานเลย ถ้าท่านเป็นผู้ที่สนใจในธรรม และท่านทราบว่ามีลักษณะอย่างไร สติระลึกรู้อะไร ท่านก็สามารถที่จะเจริญสติปัฏฐานได้

ถ. คำว่า สติปัฏฐาน กับ วิปัสสนากัมมัฏฐาน ความเข้าใจของบางท่านยังคลาดเคลื่อนอยู่ คล้าย ๆ กับว่าเป็นคนละเรื่อง คือ การเจริญสติปัฏฐานก็อย่างหนึ่ง การเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานก็อีกอย่างหนึ่ง ไม่เหมือนกัน ท่านอาจารย์ช่วยกรุณาย้ำอีกสักครั้งหนึ่งว่า การเจริญสติปัฏฐานกับการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร อีกประเด็นหนึ่ง คือ การพิจารณารูปนาม ท่านกล่าวหลายแบบ ชันธุ ๕ แบบหนึ่ง ธาตุแบบหนึ่ง และอายตนะอีกแบบหนึ่ง ที่จริงก็รูปนามนั่นแหละ ที่มีชื่อต่าง ๆ กันอย่างนี้ ต้องมีการพิจารณาต่างหากเป็นพิเศษประการใด

ส. ถ้าท่านผู้ใดมีความเห็นว่า การเจริญสติปัฏฐานกับการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานต่างกัน หมายความว่าท่านผู้นั้นเป็นผู้รู้ในความต่างกัน ท่านจึงกล่าวว่า การเจริญสติปัฏฐานไม่ใช่การเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน ท่านมีเหตุผลประการใดที่จะกล่าวอย่างนั้น ซึ่งข้อความนี้ไม่มีในพระไตรปิฎก

ในมหาสติปัฏฐานสูตร หนทางที่จะทำให้เห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรมได้ มีหนทางเดียวเท่านั้น คือ การเจริญสติปัฏฐานซึ่งเป็นการเจริญมรรคมืองค์ ๘ ซึ่งเป็นการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน มีกล่าวไว้ว่า มีหนทางอื่นอีกไหมนอกจากสติปัฏฐาน หรือมรรคมืองค์ ๘ ไม่มี

วิปัสสนา แปลว่า ปัญญาที่รู้ชัดในสภาพธรรมตามความเป็นจริง การที่จะรู้ชัดในสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้มีหนทางเดียว คือ อาศัยสติระลึกรู้ลักษณะของ

สภาพธรรมนั้น ๆ เมื่อปัญญาพิจารณาจึงรู้ชัดว่า ลักษณะสภาพธรรมนั้นไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ถ้าสติไม่ระลึกรู้ในกาย เวทนา จิต ธรรมแล้ว ปัญญาที่รู้ชัด คือ วิปัสสนาจะเกิดได้อย่างไร ไม่มีหนทางเลย เพราะฉะนั้น จะกล่าวว่าการเจริญสติ ปฏิฐานไม่ใช่การเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน ก็ต้องขอความรู้จากท่านผู้รู้ท่านนั้นว่าเพราะเหตุใดท่านจึงกล่าวว่า การเจริญสติปฏิฐานไม่ใช่การเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพราะโดยมากที่พูดกัน คำที่ใช้กันมาก คือ ทำวิปัสสนา ใช้คำว่า ทำวิปัสสนา แต่ที่ถูกต้องควรเป็นการเจริญสติปฏิฐาน เพราะไม่ใช่เป็นตัวตนที่ทำ ไม่ใช่เป็นตัวตนที่ดู แต่การที่สติจะระลึกรู้ลักษณะของกาย เวทนา จิต ธรรมได้ ก็เพราะอาศัยการฟังแล้วเข้าใจถูกต้อง เป็นปัจจัยให้สัมมาสติเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของนามและรูปที่กำลังปรากฏ

สำหรับข้อที่ว่า ธรรมที่ได้ทรงแสดงไว้นั้นมีมาก คือ มีทั้งชั้น ๕ มีทั้งอายตนะ ๑๒ มีทั้งธาตุ ๑๔ นี้ ทั้งชั้น ๕ อายตนะ ๑๒ และธาตุ ๑๔ ก็เป็นนามเป็นรูป เป็นสภาพธรรมใด ๆ ที่เกิดปรากฏ แล้วก็หมดไป ดับไป

สภาพธรรมนั้นเป็นชั้น เพราะเหตุว่าเกิดแล้วก็ดับ เป็นอดีต เป็นปัจจุบัน เป็นอนาคต เพราะฉะนั้น การเจริญสติปฏิฐานจะไม่พ้นไปจากชั้น ๕ อายตนะ ๑๒ และธาตุ ๑๔

สำหรับผู้ที่เจริญสติปฏิฐานแล้ว จะรู้สภาวะลักษณะตรงกัน เหมือนกันตามความเป็นจริง ไม่ใช่ว่า ผู้ที่จะเจริญชั้น ๕ ทำอย่างหนึ่ง ผู้ที่จะเจริญอายตนะ ๑๒ ทำอีกอย่างหนึ่ง ผู้ที่จะเจริญธาตุ ๑๔ ก็ทำอีกอย่างหนึ่ง ไม่ใช่อย่างนั้นเลย เพราะเหตุว่านามธรรมใดก็ตาม รูปธรรมใดก็ตาม ที่เกิดปรากฏที่จะไม่ใช่ชั้นหนึ่งชั้นใดใน ๕ ชั้นนั้น ไม่มี รูปชนิดหนึ่งชนิดใดเกิดขึ้นแล้วดับไป รูปทุกชนิดนั้นเป็นรูปชั้น นามชนิดหนึ่งชนิดใดที่เกิดขึ้นและดับไป นามนั้นก็ต้องเป็นเวทนาชั้น หรือสัญญาชั้น หรือสังขารชั้น หรือวิญญาณชั้น จะพ้นไปจากชั้น ๕ ไม่ได้ และเวลาที่สภาพธรรมปรากฏ จะต้องปรากฏทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจ ซึ่งก็เป็นอายตนะ

และในขณะนั้น เช่น สีที่กำลังปรากฏทางตา ใช้คำว่า “สี” หรือใช้คำว่า “วัตถุนะ” “วัตถุนะ” “รูปารมณ” ก็ได้ ในขณะที่กำลังปรากฏ ในขณะที่กำลังเห็น ในขณะนี้สิ่งที่ปรากฏเป็นของจริง เป็นรูปธรรม ถ้าไม่กระทบกับจักขุปสาท สีอันวัตถุนะเหล่านี้จะปรากฏได้ไหม ไม่ได้ เพราะฉะนั้น รูปก็เป็นรูปายตนะ ผู้ที่เจริญสติปัฏฐานไม่มีอะไรสงสัยในขั้น ๕ ในอายตนะ ๑๒ ในธาตุ ๑๘ ฟังด้วยความตั้งใจพิจารณา และพิสุจน์ธรรมที่กำลังปรากฏ ก็จะเจริญสติปัฏฐานได้ถูกต้อง

๒๐๘

ถ. ผมเพิ่งเริ่มปฏิบัติมาสัก ๒-๓ เดือน การฟังก็คล้าย ๆ ว่าจะเข้าใจดี แต่ลงมือปฏิบัติรู้สึกว่าจะไม่ค่อยถูก

ผมเป็นคนขี้บอด ชีวีตประจำวันอยู่กับรถ เวลาขี้บอด ถ้าเห็นรถสวนมา ระหว่างที่ผมมีสติระลึกขึ้น นึกในใจว่า นี่สิ นั่นสิ เมื่อรถสวนไปหมดแล้ว เห็นตึกแถวข้างถนนก็ว่าดี เห็นคนข้ามถนนก็ว่าดี วิธีนี้ผมเข้าใจว่ายังไม่ค่อยถูกต้องดี ไม่รู้จะทำอย่างไรต่อ ที่ฟังท่านอาจารย์บอกว่าจะต้องให้สติระลึก ไม่รู้ว่าจะระลึกอย่างไรจึงถูก บางครั้งผมอีกวิธีหนึ่ง คือ เดินไปที่ถนนแห่งหนึ่ง มีหมาเฝ้าซึ่งผมผ่านไปได้กลิ่น กลิ่นกระทบจมูกก็ระลึก มีสติระลึกขึ้นมาว่า นึกกลิ่น ระลึกว่ากลิ่นนี้เป็นกลิ่นเฉย ๆ แต่กลิ่นเหม็นเป็นจิตที่รู้ เป็นนามธรรมชนิดหนึ่ง การปฏิบัติ ๒ วิธีนี้ไม่ทราบว่าจะถูกหรือผิด

สุ. โดยมากท่านผู้ฟังที่เริ่มต้นเจริญสติปัฏฐานจะมีลักษณะอย่างนี้ คือ อดที่จะคิด หรือว่านึกขึ้นมาไม่ได้ก่อน อย่างขณะที่กำลังขี้บอดไป เห็นรถสวนมา ธรรมดาถ้าไม่ได้ฟังเรื่องของการเจริญสติปัฏฐาน คงจะไม่นึกหรือคิดว่า ที่กำลังปรากฏ หรือที่เห็น ก็เป็นแต่เพียงสี แต่เพราะเหตุว่าได้ฟังเรื่องของการเจริญสติปัฏฐานทำให้ระลึกได้ เป็นความนึกคิดที่เกิดขึ้นทางใจว่า สิ่งที่กำลังปรากฏ หรือรถที่สวนมานี้เป็นสี ขณะนั้นสติจะต้องรู้ว่า ที่นึกอย่างนั้นก็เป็นแต่เพียงนามธรรมชนิดหนึ่ง ไม่ใช่ที่กำลังเห็น แต่ความรู้ชัดว่า สภาพธรรมที่กำลังปรากฏทางตา เป็นแต่เพียงรูปธรรมหรือว่าเป็นธาตุ เป็นสิ่งที่ปรากฏทางตาเท่านั้น ยังไม่มี เพราะเหตุว่าขณะนั้นเป็นแต่เพียงความคิดนึก

เพราะฉะนั้น สติจะต้องเพิ่มการระลึกรู้ อบรมไปจนกว่าจะเป็นหนทางที่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา ไม่มีความต้องการ หรือว่าไม่มีความเห็นผิด ไม่มีสีลัพพตปรามาสที่จะทำให้ท่านปฏิบัติอย่างอื่น ที่ไม่ใช่การระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏตามปกติ

อย่างในรูป ๒๔ รูป สีปรากฏทางตา เสียงปรากฏทางหู กลิ่นปรากฏให้รู้ทางจมูก รสปรากฏให้รู้ทางลิ้น เย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ตึงหรือไหว ปรากฏให้รู้ที่กาย ท่านยังจะไปรู้รูปอื่นอีกไหม ยังจะไปแสวงหาสภาวะธรรมอื่นนอกจากนี้ไหม ในเมื่อทางตาสีก็กำลังปรากฏ เป็นของจริง ตรงตามลักษณะสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เสียงก็กำลังปรากฏทางหูตามความเป็นจริง เป็นรูปที่ปรากฏให้รู้ได้ กลิ่นปรากฏทางจมูก รสปรากฏทางลิ้น เย็น ร้อน อ่อน แข็ง ตึง ไหวปรากฏที่กาย เป็นรูปที่ปรากฏให้รู้ได้ แล้วยังจะต้องการู้รูปอื่นอีกไหมที่ไม่ใช่รูปเหล่านี้

เพราะฉะนั้น สภาพธรรมตรงตามความเป็นจริงอยู่ทุกขณะ และทนต่อการพิสูจน์ ถ้าระลึกลักษณะใด วันหนึ่งท่านจะต้องรู้ลักษณะนั้นตามความเป็นจริงได้ ไม่ต้องเดินไปแสวงหาสภาวะธรรมอื่น นอกจากสิ่งที่กำลังปรากฏ

อัฐสาลินี จิตตูปาทกัณฑ์ มีข้อความว่า

พระผู้มีพระภาคประทานโอวาทว่า

จิตนี้แทงตลอดได้ยาก เหมือนการร้อยแก้วมุกดาด้วยใช้แสงสว่างแห่งฟ้าแลบ ฉะนั้น เพราะความที่จิตเป็นธรรมชาติที่มีกาลเล็กน้อยยิ่งนัก ฉะนั้นพึงทำความอุตสาหะ และความเฝ้าเพ่งเป็นอย่างมากในการแทงตลอดจิตนั้น

การที่จะประจักษ์ความเกิดขึ้นและดับไปของนามธรรมและรูปธรรม ไม่ใช่ของง่ายเลย จะต้องเจริญปัญญาอบรมจนกระทั่งรู้ชัดรู้ทั่วจริง ๆ และความสมบูรณ์ของปัญญาก็จะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น เป็นความสมบูรณ์จริง ๆ รู้ชัดจริง ๆ รู้ทั่วจริง ๆ จึงจะประจักษ์ความเกิดดับของนามธรรมและรูปธรรมได้ ถ้าง่าย ๆ คงจะไม่ต้องทรงแสดงความยากไว้อย่างนี้ว่า อุปมาเหมือนกับการร้อยแก้วมุกดาด้วยแสงสว่างของฟ้าแลบ ฟ้าแลบเร็วหรือช้า เร็วมาก และจิตก็เกิดดับอย่างเร็วเหลือเกิน เพราะฉะนั้น การที่จะประจักษ์สภาพความเป็นนามธรรมที่เกิดดับที่ไม่ใช่ตัวตนได้ จะต้องเจริญปัญญาอบรมจนคมกล้าจริง ๆ จึงจะแทงตลอดในลักษณะของจิตซึ่งเกิดดับ

เวลานี้ความอยากอยู่ที่ว่า นามธรรมและรูปธรรมเกิดดับสืบทอดกันรวดเร็วและติดกันแน่นมากทำให้ไม่สามารถประจักษ์การเกิดขึ้นและดับไปของนามธรรมและรูปธรรมได้ แต่ว่าสิ่งใดก็ตามที่เป็นความจริง สิ่งนั้นทนต่อการพิสูจน์ ผู้ที่เริ่มเจริญกับผู้ที่ยุติแล้วก็ย่อมจะผิดกัน อบรมเจริญไปเรื่อย ๆ ท่านจะเห็นว่า ความรู้ของท่านในปีหลัง ๆ กับในระยะแรก ๆ นั้นต่างกัน

มีจดหมายของท่านผู้ฟังจากอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ท่านถามว่า เพราะเหตุใดปัญญาจึงไม่เกิด

ข้อนี้มีท่านผู้ฟังที่ท่านรู้ลักษณะของสติ และรู้ด้วยว่าสติระลึกรู้ลักษณะของสิ่งที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจตามปกตินั่นเอง ท่านที่เจริญสติรู้ว่า ขณะใดมีสติ ขณะใดหลงลืมสติ แต่เป็นเพียงความรู้ที่สามารถจะรู้ว่าการเจริญสติปัญญานั้นคืออะไร และนามธรรมและรูปธรรมนั้นแยกกันอย่างไร เวลาที่สติระลึกรู้ลักษณะของนามธรรม หรือว่าเวลาที่สติระลึกรู้ลักษณะของรูปธรรม ก็คงเป็นแต่เพียงสภาพลักษณะธรรมชนิดนั้น ๆ ที่กำลังปรากฏเท่านั้นเอง

ท่านที่ได้ฟังพระสูตรเรื่องของการเจริญสติปัญญา ที่อุปมาเหมือนกับด้ามมีด ซึ่งเวลาที่จับด้ามมีดท่านไม่ได้รู้เลยว่า ด้ามมีดนั้นสีกไปเท่าไร ลองจับวันนี้ จับแล้วลองดูว่า สีกไปเท่าไรวันนี้ เมื่อวานนี้สีกไปเท่าไร หรือว่าวันต่อ ๆ ไปจะสีกไปเท่าไร เพราะว่าสีกไปที่ละเล็กทีละน้อย นี่ท่านทราบ แต่เมื่อสติเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม เกิดข้อสงสัย ทำไมปัญญาไม่เกิด ปัญญาจะต้องเกิดทีละเล็กทีละน้อย ไม่รู้สีก เหมือนอย่างกับกิเลสที่ค่อย ๆ หมดไปที่ละเล็กทีละน้อยโดยที่ไม่สามารถปรากฏให้เห็นว่าสีกไปมากมายได้ทันที ฉะนั้น ปัญญาที่เริ่มรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม เพราะสติเริ่มที่จะระลึกรู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ ก็เป็นนัยเดียวกัน ปัญญาที่ค่อย ๆ เกิดขึ้น ก็เพิ่มขึ้นทีละเล็กทีละน้อย

ถ. (ไม่ได้ยิน)

ส. ทำไมจะสับสนปะปน สิ่งที่ได้ยินได้ฟังที่โน่นบ้างที่นี้บ้าง ก็เลยไม่เข้าใจ เหมือนอย่างท่านผู้ฟังท่านหนึ่ง ที่แรกท่านก็เจริญสมาธิ ท่านไม่สนใจเรื่องวิปัสสนา

ท่านไม่สนใจเรื่องสติปัฏฐานเลย ท่านกล่าวว่ายากนัก ขอเลื่อนไปชาติหน้าหรือว่าภพหลัง ๆ คือ มีการผลัดว่า สมาธิที่ท่านได้เจริญมาแล้ว ท่านถนัดมากกว่าเจริญสติปัฏฐาน แต่เนื่องจากการฟังทำให้ท่านเกิดความสนใจขึ้นในเรื่องวิปัสสนา แต่การฟังของท่านก็ที่โน่นบ้างที่นี้บ้าง ซึ่งท่านอาจจะไม่ได้มนสิการพิจารณาถึงความละเอียดของธรรม เพราะฉะนั้น เวลาที่ได้ยินได้ฟังอะไรท่านก็รับมาทั้งหมด พอท่านเริ่มที่จะสนใจเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน ท่านก็มาสนทนาด้วย ทำให้ท่านเกิดความสนใจยิ่งขึ้นในเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน และมีความเข้าใจขึ้นด้วย แต่คำถามของท่านข้อหนึ่ง ท่านกลับถามว่า เวลาที่กำลังได้ยิน ก็ให้รู้ที่หูใช่ไหม

นี่เป็นเรื่องของการจะทำ ไม่ใช่เป็นเรื่องของสติที่ระลึกและรู้ในลักษณะที่เป็นนามธรรม ที่เป็นรูปธรรม ขณะนั้นเสียงกำลังปรากฏ ที่จะทิ้งความเห็นผิดว่าเป็นตัวตนเป็นสัตว์ เป็นบุคคล คือ สติระลึกลักษณะของเสียงเพื่อปัญญาจะได้รู้ในความไม่เที่ยง ความไม่ใช่ตัวตน ความไม่ใช่เป็นสัตว์เป็นบุคคลของเสียง เสียงปรากฏ ไม่ต้องคิดถึงหู หรือจะรู้ว่าขณะนั้นที่กำลังรู้เสียง ที่กำลังได้ยินนั้น ก็เป็นแต่เพียงสภาพนามธรรมชนิดหนึ่งเท่านั้น อบรมให้ปัญญารู้ชัด และรู้ทั่วจริง ๆ จึงจะละการที่เคยยึดถือนามรูปว่าเป็นตัวตนได้

สติ คือ สภาพที่กำลังระลึกถึงลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ เกิดแล้ว ก่อนที่จะเตรียมตัวเตรียมใจ ถ้ามีการฟัง มนสิการ พิจารณาเหตุผล สติก็สามารถเกิดในขณะไหนก็ได้ ในเมื่อสติเป็นอนัตตา

ถ. (ไม่ได้ยิน)

ส. ขณะนี้นั่งอยู่อย่างนี้ สติเกิดได้ไหม ได้ ไม่ต้องไปห่วงเรื่องเดินช้า เดินเร็ว ข้าย่างงา ขว้าย่างอะไรเลย เพราะว่าขณะนี้กำลังนั่งอย่างไร เห็นอะไร ได้ยินอะไร คิดนึกอะไร สุข ทุกข์อะไร สติก็เกิดได้ เป็นปกติ ทำไมจึงจะไปทำขึ้น

นามธรรมและรูปธรรมเกิดแล้วเพราะเหตุปัจจัย สติก็ระลึกถึงสภาพธรรมตามความเป็นจริง ไม่ต้องไปทำขึ้นให้ผิดปกติ ไม่รู้นามรูปทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ตามปกติ แล้วจะไปเห็นอริยสัจธรรม ก็ประจักษ์ไม่ได้

ถ. มาเรียนกับท่านอาจารย์ ไม่ต้องมีสำนักปฏิบัติ ผมรู้ดีกว่าดีกว่า

ส. ท่านผู้ฟังทุกท่านมีสิทธิที่จะพิจารณาธรรมด้วยตัวของท่านเอง ธรรมใดเป็นเหตุเป็นผลอย่างไร ก็เป็นเหตุเป็นผลอย่างนั้น อยู่ป่าเจริญสติปัฏฐานได้ไหม อยู่โคนไม้เจริญสติปัฏฐานได้ไหม อยู่บ้านเจริญสติปัฏฐานได้ไหม อยู่ที่นี่เจริญสติปัฏฐานได้ไหม ขณะนี้เป็นนามเป็นรูปที่เคยยึดถือว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน ทำอย่างไรจึงจะละความเห็นผิดที่ยึดถือนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ได้ ไม่ใช่ว่า เพราะท่านย้ายสถานที่ไปท่านจึงจะรู้ได้ ไม่ใช่อย่างนั้น

เพราะฉะนั้น เรื่องของสำนักปฏิบัติ ขอให้ท่านผู้ฟังได้พิจารณาว่า ผู้ที่ยึดถือหรือผู้ที่มีความคิดความเห็นในเรื่องสำนักปฏิบัติ นั้น ท่านถือสถานที่เป็นสำคัญ หรือท่านถือข้อปฏิบัติเป็นสำคัญ ขอให้ท่านศึกษาข้อปฏิบัติของสำนักทั้งหลายด้วยว่า ปฏิบัติกันอย่างไร เป็นการเจริญสติปัฏฐานเป็นปกติหรือว่าผิดปกติ ถ้าไม่ใช่รู้สภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริง ก็ไม่สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ ไม่ว่าท่านจะไปอยู่ที่ไหน แต่โดยมากท่านที่มีความเห็นความเชื่อในสำนักปฏิบัติ ท่านคิดว่า เฉพาะในที่นั้นเท่านั้นสติจึงจะเกิด ออกมาแล้วไม่มีใครสามารถจะเจริญสติปัฏฐานได้ ท่านจึงไปสู่สำนักปฏิบัติ

แต่ถ้าท่านเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ จะไม่มีความสงสัยเลย ไม่ว่าท่านจะอยู่ที่ไหน ในถ้ำ ในป่า ในเขา กลางพระนคร ในบ้าน ในเรือน สติมีลักษณะระลึกรู้สภาพธรรมของนามธรรมและรูปธรรมทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นปกติ ข้อสำคัญ คือ เป็นปกติ ไม่หวั่นไหวไปด้วยความต้องการ

สภาพธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ที่เกิดขึ้นนั้นก็เพราะเหตุปัจจัย เพราะฉะนั้น สติก็ระลึกรู้สภาพธรรมที่เกิดปรากฏเป็นปกติ

การเจริญสติปัฏฐานต้องเป็นปกติ ผู้ที่ไม่สามารถจะรู้ได้เลย นั่นจึงจะเป็นการเจริญสติปัฏฐาน แต่ถ้าไปที่ไหนสักแห่งหนึ่ง หรือทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ผู้ที่รู้ว่าคุณนี่กำลังเจริญวิปัสสนา นั่นไม่ใช่การเจริญสติปัฏฐาน เพราะไม่ใช่ปกติ เมื่อไม่ใช่ปกติ ปัญญาไม่สามารถที่จะรู้ชัดในสภาพธรรมตามปกติ ไม่สามารถที่จะละคลายการที่เคย

ยึดถือสภาพธรรมตามปกติว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้ แต่ผู้ที่เจริญสติปัฏฐานแล้ว รู้ชัดแล้ว ท่านจะได้ในชีวิตปกติ ปกติของใครเป็นอย่างไร ก็เป็นไปเพราะเหตุปัจจัย ซึ่งไม่เหมือนกัน นั่งต้องเหมือนกันไหม เดินต้องเหมือนกันไหม เพราะฉะนั้น เป็นการรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงทุกประการ ไม่ผิดจากความ เป็นจริงเลย

ถ. คำว่า “รู้ชัดธรรมตามความเป็นจริง” ผมยังปฏิบัติไม่ค่อยถูก คือ คำว่า “รู้ชัด” ในที่นี้หมายความว่า จะให้รู้ชัดข้างใน หรือรู้ชัดสิ่งที่ปรากฏ เช่น เสียง เวลานี้ กำลังฟังคำบรรยายของอาจารย์ เสียงกำลังปรากฏอยู่ เราจะรู้ชัด จะรู้แค่เสียง หรือ จะให้รู้เนื้อความ หรือว่าบางทีฟังอยู่ ถูกกันบุหรืจี้อารมณ์นี้ชัดกว่า จะกลับไปพิจารณาเวทนาดี หรือว่าจะฟังเสียงต่อไปดี

ส. จะทำอีกใช่ไหม จะเลือกอีก จะต้องอย่างนั้นอย่างนี้อีก แต่ความจริง แล้วไม่ต้องเป็นห่วงเลย เป็นเรื่องของสติที่จะระลึก รู้ แล้วแต่ว่าทางตากำลังเห็น ทางหู กำลังได้ยิน จมูกกำลังได้กลิ่น ทางลิ้นกำลังรู้รส ทางกายกำลังรู้สิ่งที่กระทบสัมผัส ใจ ที่คิดนึก เป็นสุข เป็นทุกข์ ล้วนเป็นธรรมที่สติระลึกได้ทั้งนั้นโดยไม่มีกฎเกณฑ์ ไม่มีใครไปสั่งหรือว่าไปบอกว่า ขั้นตอนจะต้องอย่างนี้ จะต้องอย่างนั้น เพราะว่าไม่ใช่เรื่องของอัตตา แต่เป็นเรื่องที่จะต้องเจริญปัญญาทั่วในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม

ทุกวันนี้รู้เนื้อความหรือเปล่า ขณะที่รู้มันเป็นตัวตนหรือว่าเป็นนามธรรมชนิดหนึ่ง ที่รู้เนื้อความ เป็นนามธรรม ก็เป็นสิ่งที่ปัญญาจะต้องรู้ว่า แม้ขณะที่กำลังรู้เรื่องนี้ ก็เป็นแต่เพียงนามธรรมชนิดหนึ่ง เกิดปรากฏเพราะเหตุปัจจัย แล้วก็ดับไปเท่านั้นเอง จะต้องรู้จนทั่ว แต่ไม่ใช่มีตัวตนที่ไปคอยแบ่ง คอยแยก คอยบังคับให้รู้แค่นั้น ให้รู้ตอนนี้ ตอนอื่นไม่ให้รู้ หรืออะไรอย่างนั้น นั่นไม่ใช่การเจริญปัญญา นั่นเป็นอวิชชาที่ไม่ให้รู้ ซึ่งอะไรไม่ได้ด้วยโดยวิธีนั้น ก่อนที่ท่านผู้หนึ่งผู้ใดจะละการยึดถือว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลได้ สติจะต้องระลึกจนทั่ว จนชิน ไม่มีความสงสัยเหลือ ในนามธรรมและรูปธรรมใดที่กำลังปรากฏ จึงชื่อว่ารู้ชัด

ถ. ที่อาจารย์บรรยายมีประโยชน์มาก เท่ากับมาโปรดดิฉันให้ได้ขึ้นสวรรค์ทีเดียว

ดิฉันนั้นทำมานานแล้ว แต่ว่าไม่ได้รู้อะไร เมื่อมาฟังอาจารย์ก็ละลายกิเลสได้ มีสติระลึกได้ แต่ยังไม่แจ่มแจ้งนัก เพราะเพิ่งจะพบ ดิฉันเพิ่งมารู้จักอาจารย์ไม่ถึง ๒ เดือน ก่อนนั้นดิฉันไม่สนใจ คุณพ่อบอกว่า แหมดีนะ มีผู้หญิงคนหนึ่งพูดไม่เห็นรู้เรื่อง ดิฉันสวดมนต์อธิษฐานจิตว่า ขอให้ดิฉันฟังธรรมของอาจารย์ให้มีความรู้ เห็นธรรมที่ท่านบรรยาย กุศลที่สวดมนต์นี้สำคัญ แล้วก็อธิษฐานจิต ฟังอาจารย์รู้เรื่องเลย ไม่อย่างนั้นไม่รู้เรื่อง อะไร ๆ ก็ไม่รู้ ดิฉันจะชวนน้องมาด้วย น้องบอกดีเหลือเกิน ไม่รู้จะหาอะไรที่จะมาเปรียบได้ที่อาจารย์บรรยายเข้าค่านี เขาว่าสวรรค์มาโปรด ใคร ๆ จะว่าอย่างไรก็แล้วแต่ ฟังอาจารย์ไหนก็ต้องเข้าวิปัสสนา ไปไหนก็ต้องนั่งห้องเล็ก ห้องใหญ่ ดิฉันทำไม่ได้ ปวดหลัง มาถึงอาจารย์นี้ หลังก็ไม่ค่อยปวด ไม่ต้องทำด้วย แล้วก็รู้กิเลส พอละได้ะเวลานี้ แต่ไม่ใช่พระโสดาอะไรหรอก พอสติมาเราก็ระลึก รู้เราก็หยุด แล้วเราก็เห็นว่าดับไปแล้ว ที่เราจะทำสิ่งที่ไม่ดีหรืออะไรอย่างนี้ ก็หยุดชะงัก

ดิฉันฟังอาจารย์บรรยายเสร็จแล้ว ต้องลงกราบ บางทีน้ำตาร่วง ดีใจว่า เรายังไม่เสียชาติเกิด

๒๐๙

ถ. ดิฉันสิ้นอาลัยตายอยากในชีวิต ชาตินี้ดิฉันไม่รู้ธรรม เพราะดิฉันนั่งไม่ได้ เขานั่งกันเป็นชั่วโมง ๆ ดิฉันนั่งไม่ได้ ถึงจะนั่งได้ ก็ไม่รู้เรื่องอะไร ดิฉันว่าสู้ของอาจารย์ท่านไม่ได้ ดิฉันฟังไม่เท่าไรเอง ความจริงอาจารย์ก็พูดมานาน ก็ไม่สนใจ ดิฉันสวดมนต์ไหว้พระหนักเข้า ใคร ๆ เขาก็ทำสมาธิหมด เราไม่รู้อะไรเลย เจ้าประคุณ ขอผลของศีล ผลของท่าน ที่ข้าพเจ้าสวดมนต์เข้าค้ำ ขอให้ข้าพเจ้าฟังอาจารย์รู้เรื่องที่เถอะ เลย์รู้เรื่องจนเดี๋ยวนี้ พระธรรมของพระพุทธเจ้านี้ดีจริง ๆ ยังมีน้องของดิฉันอีก บอกว่าจะมาหาอาจารย์ให้ได้ และต่อว่าดิฉันว่าอยู่กรุงเทพแค่นี้ไม่ตะเกียกตะกายไปหาบ้านอาจารย์ อยากจะไปที่บ้าน น้องดิฉันขอให้ถามอาจารย์ว่าอาจารย์บ้านอยู่ไหน จะให้ดิฉันพาไปหา เพราะว่าบางทีมาไม่พบในวันอาทิตย์ แต่เขาก็มีวิทยุฟังบรรยาย

สุ. ขออนุโมทนาท่านผู้ฟังที่ท่านเป็นผู้ที่สนใจฝึกฝนในธรรม ถึงแม้ว่าในตอนแรก ๆ ท่านจะฟังไม่เข้าใจ แต่ท่านก็ไม่เลิกความเพียรหรือความสนใจ เพราะฉะนั้น ท่านก็ได้กล่าวถึงประโยชน์ของธรรมที่ท่านได้รับ ตั้งแต่ขั้นการฟังจนกระทั่งถึงการที่สติระลึก และสามารถที่จะยับยั้งอกุศลจิตได้

จากการสนทนากับท่านผู้ฟังหลายท่าน ท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับท่าน คือ การเจริญสติปัฏฐานนั้น ถึงแม้ว่าสติจะระลึกแต่ยังไม่รู้ชัดในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม แต่สติที่ได้อบรมเนื่อง ๆ บ่อย ๆ ก็เกิดอุปการะหลายชั้น สติระลึกถึงลักษณะของนามบ้าง รูปบ้าง ได้เพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ในตอนต้น ยังไม่รู้ชัดในสภาพของนามธรรมและรูปธรรม แต่เพราะการอบรมสติได้มีแล้ว เพราะฉะนั้น เวลาที่อกุศลจิตเกิดขึ้น กำลังจะทำอกุศลกรรม สติที่ได้อบรมมาบ้างแล้วทำให้ระลึกได้ และยับยั้งอกุศลกรรมทั้งทางกาย และทางวาจา

ขอต่อเรื่องของท่าน ซึ่งเป็นเรื่องของตัวท่าน และพระธรรมวินัยได้ทรงแสดงไว้โดยละเอียด เพื่อเกิดอุปการะที่จะขัดเกลาและละกิเลสด้วย

อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต สปักริสสูตรที่ ๑ มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สปักริสทาน ๘ ประการนี้ ๘ ประการเป็นไฉน คือ ให้
ของสะอาด ๑ ให้ของประณีต ๑ ให้ตามกาล ๑ ให้ของสมควร ๑ เลือกให้ ๑
ให้เนื่องนิตย์ ๑ เมื่อให้จิตผ่องใส ๑ ให้แล้วดีใจ ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สปักริสทาน ๘ ประการนี้แล

ประการอื่นได้กล่าวถึงแล้ว ขอกล่าวถึงเมื่อให้จิตผ่องใส ๑ ให้แล้วดีใจ ๑

ข้อความต่อไปมีว่า

สปักรุชย่อมให้ทาน คือ ข้าวและน้ำที่สะอาด ประณีต ตามกาล สมควร
เนื่องนิตย์ ให้ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ผู้เป็นเขตดี บริจาคของมากแล้วก็ไม่รู้สึกเสียดาย
ท่านผู้มีปัญญาเห็นแจ้ง ย่อมสรรเสริญทานที่สปักรุชให้แล้วอย่างนี้ เมธาวิบัณฑิตผู้มี
ศรัทธา มีใจอันสละแล้ว บริจาคทานอย่างนี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกอันไม่มีความ
เบียดเบียน เป็นสุข

ข้อความในอรรถกถามีว่า

ความหลังไหลแห่งบุญของทายกนั้น ไม่มีประมาณ

ซึ่งคำนี้หมายถึงความไม่มีประมาณของบุญเจตนาของทายก แสดงให้เห็น
เจตนาว่า ถ้าเป็นเจตนาที่เป็นบุญ ที่ผ่องใสจริง ๆ แล้ว เจตนาอันนั้นไม่มีประมาณ

คำว่าไม่มีประมาณในที่นี้ เป็นไปด้วยความสามารถที่นึกถึงบ่อย ๆ เวลาที่ท่าน
บริจacsสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น แล้วนึกอีก เสียดายหรือดีใจ
บางครั้งเสียดายหรือเปล่า บางครั้งดีใจหรือเปล่า เพราะฉะนั้น ถ้าเสียดาย บุญ
เจตนาของท่านก็มีประมาณ คือ เฉพาะในขณะที่กำลังให้ที่สามารถให้ได้ แต่เวลาที่
ท่านนึกถึงอีก เกิดความเสียดายขึ้น แต่ที่ถูกต้องแล้ว ถ้าเป็นบุญเจตนาที่ไม่มีประมาณ
จริง ๆ ถึงแม้ว่าท่านจะนึกถึงบ่อย ๆ ก็ยังปิติโสมนัส หรือว่าดีใจที่มีโอกาสให้สิ่งที่เป็น
ประโยชน์แก่บุคคลอื่นได้

ในอรรถกถามีข้อความเรื่องการถวายจีวรแก่พระภิกษุ เวลาที่จะระลึกถึงการบริโภคจีวรของพระภิกษุ ท่านอาจจะเกิดโสมนัสได้ เกิดปีติ ไม่เสียดาย เพราะเหตุว่า จีวรที่พระภิกษุสงฆ์ท่านใช้ ท่านใช้ตั้งแต่ยังใหม่จนกระทั่งเก่า จนกระทั่งขาด จนกระทั่งปะ จนกระทั่งทำยที่สุดเป็นผ้าเช็ดเท้า มีประโยชน์มากถึงอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ทุกครั้งที่ท่านนึกถึงประโยชน์ที่ท่านได้ให้ว่า สิ่งทีบริจาค สิ่งทีถวายเป็นพระภิกษุสงฆ์นั้น สามารถที่จะเป็นประโยชน์เกื้อกูลเป็นเวลาที่นานมาก ก็ทำให้จิตของท่านระลึกถึง และเกิดกุศลที่ไม่มีประมาณได้

หรือแม้แต่เสนาสนะที่อยู่อาศัย ถ้าท่านสร้างอุทิศแด่สงฆ์แล้ว จะอยู่ไปชั่วหลายอายุ ทุกขณะที่ท่านบริโภค ทุกขณะที่ท่านใช้ ทุกขณะที่ท่านนั่ง ท่านนอน ท่านยืน ท่านเดิน ท่านพักผ่อนในสถานที่นั้น สิ่งนั้นก็เป็ประโยชน์เกื้อกูล แม้ว่าการถวายของท่านจะเป็นการถวายเพียงครั้งเดียว แต่เพราะเหตุว่าวัตถุนั้นสามารถที่จะบริโภคได้บ่อย ๆ เนือง ๆ และจิตของท่านตามระลึกแล้วไม่เกิดความเสียดาย ก็แสดงบุญเจตนาที่ไม่มีประมาณ ไม่ว่าจะระลึกครั้งใดก็เกิดความผ่องใสในกุศลที่ได้บำเพ็ญแล้ว และไม่เกิดความเสียดาย

เพราะฉะนั้น ถ้าเข้าใจอย่างนี้ ท่านก็จะเกิดกุศลได้ ไม่ใช่ทำให้ไปแล้วก็นึกเสียดายทีหลัง หรือแม้แต่อาหาร สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ถึง ๗ วัน ยิ่งถ้าท่านเป็นผู้ที่เจริญสมณธรรม เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ ท่านก็เกื้อกูลแก่การที่จะให้ปัญญาของบุคคลอื่นเกิดขึ้นด้วยการถวายสิ่งที่เป็นประโยชน์

เป็นสิ่งที่ถ้าท่านได้ให้สิ่งใดเป็นประโยชน์แก่บุคคลใด แล้วระลึกถึงประโยชน์ที่บุคคลนั้นจะได้รับเป็นเวลานาน ก็จะทำให้ท่านไม่เกิดความเสียดายขึ้นได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่เข้าใจในเรื่องของการเจริญกุศลด้วย

ขอกล่าวถึงตัวอย่างในพระไตรปิฎก สำหรับบุคคลที่ให้แล้วเสียดายว่า จะมีผลประการใด

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ทูติยาปุตตกสูตร ที่ ๑๐ มีข้อความว่า

ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับในเวลาเที่ยงวัน ครั้นแล้วก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับพระเจ้าปเสนทิโกศล ผู้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า

เชิญเถอะ มหาบพิตร พระองค์เสด็จมาจากไหนหนอในเวลาเที่ยงวัน

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีในพระนครสาวัตถีนี้กระทำการกัลยาณแล้ว หม่อมฉันให้ชนทรัพย์สมบัติอันไม่มีบุตรรับมรดกนั้นมาไว้ในพระราชวังแล้วก็มา ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เฉพาะเงินเท่านั้น มี ๑๐ ล้าน ส่วนเครื่องอุปะยะไม่ต้องพูดถึง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น ได้บริโภคอาหารเห็นปานนี้ คือ บริโภคปลายข้าวกับน้ำส้มพลุม ได้ใช้ผ้าเครื่องนุ่งห่มเห็นปานนี้ คือ นุ่งผ้าห่มเนื้อหยาบที่ตัดเป็นสามชิ้น เย็บติดกัน ได้ใช้ยานพาหนะ คือ ใช้รถเกา ๆ กันร่วมทำด้วยใบไม้

ในสมัยนี้มีไหม เศรษฐีอย่างนี้ ในลักษณะเดียวกัน คือ มีเงินมากเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีทีเดียว แต่ว่าไม่บริโภคทรัพย์สมบัติที่ตนมี เสื้อผ้าก็ใช้เกา ๆ อาหารก็ไม่ประณีต เพราะฉะนั้น ทุกสมัยก็เหมือนกัน ซึ่งข้อนี้ก็เพราะการสะสมของจิตใจนั่นเอง

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร มหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ดูกร มหาบพิตร ข้อนี้เป็นอย่างนั้น เรื่องเคยมีมาแล้ว คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นได้สั่งให้จัดบิณฑบาต ถวายพระปัจเจกสัมพุทธเจ้านามว่าตครสีซี ว่าท่านทั้งหลายจงถวายบิณฑบาตแก่สมณะ แล้วลุกจากอาสนะเดินหลีกไป แต่ครั้งถวายแล้ว ภายหลังได้มีวิปฏิสารว่า บิณฑบาตนี้ ทาสหรือกรรมกรพึงบริโภคยิ่งดีกว่า นอกจากนี้เขายังปลงชีวิตบุตรน้อยคนเดียวของพี่ชาย เพราะเหตุทรัพย์สมบัติอีก

ดูกร มหาบพิตร การที่คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นสั่งให้จัดบิณฑบาตถวาย พระตครสิขีปัจเจกสัมพุทธะ ด้วยวิบากของกรรมนั้น เขาจึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ๗ ครั้ง ด้วยวิบากอันเป็นส่วนเหลือของกรรมนั้นเหมือนกัน ได้ครองความเป็นเศรษฐีใน พระนครสาวัตถีนี้แหละถึง ๗ ครั้ง

ดูกร มหาบพิตร การที่คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นถวายแล้ว ภายหลังได้มี วิปฏิสสารว่า บิณฑบาตนี้ ทาสหรือกรรมกรพึงบริโภคยังดีกว่า ด้วยวิบากของกรรมนั้น จิตของเขาจึงไม่น้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอันโอฬาร จิตของเขาจึงไม่น้อมไปเพื่อใช้ผ้า เครื่องนุ่งห่มอันโอฬาร จิตของเขาจึงไม่น้อมไปเพื่อบริโภคเบญจกามคุณอันโอฬาร

ดูกร มหาบพิตร ก็แหละการที่คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้น ปลงชีวิตบุตรน้อยคน เดียวของพี่ชายเพราะเหตุทรัพย์สมบัติ ด้วยวิบากของกรรมนั้น เขาจึงถูกไฟเผาอยู่ใน นรกหลายปี หลายพันปี หลายแสนปี ด้วยวิบากอันเป็นส่วนเหลือของกรรมนั้น เหมือนกัน ทรัพย์สมบัติอันไม่มีบุตรรับมรดกของเขานี้ จึงถูกชนเข้าพระคลังหลวงเป็น ครั้งที่ ๗

ดูกร มหาบพิตร ก็บุญเก่าของคฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีนั้นหมดสิ้นแล้ว และบุญ ใหม่ก็ไม่ได้สะสมไว้

ดูกร มหาบพิตร ก็ในวันนี้ คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีถูกไฟเผาอยู่ในมหาโรจวนรก พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีเข้าถึงมหาโรจวนรกราย่างนั้นหรือ

ยังสงสัย แม้ว่าจะได้ฟังโดยตรงจากพระโอรส เรื่องของนรก เรื่องของสวรรค์ ก็เป็นที่สงสัยสำหรับบางท่านเสมอ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

อย่างนั้นมหาบพิตร คฤหบดีผู้เป็นเศรษฐีเข้าถึงมหาโรจวนรกแล้ว

ข้อความต่อไปมีว่า

พระผู้มีพระภาค ผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึง ได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ข้าวเปลือก ทรัพย์ เงิน ทอง หรือข้าวของที่หว่านแหอย่างใดอย่างหนึ่งมีอยู่
ทาส กรรมกร คนใช้ และผู้อาศัยของเขา พึงพาเอาไปไม่ได้ทั้งหมด จะต้องถึงซึ่ง
การละทิ้งไว้ทั้งหมด ก็บุคคลทำกรรมใด ด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ กรรมนั้น
แหละเป็นของของเขา และเขาย่อมพาเอากรรมนั้นไป อนึ่งกรรมนั้นย่อมติดตามเขาไป
เหมือนเงาติดตามตน ฉะนั้น

เพราะฉะนั้น บุคคลควรทำกรรมดี สังสมไว้สำหรับภพหน้า บุญทั้งหลายย่อม
เป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า

ถ้าเป็นเศรษฐี และไม่ได้ใช้โภคทรัพย์สมบัติเพื่อความสุข มีประโยชน์อะไรใน
การเป็นเศรษฐีใหม่ เพราะว่าทรัพย์สมบัติ โภคสมบัติทั้งหมดจะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อใช้
มีแล้วไม่ใช่ ก็เหมือนไม่มี ทำไมคนอื่นเป็นเศรษฐี และบริโภควัตถุอย่างได้ดี แต่
ทำไมบุคคลนั้นเป็นเศรษฐี มีทุกอย่างเหมือนกัน แต่ไม่ยอมบริโภควัตถุสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นของ
ประณีต ก็เพราะความหว่านแห เพราะความเสียตาย เพราะความตระหนี่

ตัวเองก็ยังไม่ได้ใช้ คนอื่นจะตะตองได้ใหม่ จะยอมให้คนอื่นตะตองหรือจับได้
อย่างใดกัน ถึงแม้ไม่ใช่แล้ว ไม่เป็นประโยชน์สำหรับตัวเองแล้ว คนอื่นขอจะให้ใหม่
สำหรับคนที่ตระหนี่เหลือเกิน หว่านแห เหนียวแน่นในวัตถุ ในโภคทรัพย์มากมาย
เหลือเกิน มีโภคสมบัติแต่ไม่ใช่โภคสมบัติ ควรหรือไม่ควร จะสร้างสมบุญกุศลกัน
ทำไม แล้วก็ไม่ใช่ให้เป็นประโยชน์ เป็นสิ่งที่ควรดี หรือว่าเป็นสิ่งที่ควรสรรเสริญ ไม่
เป็นประโยชน์แม้สำหรับตัวเอง และไม่เป็นประโยชน์สำหรับคนอื่นด้วย

ส่วนการที่บุคคลใดจะได้ใช้สอยโภคสมบัติที่ประณีตหรือไม่ประณีตอย่างไรนั้น
ย่อมแล้วแต่กรรมที่ได้กระทำมา บางท่านมีวัตถุปัจจัยที่ประณีตมาก ก็เป็นผลของกุศล
กรรมที่ประณีตที่ได้กระทำไว้แล้ว แต่ว่าบางท่านทั้ง ๆ ที่เป็นผู้ที่มีโภคสมบัติ ก็ไม่ยอมที่
จะใช้โภคสมบัติที่ประณีต ซึ่งก็เป็นเพราะการสะสมความหว่านแห ความตระหนี่ไว้
มากมายจนกระทั่งแม้ตัวเองก็ยังไม่ยอมใช้

เพราะฉะนั้น ผู้ที่เป็นพระอริยบุคคล เป็นผู้มีฝ่ามือชุ่มในการที่จะสละปริจาควัตถุนั้น ไม่ได้มีความตระหนี่หวงแหนด้วยอคติ สิ่งใดที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลใด ท่านก็พร้อมที่จะสละให้ในทางที่เป็นประโยชน์

มีข้อความในพระไตรปิฎกหลายตอน ที่จะเกื้อกูลให้ท่านผู้ฟังได้เป็นผู้ที่ประพฤติตามธรรมวินัย โดยที่ไม่มีผู้ใดติเตียนได้ และเป็นประโยชน์ทั้งตัวท่านด้วย ทั้งบุคคลอื่นด้วย

ขุททกนิกาย ชาดก สิริชาดก มีข้อความสั้น ๆ ว่า

ผู้ไม่มีบุญ จะเป็นผู้มีศีลปะหรือไม่มีก็ตาม ย่อมชวนชวาวรรวมทรัพย์ไว้เป็นอันมาก ผู้มีบุญย่อมใช้สอยทรัพย์เหล่านั้น

คนไม่มีบุญ จะเป็นผู้มีศีลปะ มีวิชาความรู้หรือไม่มีก็ตาม ก็ย่อมเป็นผู้ที่ชวนชวาวรรวมทรัพย์ไว้เป็นอันมาก แต่ไม่ได้ใช้ ส่วนบุคคลอื่นผู้อยู่หลังคือผู้มีบุญย่อมใช้สอยทรัพย์เหล่านั้น เพราะฉะนั้น ถ้าท่านเป็นผู้มีบุญที่ได้สะสมมาที่จะทำให้ท่านเป็นผู้ที่มีโภคสมบัติ ก็ควรที่จะได้ใช้โภคสมบัตินั้นให้เป็นประโยชน์แก่ตัวท่าน

ข้อความอีกตอนหนึ่งมีว่า

โภคจะเป็นอันมากย่อมล่วงเลยสัตว์เหล่าอื่นไปเสีย เกิดขึ้นในที่ทั้งปวงเที่ยวสำหรับผู้มีบุญอันกระทำไว้ ใช่แต่เท่านั้น รัตนะทั้งหลายก็บังเกิดขึ้นแม้ในที่ที่ไม่ใช่บ่อเกิด

ถ้าเป็นคนมีบุญ ทุกอย่างก็ดีไปหมด ไม่ว่าจะเป็นการทำมาค้าขาย หรือว่าอะไรก็ตาม ก็ล้นไหลมาสู่ผู้นั้น เพราะบุญที่ได้กระทำไว้แล้ว แต่พอถึงบุคคลที่ไม่มีบุญก็หมดเหมือนกัน สิ่งที่เคยมีก็วิบัติไป

อีกชาดกหนึ่ง ทำให้เห็นถึงผู้ที่มีความมั่นคงในการขัดเกลากิเลสด้วยการให้ทาน

วิสัยชาดก มีข้อความว่า

ดูกร พ่อวิสัยหะ แต่ก่อนท่านได้ให้ทาน ก็เมื่อท่านให้ทานอยู่อย่างนั้น ความเสื่อมได้มีแก่ท่านแล้ว ต่อแต่นี้ไป ถ้าท่านจักไม่ให้ทาน เมื่อท่านไม่ให้ทาน โภคะทั้งหลายก็คงกลับมืออยู่ตามเดิม

นี่เป็นคำชักชวน หรือคำพูดที่จะพิสูจน์จิตใจของผู้ที่มั่นคงในทาน เมื่อให้ไป ๆ ทรัพย์สมบัติก็หมดไป ๆ เพราะฉะนั้น ก็ชักชวนว่า ถ้าไม่ให้ทาน ทรัพย์สมบัติทั้งหลาย โภคะทั้งหลายก็คงกลับมืออยู่ตามเดิม เห็นว่าให้แล้วก็หมดไปเรื่อย ๆ ควรจะหยุดให้เสีย แต่ลืมไปว่า ท่านไม่ได้คิดถึงเหตุและผลที่ได้มาว่า เป็นผลของบุญที่ได้กระทำไว้แล้ว ส่วนที่จะวิบัติไป เสื่อมไป ก็เป็นผลของอกุศลกรรม ถ้าเป็นผลของบุญ ของกุศลแล้ว มีแต่จะให้เกิดผลที่เป็นวิบากที่เป็นสุข แต่ไม่ใช่ว่า กุศลที่ทําไปแล้วทำให้เกิดความเสื่อม หรือความวิบัติ เพราะฉะนั้น ถ้าเข้าใจเหตุและผลถูกต้อง ก็จะเป็นผู้ที่มั่นคงในการให้ จะไม่คิดว่าที่หมดไปนี้เพราะให้ แต่จะรู้ว่าที่หมดไปนั้นเพราะอกุศลกรรม

ข้อความต่อไป ผู้ที่มั่นคงในการให้ทาน ท่านก็กล่าวตอบว่า

ข้าแต่ท้าวสหเสนตร พระอริยะทั้งหลายท่านกล่าวถึงบาปกรรมว่า อันอารยชน ถึงจะเป็นคนยากจนเข็ญใจก็ไม่ควรทำ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมทวยเทพ ข้าพระบาท จะพึงเลิกศรัทธาเพราะเหตุการณ์บริโภคทรัพย์อันใด ทรัพย์อันนั้นอย่าได้มีเลย

นี่เป็นความมั่นคงของผู้ที่เชื่อในเรื่องของกุศล

ชีวิตจริง ๆ จะเป็นอย่างนี้บ้างไหม บางท่านมีศรัทธา คิดว่าถ้าได้เงินมาจะแบ่ง บริจาคเป็นการกุศลจำนวนหนึ่ง เวลานี้ไม่มีโอกาสสมบัติที่จะบริจาค แต่คิดว่า ถ้าได้มา เป็นจำนวนมากพอที่จะบริจาคได้ ก็แบ่งทรัพย์สมบัตินั้นบริจาคสักส่วนหนึ่ง คิด เวลาที่ยังไม่ได้ แต่พอได้มาแล้ว ชักจะเสียดายส่วนหนึ่งที่เกิดไว้ ขอให้ดูว่าเป็นส่วนนั้น ที่คิดไว้จริง ๆ หรือเปล่า หรือว่าพอได้มาจริง ๆ ส่วนนั้นก็เล็กลง ศรัทธาก็น้อยลง หรือ เห็นว่าส่วนนั้นมากไปเสียแล้ว เพราะฉะนั้น เวลาที่บริจาคจริง ๆ ก็บริจาคเพียง เล็กน้อย ไม่ตรงตามที่คิดไว้ บางทีก็ไม่บริจาคเลย

๒๑๐

สำหรับผู้ที่ยืนยันในทาน ท่านกล่าวว่า

ข้าพระบาทจะพึงเลิกศรัทธาเพราะเหตุการบริโภคทรัพย์อันใด ทรัพย์อันนั้น
อย่าได้มีเลย

เคยคิดว่าจะบริจาคเป็นการกุศล ถ้าจะไม่บริจาค ขอย่าให้ได้ทรัพย์นั้นมาเลย
นั่นเป็นผู้ที่ยืนยันในการให้ ก็เลสนี้เหนียวแน่นเหลือเกิน แม้แต่วัตถุก็ยังสละยากถึงปาน
นี้ เพราะฉะนั้น การที่จะรู้ชัดในสภาพนามธรรมและรูปธรรมจนกระทั่งไม่ยึดถือว่าเป็น
สัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนนั้น จะยิ่งยากกว่าการสละวัตถุสักเท่าไร ถ้าไม่พิจารณา
ไม่พิสูจน์จากชีวิตจริง ๆ ท่านจะไม่รู้จักตัวท่านเองอย่างละเอียดว่า การละกิเลสนั้น
จะต้องละอย่างไร และยากอย่างไร ท่านคิดข้าม ๆ เพียงแต่ว่า ท่านเห็นนามรูปเกิดดับ
ได้ก็จะหมดกิเลส แต่ว่าความจริงแล้ว กิเลสเป็นเป็นเรื่องละเอียด และจะต้องรู้แจ้ง
จริง ๆ

ข้อความต่อไป ที่ท่านผู้มีความมั่นคงในการให้ทาน ท่านกล่าวว่า

รถคันหนึ่งแล่นไปทางใด รถคันอื่นก็แล่นไปทางนั้น ข้าแต่ท้าววสวะ วัตรที่ข้า
พระบาทบำเพ็ญมาแล้วแต่ครั้งก่อน ขอบจะเป็นไปเหมือนอย่างนั้นเถิด ถ้ายังมี ยัง
เป็นอยู่ ข้าพระบาทก็จะให้ เมื่อไม่มี ไม่เป็น จะให้ได้อย่างไร แต่ถึงจะเป็นอย่างนี้
แล้วก็ตาม ก็จะต้องให้ เพราะข้าพระบาทจะลืมหานเสียมิได้

เป็นเรื่องของผู้ที่ถึงแม้ว่าท่านจะมีทรัพย์น้อย มีอาหาร หรือมีเสื้อผ้า
มีเครื่องนุ่งห่มน้อย แต่ว่าจิตใจของท่านที่เป็นผู้มักสละสิ่งที่ท่านมีอยู่แม้เล็ก ๆ น้อย ๆ
เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ก็สามารถที่จะสละอย่างสม่ำเสมอ เป็นกิจวัตรได้ คงจะ
เคยเห็นผู้ที่มีทรัพย์น้อย แต่ว่าเกื้อกูลกันเสมอทีเดียว ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เสื้อผ้า ยา
รักษาโรค เพราะเหตุว่าเป็นผู้ที่มีปกติให้ที่ได้สะสมมาแล้ว

สำหรับในเรื่องของท่าน บางท่านก็อาจจะคิดว่า พระอริยสาวกนั้นจะดำเนินชีวิตอย่างไร จะมีจิตใจอย่างไร จะมีการให้มากน้อยกว่าปุถุชนอย่างไร

ขอกล่าวถึงพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคตรัสกับท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี

อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ปัตตกรรมวรรคที่ ๒ ปัตตกัมมสูตร
มีข้อความว่า

ครั้งนั้นแล ท่านอนาถปิณฑิกคฤหบดีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วพระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า

ดูกร คฤหบดี ธรรม ๔ ประการนี้น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก ธรรม ๔ ประการเป็นไฉน คือ ขอโภคะจงเกิดขึ้นแก่เราโดยทางธรรม นี่เป็นธรรมประการที่ ๑ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก

ทุกท่านที่ทำมาหาเลี้ยงชีพก็ปรารถนาให้โภคะเกิดขึ้นโดยทางธรรม ผู้ที่เจริญสติกับผู้ที่ไม่ได้เจริญสติปรารถนาอย่างนี้หรือเปล่า หรือว่าปรารถนาเฉพาะผู้ที่ไม่เจริญสติ ส่วนผู้ที่เจริญสตินั้นไม่ปรารถนาเสียแล้ว ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เจริญสติหรือว่าผู้ที่ไม่เจริญสติก็ตาม ยังคงมีความปรารถนา ขอให้โภคะจงเกิดขึ้นแก่เราโดยทางธรรม เพราะฉะนั้น การเจริญสติเป็นการรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง

ธรรมประการต่อไปที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก คือ

เราได้โภคะทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว ขอยศจงเฟื่องฟูแก่เรา พร้อมด้วยญาติและมิตรสหาย นี่เป็นธรรมประการที่ ๒ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก

เมื่อได้โภคะโดยทางธรรมแล้ว ความปรารถนาไม่สิ้นสุด ขอยศจงเฟื่องฟูแก่เรา พร้อมด้วยญาติ และมิตรสหาย

ยศมี ๓ อย่าง คือ อีสริยยศ เกียรติยศ บริวารยศ

ทุกท่านไม่ได้เป็นคนเดียวในโลก เมื่อท่านอยู่กับบุคคลอื่น ก็ย่อมจะต้องการมีความรู้สึกว่าคุณท่านเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการอยู่ร่วมกับคนอื่นด้วย ด้วยเหตุนี้จึง

มีผู้ที่ต้องการได้รับการยกย่อง การเคารพนับถือ บางคนก็ต้องการตำแหน่งหน้าที่เกียรติยศ เป็นยศศักดิ์ต่าง ๆ เป็นอิสริยยศ แต่บางคนก็ต้องการความเคารพนับถือยกย่องในคุณความดีจากบุคคลอื่นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีคุณความดี น่าเคารพ น่านับถือ นั่นก็เป็นเกียรติยศ นอกจากนั้นยังมีความต้องการบวรยศ ผู้ที่จะอำนวยความสะดวกมีผู้ที่ช่วยเหลือรับใช้กระทำการกิจการงานธุรกิจต่าง ๆ ไม่ว่าท่านจะไปในสถานที่ใด หรือว่ามีธุระการงานที่ต้องการขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ท่านก็ต้องการที่จะให้มีผู้ที่อำนวยความสะดวกให้ มีความต้องการในบวรยศ

เพราะฉะนั้น ผู้ที่เจริญสติกับผู้ที่ไม่ได้เจริญสติเป็นอย่างนี้หรือเปล่า หรือว่าเป็นเฉพาะผู้ที่ไม่ได้เจริญสติ ส่วนผู้ที่เจริญสติไม่เป็นอย่างนี้ แม้ผู้ที่เจริญสติก็เป็นอย่างนี้ กำลังเจริญสติเพื่อละกิเลส เพื่อละอกุศลธรรม เพราะฉะนั้น มีความต่างอะไรกันระหว่างบุคคลผู้ที่ไม่ได้เจริญสติกับบุคคลที่เจริญสติ ผู้ที่ไม่ได้เจริญสติก็ไม่ได้ขัดเกลากิเลส ไม่ได้ระลึกรู้สภาพธรรมที่เกิดกับตนว่า เป็นสภาพธรรมแต่ละชนิดที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย เมื่อมีเหตุปัจจัยที่จะให้สภาพธรรมชนิดใดเกิด สภาพธรรมชนิดนั้นก็เกิดขึ้นและหนทางที่จะละอกุศลธรรมทั้งปวงได้ มีทางเดียวจริง ๆ คือ สติระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ แม้ว่าจะเกิดความปรารถนาในเกียรติยศ ในบวรยศ หรือว่าในอิสริยยศขณะใด สติก็ต้องระลึกรู้ว่า เป็นแต่เพียงนามธรรมชนิดหนึ่ง สภาพธรรมทั้งหลายเป็นแต่เพียงนามธรรมและรูปธรรมเท่านั้น และนำปรารถนาจริง ๆ หรือเปล่า อย่างบวรยศ ต้องการให้มีใครช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้ไหม เวลาที่ท่านมีกิจธุระที่จะต้องกระทำ

ข้อความต่อไปซึ่งเป็นธรรมที่นำปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก ประการที่ ๓ คือ

เราได้โศกะทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว ได้ยศพร้อมทั้งญาติและมิตรสหายแล้ว ขอเราจงเป็นอยู่ยาวนาน จงรักษาอายุให้ยั่งยืน นี่เป็นธรรมประการที่ ๓ อันนำปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก

ถ้ามีโรคะ มียศ พร้อมด้วยญาติมิตรสหายแล้ว อยากจะจากไปไหม ไม่ได้คิด
อยากจะจากไปเลย ยังคงต้องการอยู่เรื่อย ๆ ความต้องการไม่หมดเลย ถึงแม้แล้วก็ยัง
อยากที่จะมีชีวิตอยู่นาน ๆ ไม่อยากจะจากสิ่งที่น่าปรารถนา น่าพอใจนั้นไป

สำหรับผู้ที่เจริญสติปัฏฐานกับผู้ที่ไม่ได้เจริญสติปัฏฐานเหมือนกันไหม ไม่
ต่างกันเลย อย่าไปคิดแยก คิดว่า ขณะนี้ท่านกำลังเจริญสติปัฏฐานไม่อยากอะไร
ทั้งนั้น เลิกหมดแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส โภคะ ญาติมิตร อะไรต่าง ๆ จนกระทั่ง
แม้แต่ชีวิต นั้นไม่ใช่ความจริง ความจริง คือ ไม่ว่าท่านจะเป็นผู้ที่เจริญสติหรือว่าท่าน
ไม่ใช่ผู้ที่เจริญสติปัฏฐานก็ตาม ท่านยังคงมีความปรารถนาในธรรมที่น่าปรารถนา ถึง
ท่านไม่อยากจะจากญาติหรือมิตรสหาย พร้อมทั้งโรคะและยศไป แต่ท่านต้องจากแน่
เมื่อไร ๆ ก็จะต้องจาก จะทำอย่างไรดี ก็จะต้องเจริญสติเพื่อที่จะดับการที่จะต้องจาก
ญาติมิตร ยศ โภคะต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นสมุจเฉท

ธรรมประการที่ ๔ ที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลกนั้น คือ

เราได้โรคะทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว ได้ยศพร้อมด้วยญาติมิตรสหายแล้ว
เป็นอยู่นาน รักษาอายุให้ยั่งยืนแล้ว เมื่อตายแล้ว ขอเราจงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ นี่
เป็นธรรมประการที่ ๔ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก

ดูกร คฤหบดี ธรรม ๔ ประการนี้แล น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้
ยากในโลก

ได้โรคะทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว ได้ยศพร้อมด้วยญาติและมิตรสหายแล้ว
เป็นอยู่นาน เป็นผู้ที่มิอายุยืนนานด้วย และทุกท่านทราบว่า ท่านจะต้องสิ้นชีวิต
จะต้องจากโลกนี้ไป เพราะฉะนั้น อะไรเป็นความปรารถนาอีก ก็คือ ขอเราจงเข้าถึง
สุคติโลกสวรรค์ นี่เป็นธรรมประการที่ ๔ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยาก
ในโลก

จะต้องไปแน่ เมื่อไรไม่ทราบ วันไหนไม่ทราบ แต่อยากจะไปที่ไหน สุคติโลก
สวรรค์นี้แน่นอนที่สุด ไปได้ไหม ทราบได้ไหม ทราบไม่ได้ เหมือนกับการที่ท่านได้เกิด
มาแล้ว มีชีวิตเป็นบุคคลนี้ในชาตินี้ ชาติก่อนทราบไหมว่า จะต้องมาเกิดในโลกนี้

มีชีวิตอย่างนี้ เป็นบุคคลนี้ ก็ไม่ทราบเหมือนกัน เพราะฉะนั้น เวลาที่ท่านสิ้นชีวิตลง ก็ไม่สามารถที่จะทราบได้แน่นอนว่า ท่านจะไปเกิดที่ใด ในภพภูมิใด มีสุข มีทุกข์ อย่างไร นอกจากท่านจะเป็นพระอริยบุคคล ก็จะไม่ไปสู่อายภูมิแน่นอน แต่ถ้ายังไม่ได้บรรลุคุณธรรมเป็นพระอริยบุคคล ก็ไม่มีผู้ใดสามารถที่จะทราบได้เลยว่า แม้ท่านปรารถนาที่จะไปสู่สุคติโลกสวรรค์ แต่จะไปได้หรือไปไม่ได้ ต้องขึ้นอยู่กับกรรม

พระผู้มีพระภาคมิได้เพียงทรงแสดงธรรมที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่ปรารถนาของทุกท่านเท่านั้น แต่ด้วยพระสัพพัญญุตญาณ พระผู้มีพระภาคทรงทราบเหตุที่จะให้ได้ธรรม ๔ ประการนี้ด้วย เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคจึงได้ทรงแสดงเหตุที่จะให้ได้ธรรม ๔ ประการนี้กับท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปอีกว่า

ดูกร คฤหบดี ธรรม ๔ ประการ ย่อมเป็นไปเพื่อให้ได้ธรรม ๔ ประการนี้ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก ธรรม ๔ ประการเป็นไฉน คือ ศรัทธาสัมปทา ๑ ศีลสัมปทา ๑ จาคสัมปทา ๑ ปัญญาสัมปทา ๑

คือ การถึงพร้อมด้วยศรัทธา การถึงพร้อมด้วยศีล การถึงพร้อมด้วยจาคะ การสละความตระหนี่ และการถึงพร้อมด้วยปัญญา

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ดูกร คฤหบดี ก็ศรัทธาสัมปทา เป็นไฉน

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ย่อมเป็นผู้มีศรัทธา เชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคตว่า แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ (และพระคุณธรรมข้ออื่น ๆ) เป็นผู้จำแนกธรรม ดูกร คฤหบดี นี้เรียกว่า ศรัทธาสัมปทา

ท่านผู้ฟังมีความเคลือบแคลงในพระธรรมที่ได้ฟังบ้างไหม ถ้าเคลือบแคลงจะชื่อว่า ท่านเป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยศรัทธา เป็นผู้ที่มีศรัทธาสัมปทาได้ไหม ก็ไม่ได้ และการที่ท่านผู้ฟังจะมีความมั่นคงในศรัทธา เชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคได้นั้น ต้องอาศัยการศึกษาธรรมด้วยความละเอียดรอบคอบ และประพฤติปฏิบัติตามพิจารณาพระธรรมว่า พระธรรมที่ได้ทรงแสดงไว้สมบูรณ์ด้วยความจริงทั้งเหตุและผล

อย่างไร ก็จะทำให้ท่านเพิ่มพูนศรัทธา ความเชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคยิ่งขึ้น

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ก็ศีลสัมปทา เป็นไฉน อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้งดเว้นจากปาณาติบาต (แล้วก็ศีลข้อต่อไปจนถึง) เป็นผู้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี้เรียกว่า ศีลสัมปทา

เรื่องของศีลเป็นเรื่องที่ถ้าท่านเป็นผู้ที่ตรงต่อธรรม ท่านจะเห็นว่า สภาพธรรมใดเป็นอกุศล สภาพธรรมใดเป็นกุศล เมื่อได้เห็นจริงว่า สภาพธรรมนั้นเป็นอกุศล ท่านก็จะเว้นการทำทุจริตกรรม เพราะถึงแม้ว่าอกุศลจิต ความพอใจ ความไม่พอใจ จะเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย แต่ก็จะไม่ทำให้รุนแรงถึงกับกระทำทุจริตกรรมได้ นอกจากจะเพื่อประโยชน์ของท่านเอง ก็เป็นการงดเว้นการเบียดเบียนบุคคลอื่นให้เดือดร้อนด้วย ถ้าท่านเป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยศีล เป็นศีลสัมปทา

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ก็จาคสัมปทา เป็นไฉน อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ มีใจปราศจากมลทิน คือ ความตระหนี่ มีจาคะอันปล่อยแล้ว มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการจำแนกทาน อยู่ครอบครองเรือน นี้เรียกว่า จาคสัมปทา

เรื่องของจาคสัมปทา เป็นความสามารถที่จะสละการติดในวัตถุ ซึ่งเป็นการขัดเกลากิเลสที่ยึดมั่นในวัตถุ ในสิ่งต่าง ๆ ถ้าไม่มีจาคะ ไม่มีการสละ ก็ยังเป็นผู้ที่ติดยึดอย่างเหนียวแน่นทีเดียวในวัตถุ ในสิ่งต่าง ๆ

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ก็ปัญญาสัมปทา เป็นไหน บุคคลมีใจอันความโลภ ไม่สม่ำเสมอ คือ
อภิชฌาครอบงำแล้ว ย่อมทำกิจที่ไม่ควรทำอยู่ ย่อมเสื่อมจากยศและความสุข
บุคคลมีใจอันพยาบาทครอบงำ อันถิ่นมิถะครอบงำ อันอุทธัจจกุกกุกจะครอบงำ
อันวิจิกิจาครอบงำแล้ว ย่อมทำกิจที่ไม่ควรทำ ย่อมเสื่อมจากยศและความสุข

เคยรู้สึกบ้างไหมว่า จิตของท่านไม่สม่ำเสมอด้วยอภิชฌา ต้องการผลของการ
ปฏิบัติจนกระทั่งลืมที่จะพิจารณาว่า เหตุอย่างใดจึงจะทำให้เกิดผลอย่างไร หรือสิ่งที่
ท่านคิดว่าเป็นผลนั้น เป็นผลที่ถูกต้องหรือไม่ ถ้าท่านมีความโลภ มีความต้องการเสีย
เหลือเกิน ยึดถือว่าเป็นสิ่งที่เป็ผลจริง ๆ ซึ่งโดยมากในการเจริญวิปัสสนา ท่านมักจะ
ถามว่าได้อะไร ได้ญาณขั้นไหน ถ้าท่านไม่เป็นผู้ที่พิจารณาธรรมอย่างละเอียด
รอบคอบให้เหตุตรงกับผล อภิชฌา ความโลภจะทำให้ท่านทำกิจที่ไม่ควรทำ ซึ่งจะทำ
ให้ท่านเสื่อมจากยศและความสุข เพราะเหตุว่าบางทีด้วยอำนาจของอภิชฌา ท่านก็
อาจจะถึงกับกล่าวว่าธรรมที่ถูกต้องนั้นเป็นธรรมที่ผิด หรือว่า ธรรมที่ผิดนั้นเป็นธรรมที่ถูก
ก็แล้วแต่จิตใจของท่าน ซึ่งไม่มีบุคคลอื่นจะรู้ดียิ่งกว่าตัวของท่านเอง

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร คฤหบดี อริยสาวกนั้นแล รู้ว่า อภิชฌา วิสมโลภะ เป็นอุปกิเลสของจิต
ย่อมละอภิชฌา วิสมโลภะ อันเป็นอุปกิเลสของจิตเสียได้

รู้ว่า พยาบาท ถิ่นมิถะ อุทธัจจกุกกุกจะ วิจิกิจา เป็นอุปกิเลสของจิต
ย่อมละวิจิกิจา อันเป็นอุปกิเลสของจิต

ดูกร คฤหบดี เมื่อใดอริยสาวกรู้ว่า อภิชฌา วิสมโลภะ เป็นอุปกิเลสของจิต
ดังนี้แล้ว เมื่อนั้นย่อมละเสียได้

เมื่อใดอริยสาวกรู้ว่า พยาบาท ถิ่นมิถะ อุทธัจจกุกกุกจะ วิจิกิจา เป็น
อุปกิเลสของจิตดังนี้แล้ว เมื่อนั้นย่อมละเสียได้

อริยสาวกนี้เราเรียกว่า เป็นผู้มียปัญญามาก มีปัญญาหนาแน่น เป็นผู้เห็นทาง
เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา นี้เรียกว่า ปัญญาสัมปทา

ดูกร คุณบดี ธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อให้ได้ธรรม ๔ ประการนี้แล
อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก

เรื่องของปัญญาเป็นเรื่องน่าสนใจ แต่อย่าลืมว่า จะละอะไรก่อน วิจิกิจชา
ความสงสัย ความไม่รู้ชัดในสภาพของนามธรรมและรูปธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล
ไม่ใช่ตัวตน ต้องละเป็นลำดับขั้น ขั้นแรกไม่ใช่ละโลภะ โทสะ นั้นเป็นขั้นของ
พระอนาคามี ขั้นของพระอรหันต์ แต่ว่าขั้นของพระโสดาบันบุคคลนั้นละวิจิกิจชา
ความสงสัย ความไม่รู้ชัดในสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้น ธรรมที่น่าปรารถนาทั้ง ๔ ประการนี้ จะสำเร็จสมความปรารถนา
ได้ก็ด้วยธรรมที่เป็นเหตุ ๔ ประการ ถึงพร้อมข้อไหนแล้วบ้าง ศรัทธาสัมปทา
ศีลสัมปทา จาคสัมปทา ปัญญาสัมปทา ที่จะเป็นเหตุให้ได้ธรรมที่น่าปรารถนา ๔
ประการนั้น

เพราะฉะนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องเจริญอบรมให้ถึงความสมบูรณ์พร้อมทั้งศรัทธา
สัมปทา ศีลสัมปทา จาคสัมปทา และปัญญาสัมปทา ไม่ควรประมาท ต้องการผล
อย่างไร ก็ต้องเจริญเหตุให้สมควรแก่ผลด้วย

